

”Jeg vil ikke sove med en, der har en pik”

- En kvalitativ undersøgelse af hjemløse transpersoners tilblivelse i Danmark

Aarhus Universitet

DPU, Emdrup

Juli 2019

Kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi

Speciale udarbejdet af Sara Stricker

Vejleder Dorte Marie Søndergaard

Studienummer 201702568

Antal anslag: 190.271

Indhold

1. Indledning og problemformulering.....	3
2. State of the art	6
2.1. Søgestrategi	6
2.2. Begrebsafklaring/definition.....	7
2.3. Køn og hjemløshed i Danmark.....	8
2.4. Transpersoners levevilkår i Danmark	10
2.5. International forskning om hjemløse transpersoner	11
3. Teori	15
3.1. Videnskabsteoretisk afsæt	15
3.2. Teoretiske begreber.....	16
Diskurs.....	16
Positionering	18
Sociale kategorier og intersektionalitet	19
Køn som performativt og kropstegn	21
Førstegørelse, andetgørelse og abjektgørelse	23
Social eksklusionsangst og longing for belonging	24
4. Metode.....	26
4.1. Specialets kvalitetskriterier.....	26
4.2. Det kvalitative forskningsinterview	28
Adgang til feltet og udvælgelse af interviewpersoner	30
Interviewpersoner og interviewsituationen.....	31
Præsentation af interviewpersonerne.....	32
4.3. Ethiske overvejelser.....	33
Egen forskerposition	34
Interviewpersonerne	36
Informeret samtykke	37
4.4. Analysestrategi	38
5. Diskursen om 'de hjemløse kvinder'.....	40
5.1. Den omsorgsfulde mor.....	40
5.2. At performe passende kvinde under hjemløshed	41
5.3. De sårbare kvinder.....	43
5.4. Sammenfatning af diskursen om 'de hjemløse kvinder '	46
6. Transpersonernes positioneringer.....	47
6.1. Positioneringens dilemmaer	47

6.2.	At være mand eller at være kvinde.....	48
6.3.	De fagprofessionelles kønsstereotype forventninger	50
6.4.	Han er ikke en kvinde	52
6.5.	Transpersonernes kropstegn & kønsudtryk.....	54
6.6.	Pikken.....	56
6.7.	En minoritet i minoriteten i minoriteten	59
6.8.	Sammenfatning af 'Transpersonernes positioneringer'	61
7.	Fællesskabernes multiple betydninger	63
7.1.	Fællesskaberne ændrer sig, når man bliver hjemløs	63
7.2.	De inkluderende fællesskaber.....	66
7.3.	Mobning.....	69
7.4.	"Du er østeuropæer, du kører priserne ned, du er bare en billig luder"	70
7.5.	De hjemløse transpersoners forhandlinger i håndteringen af mobning	72
7.6.	De fagprofessionelles særlige ansvar	75
7.7.	Victimblaming – en del af diskursen	77
7.8.	Sammenfatning af 'De multiple fællesskaber'	80
8.	Diskussion og besvarelse af forskningsspørgsmål samt diskussion af kvalitetskriterier og metode.....	82
8.1.	Diskussion og besvarelse af forskningsspørgsmål	82
	Forskningsspørgsmål 1	82
	Forskningsspørgsmål 2.....	84
	Forskningsspørgsmål 3.....	86
8.2.	Diskussion af kvalitetskriterier	87
8.3.	Diskussion af metode.....	89
9.	Konklusion	93
10.	Perspektivering.....	95
10.1.	Udvikling af tilbud målrettet hjemløse transpersoner	95
10.2.	Forskning i hjemløse transpersoners sundhed	95
10.3.	Dyberegående forskning i hjemløse transpersoner.....	96
11.	Resumé	97
	Litteraturliste	100

1. Indledning og problemformulering

Dette speciale omhandler transpersoners tilblivelsesmuligheder under hjemløshed i Danmark.

Der findes endnu ingen dansk forskning om hjemløse transpersoner, men den internationale forskning indikerer, at der er en klar overrepræsentation af transpersoner blandt hjemløse. Denne overrepræsentation af transpersoner er hyppigst blandt unge hjemløse. Forskningen peger ligeledes på, at de fagprofessionelle, som møder hjemløse transpersoner, mangler kompetencer og faglighed i arbejdet med denne gruppe mennesker.

Ifølge Projekt Udenfor (2016) indikerer den internationale forskning ligeledes, at hjemløse med LGBTIQ+ baggrunde oplever en dobbelt udsathed: de oplever både at afvige fra normen på grund af hjemløsheden, og samtidigt ekskluderes de, fordi deres kønsidentitet eller seksualitet afviger fra normen (Projekt Udenfor 2016).

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd har peget på, at hjemløsheden blandt danske unge er stigende. Der er registreret en markant stigning i ungdomshjemløsheden, hvor antallet af unge hjemløse mellem 18-29 år er næsten fordoblet siden hjemløsetællingen i år 2009 (Benjaminsen, 2017).

Hvis resultaterne fra den internationale forskning blandt hjemløse transpersoner kan overføres til danske forhold, kan Danmark stå med en række udfordringer på hjemløseområdet.

TransAktion – som er en interesseorganisation for og af transpersoner i Danmark – rapporterer om et stigende antal henvendelser fra aktører på hjemløseområdet, som beretter om en generel stigning i antallet af transpersoner, der oplever social udsathed og hjemløshed.

Meldingerne går på, at de fagprofessionelle på de brede tilbud, der eksisterer på hjemløseområdet, som møder hjemløse transpersoner, mangler de rette faglige kompetencer i mødet med hjemløse transpersoner på danske væresteder for hjemløse. De fagprofessionelle har ikke den fornødne viden, og kan derfor ikke tilbyde tryghed. Ligeledes går meldingerne på, at de fagprofessionelle på

hjemløseområdet ikke besidder en transspecifik faglighed, som er nødvendig for at være i stand til at løfte opgaven med denne gruppe hjemløse mennesker.

Transpolitisk Forum og TransAktion udtrykker et akut behov for at opkvalificere de eksisterende tilbud på området, så eksklusionen af transpersonerne mindskes, og de udtrykker ligeledes et behov for tilbud, der er specifikt målrettet transpersoner (Transpolitisk Forum og TransAktion 2018).

På baggrund af den internationale forskning og på baggrund af meldingerne fra interesseorganisationerne i Danmark er det interessant at undersøge, hvordan situationen udspiller sig i Danmark. I forlængelse af dette er det specialets ærinde at diskutere og undersøge, hvordan situationen ser ud for hjemløse transpersoner i Danmark.

På baggrund af ovenstående er jeg kommet frem til følgende problemformulering:

Hvordan er det muligt at blive til som hjemløs transperson i Danmark?

Besvarelsen af denne problemformulering sker ved at diskutere og besvare følgende forskningsspørgsmål:

- 1) Hvilke diskurser og sociale kategorier benytter interviewpersonerne sig af, når de italesætter transpersonernes kropslige og verbale fremtræden på kønsspecifikke væresteder for hjemløse kvinder?
- 2) Hvilke positioneringsmuligheder tilbydes transpersoner under hjemløshed, og hvordan har disse positioner betydning for transpersonernes tilblivelsesproces?
- 3) Hvilken betydning får, og hvilke muligheder skaber, sociale kategorier som for eksempel køn og hjemløshed for transpersoners tilblivelse, og hvordan kommer det til udtryk i in- og ekskluderende fællesskaber og deres organisering?

For at lave en fyldestgørende besvarelse af problemformuleringen og de tre forskningsspørgsmål etablerer jeg et forskningsmateriale, som rummer to

perspektiver. Jeg interviewer transpersoner, som er hjemløse, og jeg interviewer fagprofessionelle, der arbejder på kønsspecifikke væresteder for hjemløse kvinder.

Specialet er disponeret således, at jeg først præsenterer en oversigt over forskningen på feltet. Dernæst redegøres for mit videnskabsteoretiske afsæt, de teoretiske begreber samt min metodiske tilgang. Kapitlet indeholder ligeledes en række etiske refleksioner. Herefter følger mine tre analysekapitler; Diskursen om 'de hjemløse kvinder', Transpersonernes positioneringer og Fællesskabernes multiple betydninger, hvorefter jeg afrunder specialet med en diskussion, en konklusion samt en perspektivering.

2. State of the art

Følgende kapitel har til formål at placere specialets bidrag inden for rammerne af allerede eksisterende forskning, og jeg har derfor foretaget en litteratursøgning på forskningsfeltet.

Først redegøres for min søgestrategi. Dernæst begrebsafklarer, definerer og afgrænser jeg, hvordan de bærende begreber i relation til min forskningsoversigt skal forstås og anvendes. Efterfølgende skitserer jeg omfanget af hjemløshed og transpersoner i en dansk kontekst.

Endelig præsenterer jeg forskningsartikler, som opridser nyere international forskning om transpersoner, som er hjemløse. Formålet med at inddrage international forskning i mit speciale er at undersøge, hvorvidt de problemstillinger, som den internationale forskning præsenterer, også gør sig gældende i Danmark.

2.1. Søgestrategi

Jeg har indsamlet viden om transpersoner og hjemløshed gennem systematiserede litteratursøgninger i databaserne: "Psychinfo", "Eric" og "AU Library".

Søgeordene, som jeg har anvendt på både dansk og engelsk, er: "Homelessness", "Transgendered", "Staff", "Intersectionality", "Gender identity" og "Shelter access".

Foruden min systematiserede litteratursøgning har jeg anvendt kædesøgningsstrategier på baggrund af referencer i relevante artikler.

Det har været et inklusionskriterium, at forskningsartiklerne er Peer Reviewed, da dette sikrer videnskabelig kvalitet.

Når det gælder emnet hjemløse transpersoner, har jeg ikke anlagt specifikke kriterier for tidshorisonten for søgeperioden, da min kvalitative tilgang medtænker den historiske kontekst. Forskning om hjemløse transpersoner er yderst sparsom i dansk sammenhæng, og derfor vil størstedelen af forskningslitteraturen, som jeg inddrager i forskningsoversigten, stamme fra USA og Canada. Jeg inddrager forskning om LGBTQ-personer, Queers, Two-spirits og transpersoner. Samtlige begreber uddybes i begrebsafklaringen.

Jeg har i min forskningsoversigt også inkluderet fire rapporter. To rapporter fra VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, som handler om hjemløshed i Danmark, en rapport fra CASA - Center for Alternativ Samfundsanalyse – som skildrer homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår, samt en rapport fra Statens Institut for Folkesundhed, som undersøger LGBT-sundhed i Danmark. Rapporterne er inddraget for at belyse emnerne transpersoner og hjemløshed i en dansk kontekst.

2.2. Begrebsafklaring/definition.

Hjemløshed: Specialet tager afsæt i den operationelle definition af hjemløshed, som tager udgangspunkt i otte konkrete situationer, som defineres som hjemløshed. En person er hjemløs, når vedkommende:

- *Overnatter på gaden, i en trappeopgang, i et skur eller lignende,*
- *Overnatter på natvarmestue/værested med nødovernatning eller lignende,*
- *Overnatter på akut/midlertidigt botilbud som herberger eller forsorgshjem,*
- *Opholder sig på hotel, vandrehjem eller lignende pga. hjemløshed,*
- *Bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte,*
- *Bor i midlertidig udslusningsbolig uden kontrakt,*
- *Afsoner under kriminalforsorgen, skal løslades inden for en måned og mangler en boligløsning*
- *Opholder sig på hospital/behandlingstilbud, skal udskrives inden for en måned og mangler en boligløsning*

(Benjaminsen, 2017, s. 18).

Nedenstående definitioner af LGBT-begreber er fra LGBT-ordbogen (2015), som er udgivet af LGBT Danmark.

Ciskønnet: Person, hvis oplevede køn og kønsudtryk svarer overens med det køn, personen blev tildelt ved fødslen. Det modsatte af transkønnet (LGBT Danmark, 2015, s. 19)

Cis: Forstavelse til ord, der på den ene eller anden måde har med ciskønnede personer at gøre. Eksempler på sammensat ord i specialet; ciskvinde, (LGBT Danmark, 2015, s. 19).

LGBTQ : Engelsk for: "Lesbian, gay, bisexual, transgender, queer". På dansk: "Lesbisk, bøsse, biseksuel, transkønnet og queer" (LGBT Danmark, s. 2015)

Pase: Engelsk for: en persons evne til at blive opfattet som enten en ciskønnet mand eller en ciskønnet kvinde (LGBT Danmark, 2015, s. 49).

Queer: I en amerikansk kontekst er queer en fællesbetegnelse for kønsminoriteter og seksuelle minoriteter, der ikke er heteroseksuelle eller kønsbinære (LGBT Danmark, 2015, s. 52).

Transperson: Fællesbetegnelse om personer, hvis kønsidentitet eller kønsudtryk i større eller mindre grad ikke er i overensstemmelse med det køn, de blev tildelt ved fødslen (LGBT Danmark, 2015, s. 46).

Two-spirit: Engelsk betegnelse for nordamerikanske indianere, som udfylder både traditionelt mandlige og kvindelige kønsroller (LGBT Danmark, 2015, s. 65).

2.3. Køn og hjemløshed i Danmark.

Forestillingen om 'de hjemløse' har ifølge Margaretha Järvinen, professor i Sociologi, bevæget sig fra 70'ernes alkoholiserede mand til nu at indbefatte f.eks. kvinder, unge og indvandrere (Järvinen, 2016, s. 287). Mændene har gennem tiden været genstand for forskning, der har bidraget til at skabe det offentlige billede af den hjemløse mand, hvilket langt fra gør sig gældende for den kvindelige hjemløshed. Posedamen har for de fleste fremstået som billedet på den hjemløse kvinde, og dette til trods for at posedamen blot repræsenterer en meget lille andel af de hjemløse kvinder. Posedamen er opfattet som det kvindelige svar på vagabonder, landevejsriddere og alkoholikere, der historisk set har personificeret den mandlige hjemløshed (Järvinen, 1993 s. 72). Denne opmærksomhed på kønnene har ikke altid været til stede i det sociale landskab og i arbejdet med hjemløse mennesker. Dog har

institutionsudviklingen på hjemløseområdet ikke været kønsneutral, og der findes i dag mange specialiserede tilbud med f.eks. kvinder som målgruppe (Järvinen 1993). Transpersoner nævnes ikke i den danske forskning om hjemløshed i Danmark, og derfor vil jeg i nedenstående skildre nyere forskning om hjemløshed i Danmark blandt mænd og kvinder.

Siden 2007 har SFI hvert andet år gennemført en national kortlægning af hjemløshed i Danmark. Ifølge undersøgelsen, "*Hjemløshed i Danmark 2017 en National kortlægning fra 2017*", blev der i 2017 registreret i alt 6.635 hjemløse borgere i Danmark. Dette er en stigning på 8 % af hjemløse borgere siden den nationale kortlægning i 2009. Tallene skal ifølge seniorforsker Lars Benjaminsen, betragtes som minimumstal, idet der er mennesker, som befinder sig i hjemløshed, men som ikke er inkluderet i den nationale kortlægning. Omfanget af underestimeringen afhænger i høj grad af, hvor mange af de hjemløse mennesker, som ikke er i kontakt med det sociale system (Benjaminsen, 2017).

En særlig udvikling i forhold til de tidligere kortlægninger er, at antallet af hjemløse kvinder er stigende og opgjort til 25%, mens andelen af hjemløse mænd er opgjort til 75%. Ydermere er der i alt 50 mennesker, hvor der ikke er oplyst køn, og hvor der ligeledes ikke er oplysninger om det sidste ciffer i CPR-nummeret, som viser borgerens køn (Benjaminsen, 2017, s. 33).

Ca. halvdelen af de hjemløse er hjemmehørende i hovedstadsområdet, 22 procent af de hjemløse har en fysisk sygdom, og 53% har en psykisk sygdom. Ligeledes er andelen af misbrugsproblematikker høj med 61% for gruppen som helhed (Benjaminsen, 2017, s. 71). Ifølge undersøgelsen bor 33 % af de hjemløse på et § 110-tilbud, det vil sige et herberg eller et forsorgshjem. Årsagerne til dette kan være mange. En af årsagerne, som kan fremhæves, er, at mange hjemløse vælger herberg og forsorgshjem fra, fordi der ofte er mange sociale problemer, og det er et hårdt miljø at færdes i.

Hjemløsheden opstår i et samspil mellem individuelle sårbarheder som f.eks. fysisk og psykisk sygdom, misbrugsproblemer og samfundsmæssige forhold som boligmangel eller arbejdsløshed (Benjaminsen, 2017). Socialt udsatte mennesker er

ifølge undersøgelsen i højere risiko for at blive ramt af eksklusion fra arbejdsmarkedet og af generel boligmangel i samfundet. Årsagerne til hjemløshed skal ses som en del af et større billede af social marginalisering og eksklusion, som socialt udsatte mennesker ofte oplever på baggrund af arbejdsløshed, dårligt helbred, mangel på socialt netværk og boligmangel. Der er tale om meget komplekse problemstillinger bag hjemløsheden for hvert enkelt menneske, og det er ifølge Benjaminsen ikke muligt at pege på en afgørende faktor, der kan forklare, at mennesker befinder sig i hjemløshed. Endvidere pointerer Benjaminsen, at hjemløsheden ikke er statisk. Mennesket kan bevæge sig ud af hjemløsheden igen, og dette afhænger i høj grad af, hvilken hjælp og hvilke sociale indsatser mennesket har adgang til (Benjaminsen, 2017, s. 77). Undersøgelsen nævner ikke transkønnethed blandt hjemløse, ligesom transkønnethed ikke diskuteres som en årsagsforklaring til hjemløshed for den enkelte.

2.4. Transpersoners levevilkår i Danmark

I rapporten "*LGBT-sundhed: helbred og trivsel blandt lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner*" fra 2015, undersøges LGBT-personers helbred og trivsel, sundhedsadfærd, sygelighed, sygdomsadfærd, sociale relationer og seksuel sundhed, herunder belyses særlige sundhedsforhold for transpersoner (Johansen et al., 2015).

I mødet med sundhedssystemet beskriver et flertal af transpersonerne, at de ikke føler, at deres kønsidentitet anerkendes, og at de ofte føler sig umyndiggjorte. Transpersonerne beskriver, hvordan de har oplevet negativ opmærksomhed omkring deres kønsidentitet, og at de derfor generelt er tilbageholdende med at udforske og udtrykke deres kønsidentitet af frygt for at blive socialt marginaliseret (Johansen et al., 2015). Transpersoner behandles ifølge undersøgelsen ofte som individuelle særtilfælde, og dette syn kombineret med manglende viden om transkøn på et institutionelt niveau leder ofte til overopmærksomhed på transpersoners særegenhed (Johansen et al., 2015, s. 85).

En større del af transpersonerne oplever, at de ikke har nogen at tale med, hvis de har problemer (Johansen et al., 2015, s. 63). De skjuler fysiologiske træk, som f.eks. bryster, for at undgå negativ opmærksomhed. De oplever endvidere, at omverdenen konstant har behov for at kønne dem, og de oplever ofte at blive miskønnet.

Herudover lever mange transpersoner i frygt for at blive outet og identificeret som transpersoner på baggrund af fysiologiske træk, som forbindes med henholdsvis maskulint eller feminint konnoterede udtryk. Frygten skyldes ifølge transpersonerne selv, at det generelt ikke er accepteret i samfundet at være transkønnet (Johansen et al., 2015, s. 63).

Undersøgelsen indikerer, at der er en sammenhæng mellem viden og accept af transkønnethed i det danske samfund og transpersoners egen opfattelse af deres sociale og psykiske trivsel.

Generelt er der en begrænset mængde forskning i LGBT-personers levevilkår og mentale sundhed i Danmark. I rapporten "*Lige og ulige?*" *Homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår*" fra 2009 erfarede forskerne, at det var problematisk at indsamle data, da seksuelle minoriteter og kønsidentiteter generelt ikke var et emne, mange havde interesse for at beskæftige sig med eller støtte (Gransell & Hansen, 2009).

Der findes endnu ingen dansk forskningslitteratur om transpersoner, som er hjemløse.

Den manglende danske forskning understreger behovet for at gå i dybden med den internationale forskning på området.

2.5. International forskning om hjemløse transpersoner

Iona Alex Abramovich, doktor i filosofi, (2012) har været med til at undersøge hjemløsheden blandt LGBTQ-personer i Canada. Undersøgelsen "*No Safe Place to Go LGBTQ Youth Homelessness in Canada: Reviewing the Literature*", præsenterer en lang række interessante resultater.

I Canada er LGBTQ-personer overrepræsenterede blandt hjemløse, og mellem 24-40% af hjemløse 16-26 årige identificerer sig som LGBTQ-personer, hvorimod det for den generelle befolkning kun gælder 5-10% af de 16-26 årige. Nogle af de afgørende grunde til hjemløshed blandt LGBTQ-personer er ifølge Abramovich misbrug, homo- og transfobi (Abramovich, 2012). Når unge LGBTQ-personer tvinges til at forlade hjemmet, eller selv vælger det for at undgå overgreb, er den største udfordring for dem at finde mad, sikkerhed og et tilflugtssted (Abramovich 2012, s. 33). Der er

mange situationer, hvor unge hjemløse LGBTQ-personer er ofre for vold, både på gadeplan samt på herberger, alene på baggrund af deres kønsidentitet eller seksuelle orientering. Unge LGBTQ-personer, der lever på gaden, har 10 til 12 gange større risiko for at blive smittet med seksuelt overførte infektioner end unge fra den resterende del af befolkningen, da livet som hjemløs på gaden ofte indebærer sexarbejde, hvilket medfører øget risiko for disse infektioner (Abramovich, 2012, s. 31).

Den canadiske undersøgelse, "*Queer, Young, and homeless: A review on the literature*" fra 2016 inkluderer forskning fra Australien, Canada, England, Irland og USA. Undersøgelsen analyserer forskningslitteraturen om unge hjemløse queers. Størstedelen af de inkluderede studier konkluderer, at queers er overrepræsenterede blandt unge hjemløse (Ecker, 2016). Et flertal af de unge hjemløse queers har dårligere mentalt helbred, er stofbrugere, oplever suicidal adfærd, er ofre for seksuelle og fysiske overgreb samt udsat for diskrimination og stigma. De unge hjemløse queers klarer sig generelt dårligere familiært og socialt sammenlignet med unge ciskønnede heteroseksuelle hjemløse. Studiet pointerer vigtigheden af, at der kastes lys over de fagprofessionelles viden og kompetencer indenfor queer-sprog og queer-kultur med henblik på at skabe en inkluderende praksis for unge hjemløse queers (Ecker, 2016, s. 356).

En kvalitativ undersøgelse fra Denver i USA (2017) undersøger korrelationen mellem transkønnede, sexarbejde og hjemløshed. Den viser, at der er højere forekomst af hjemløshed og sexarbejde blandt transkønnede end blandt den øvrige hjemløse befolkning (Kattari & Begun, 2017). Transkønnede oplever ifølge undersøgelsen diskrimination, verbal chikanering, psykiske overgreb og seksuelle overgreb på herberger forårsaget af andre brugere og personale. Ifølge undersøgelsen er der både brug for mere forskning om transkønnedes oplevelser i forbindelse med hjemløshed og sexarbejde samt for at øge fokus på fagprofessionelles kompetencer indenfor feltet. Et øget fokus på de fagprofessionelles kompetencer skal være med til at skabe et sikkert og inkluderende rum for transkønnede hjemløse og sexarbejdere. At medtænke sociale kategorier som race/ethnicitet, alder og køn kan ifølge undersøgelsen tydeliggøre, uddybe og forklare marginaliseringen af denne gruppe af mennesker (Kattari & Begun, 2017).

Jama Shelton, professor i filosofi, skildrer i undersøgelsen *“Transgender youth homelessness: Understanding programmatic barriers through the lens of cisgenderism”* transpersoners erfaringer med hjemløshed. Undersøgelsen har med sin fænomenologiske tilgang særligt fokus på, at mødet med transpersoner, som er hjemløse, ofte finder sted i en kontekst, hvor ciskønnede samfundsstrukturer dominerer (Shelton, 2015). Transpersoner er ifølge undersøgelsen i stand til at opnå samme mål som den øvrige del af den hjemløse befolkning, men på grund af institutionel undertrykkelse har de brug for ekstra hjælp. Det er essentielt, at udbydere af de sociale ydelser og de fagprofessionelle forstår makroniveauet bag de sociale ydelser, som de udbyder, da systemet og institutionerne spiller en markant rolle i opretholdelsen af marginaliseringen af unge transpersoner (Shelton, 2015, s. 17).

I undersøgelsen *“Experiences of Trans Women and Two-spirit Persons Accessing Women-Specific Health and Housing Services in a Downtown Neighborhood of Vancouver, Canada”* skildres transkønnedes og two-spirits erfaringer med adgang til kvindespecifikke sundheds- og boligydelse (Lyons et al., 2016). Denne større kvalitative undersøgelse konkluderer, at transkønnede og two-spirits oplever diskrimination på baggrund af deres kønsidentitet og kønsudtryk. Deltagerne i undersøgelsen oplever i særlig høj grad diskrimination fra ciskønnede kvinder. Deres adgang til de kvindespecifikke ydelser afhænger i høj grad af deres evne til stereotyp feminin kønsperformance. De transkønnede og two-spirits, som ikke er villige, eller som ikke er i stand til at performe 'det feminine' succesfuldt, bliver ifølge undersøgelsen oftere nægtet adgang til og ekskluderet fra sundheds- og boligydelse (Lyons et al., 2016, s. 377).

I den kvalitative undersøgelse *“Homeless gay and transgender youth of color in San Francisco: “No one likes street kids”—Even in the Castro”*, undersøger Jen Reck, lektor i socialpsykologi, hvordan unge farvede transpersoner oplever, at misbrug, økonomisk sårbarhed, transfobi, homofobi og familiære problemer har været årsagerne til deres hjemløshed. Undersøgelsen konkluderer, at unge farvede LGBT-personer ofte står i dilemmaet mellem homofobi i deres etniske fællesskaber og racisme fra de hvide LGBT-fællesskaber, som de tilhører. Undersøgelsen skildrer,

hvordan de unge transpersoner forlader deres familie og finder et støttende fællesskab på gaden i San Fransisco, hvor de på trods af hjemløshed formår at udtrykke deres køn og seksualitet, som er noget, de ikke kan gøre i deres familie og det transfobiske samfund, de flygter fra (Reck, 2009).

Ovenstående forskning peger på, at der er mange problematikker, som knytter sig til det at være transperson og hjemløs. Ifølge Lars Benjaminsen er der tale om meget komplekse problemstillinger bag hjemløsheden for hvert enkelt menneske, og det er ikke muligt at pege på én afgørende faktor, der kan forklare, at mennesker befinder sig i hjemløshed. Benjaminsen nævner ikke transkønnede hjemløse specifikt.

Undersøgelsen om transpersoners levevilkår i Danmark konkluderer, at transpersoner ofte ikke oplever, at deres kønsidentitet anerkendes, derudover oplever transpersonerne en stor mængde negativ opmærksomhed fra omverdenen på baggrund af deres kønsidentitet og kønsudtryk. Der hersker generel uvidenhed om transkøn på institutionelt niveau, som kan medvirke til yderligere minorisering af transpersonerne.

Den internationale forskning indikerer, at der er en klar overrepræsentation af transpersoner blandt hjemløse. Forskningen konkluderer, at transpersoner oplever en dobbelt udsathed; de afviger fra normen i forbindelse med det at befinde sig i hjemløshed, og samtidig oplever de at blive yderligere udstødt og ekskluderet på baggrund af deres kønsidentitet. Ydermere peger den internationale forskning på, at transpersoner er i større risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb, vold og diskrimination end ciskønnede hjemløse.

Forskningen peger ligeledes på, at adgangen til kvindespecifikke, sundheds- og boligydelse i høj grad afhænger af transpersonernes evne til at mestre femininstereotyp kønsperformance. Flere af undersøgelseerne lægger vægt på de fagprofessionelles rolle i arbejdet med hjemløse transpersoner. Der peges på, at de fagprofessionelle mangler kompetencer og faglighed i forhold til at arbejde med hjemløse transpersoner.

Formålet med dette speciale er ikke at komme med forslag til konkrete indsatser og interventioner men snarere at undersøge, om der er problemstillinger, som den

internationale forskning skildrer, der også gør sig gældende for transpersoner, som er hjemløse i Danmark.

3. Teori

I dette afsnit vil jeg præsentere specialets videnskabsteoretiske afsæt, som er poststrukturalismen, og derefter gøre rede for de teoretiske begreber, som benyttes i analysen.

3.1. Videnskabsteoretisk afsæt

Først præsentation af poststrukturalismen, som er specialets videnskabsteoretiske afsæt.

Poststrukturalismen kan ikke defineres med henvisning til et bestemt genstandsfelt eller disciplin. Poststrukturalismen er en tilgang, som retter sin opmærksomhed mod diskursers konstituerende kræfter, og som på den måde er medvirkende til at skabe virkeligheden på bestemte måder. Poststrukturalismen er ikke en teori om et bestemt fænomen (Stormhøj, 2001).

I poststrukturalismen afvises idealet om at afdække en reel og sand virkelighed. Fokus er på at opnå forståelser af de måder, hvorpå det er muligt at skabe sandheder, og på de betingelser, under hvilke særlige virkeligheder og sandheder får betydning og magt (Stormhøj, 2006).

Poststrukturalismen fokuserer på, hvordan sproget konstituerer virkeligheden (Stormhøj, 2001). Sproget er ikke et redskab, mennesker bruger til at repræsentere verden eller til at skabe billeder af verden med, men sproget betragtes som virkelighedskonstituerende, konstruerende og således som et meningsskabende middel (Hyldgaard, 2016). Poststrukturalismen beskæftiger sig ikke med, om det sagte eller undersøgte er sandt eller virkeligt, da erkendelsesinteressen er, hvilke sandheder eller virkeligheder der skabes ud fra særlige udsagn, og hvordan de påvirker dem, der taler og de, der tales til eller om (Hyldgaard, 2016).

Poststrukturalismens forskningsambition er at identificere og definere det, som er evident, selvfølgeligt, og som vi tager for givet. Der er tale om et kritisk ærinde, som blandt andet kommer til udtryk i diskursanalyserne, som rummer et særligt politisk aspekt, hvor erkendelsesinteressen består i at problematisere de virkelighedskonstruktioner og vidensformer, som har formået at etablere sig på bekostning af, at andre er ekskluderet og marginaliseret (Stormhøj, 2001, s. 66).

Med udgangspunkt i poststrukturalismen sætter specialet kritisk fokus på, hvordan italesættelser af de sociale kategorier køn og hjemløshed ikke blot er neutrale selvfølgelige beskrivelser, men derimod er beskrivelser, som udspringer af bestemte måder at tilskrive sociale kategorier egenskab og værdi. Ved at sætte spørgsmålstejn ved det selvfølgelige og det umiddelbart evidente kan alternativer dukke op (Stormhøj, 2006).

Fokusset i dette speciale er at sætte spørgsmålstejn ved det selvfølgelige i måden, hjemløse transpersoner har mulighed for at blive til på. Med poststrukturalismen som afsæt er ambitionen at vise, at denne tilblivelse ikke er selvfølgelig, at der er andre måder, hjemløse transpersoner kan blive til på (Hyldgaard, 2016).

3.2. Teoretiske begreber

I følgende afsnit præsenterer og redegør jeg for specialets teoretiske begreber, som alle kan anvendes inden for den poststrukturalistiske forskningstradition. Min tilgang i specialet er ikke at analysere ved hjælp af en enkelt teori. Derimod har jeg udvalgt en række begreber, som efter min vurdering kan være med til at indfri den poststrukturalistiske forskningsambition om at sætte kritisk spørgsmålstejn ved det, som opfattes som sandt, evident og selvfølgeligt i forhold til hjemløse transpersoners tilblivelse. De teoretiske begreber er: *diskurs, positionering, sociale kategorier, intersektionalitet, køn som performativt, kropstejn, førstegørelse, andetgørelse, objektgørelse, social eksklusionsangst og longing for belonging.*

Diskurs

Jævnfør Iram Khawaja (2005) beskriver den franske idéhistoriker Michel Foucault, hvordan diskursbegrebet afdækker de måder, hvorpå det enkelte menneske

konstrueres som subjekt, og forbinder dermed diskurs og selvet (Khawaja, 2005, s. 47). En diskurs skal her forstås som sprogligt og symbolsk formidlede udsagn inden for forskellige domæner, for eksempel den naturvidenskabelige diskurs (Pedersen, 2018 s. 43). Det væsentlige i en diskurs er ikke, hvad der siges af hvem, men hvilken virkning det sagte har, og hvad det kan udtrykke af magt og viden (Pedersen, 2018). For Foucault er diskursbegrebet en forståelses- og fortolkningsramme, der virker styrende i forhold til menneskets måde at begrebs- og italesætte sig selv og verden på (Foucault, 1994).

Professor i socialpsykologi Dorthe Staunæs (2004) beskriver, hvordan diskursen ses som en tolkningsramme, der muliggør, at mennesket kan se, tænke, tale, forstå og handle på bestemte måder. Denne tolkningsramme udelukker samtidig andre måder at være til på (Staunæs, 2004:57). En diskurs sætter rammerne for, hvad vi kan sige og gøre på en meningsfuld måde. Den feministiske teoretiker Karen Barad (2007) beskriver diskurs således:

“Discourse is not what is said; it is that which constrains and enables what can be said. Discursive practices define what counts as meaningful statements. Statements are not the mere utterances of the originating consciousness of a unified subject; rather, statements and subjects emerge from a field of possibilities. This field of possibilities is not static or singular but rather is a dynamic and contingent multiplicity” (Barad, 2007, s. 146-147).

Diskurs er en rammesættende praksis, der udspringer fra et dynamisk felt af muligheder. I Barads formulering forekommer begrebet diskursive praksisser, hvilket ifølge Staunæs og lektor i socialpsykologi Malou Juelskjær (2014) er et begreb, der beskriver, hvordan den diskursive subjektivering foregår i menneskers levede liv (Staunæs og Juelskjær, 2014, s. 324). Subjektiveringen er en aktiv praksis, hvor mennesket ikke kun reproducerer dominerende menneskesyn, men også er aktivt engageret i eget liv. Diskurser betinger, hvad der kan siges og gøres, men der er altså ikke tale om et deterministisk perspektiv (Staunæs & Juelskjær, 2014).

Diskurs er i dette speciale tæt forbundet med menneskets tilblivelse.

Tilblivelse er et bredt koncept, og der er forskellige måder at rette fokus på tilblivelsesprocesser. Begrebet forstås i denne sammenhæng som en flerrettet og diskursiv proces (Khawaja, 2010).

Forståelsen af tilblivelsen og subjektiveringen kan betragtes som relationen mellem diskursen og subjektet – som en konstitueringsproces, hvor subjektet bliver til (Khawaja, 2005).

Diskursbegrebet anvendes her til at undersøge de diskursive praksisser, der udgør betingelserne for hjemløse transpersoners positioneringsmuligheder.

Positionering

“... within a conversation each of the participants always positions the other while simultaneously positioning him or herself ... In any discursive practice, positioning constitutes the Self and the others in certain ways and at the same time it is a resource through which all persons involved can negotiate new positions” (Harré & van Langenhove, 1991, s. 398).

Positionering af sig selv og andre er en gensidigt konstruerende proces, hvorigennem mennesker kan forhandle sig til nye positioner i de diskursive praksisser.

Positioneringsbegrebet er et socialpsykologisk begreb udviklet af Davis og Harré. Det beskriver, hvordan menneskers identitet samt sociale liv udspiller sig (Davies & Harré, 1990). Dynamikken består i, at positionering er en proces, hvor det enkelte menneske gennem en interaktionel og interpersonel kontekst lokaliserer sig selv i forhold til 'den anden' på grundlag af de eksisterende diskurser, som præger og dominerer konteksten (Khawaja, 2005, s. 40).

Positionering er ikke altid en tilsigtet aktivitet, da der i en samtale også eksisterer indlejrede fragmenter af menneskenes personlige historier, som har betydning for den måde, hvorpå vi italesætter os selv og andre. Den talende stiller en bestemt subjektposition til rådighed i samtalen. Den anden person vil normalvis indtage positionen, og en person kan således siges at være blevet positioneret af den talende (Davies & Harré, 2014, s. 33).

Positioneringsbegrebet gør det muligt at indfange det gensidigt konstruerende forhold mellem subjekt og diskurs (Khawaja, 2005), hvor diskursen tilbyder forskellige og gensidigt afhængige subjektpositioner, som igen giver mulighed for at (for)handle og positionere sig (Davies & Harré, 1990). Subjektivitet og identitet er noget, der konstant skabes og forhandles gennem vores positioneringer i de samtaler, vi deltager i.

Der er, ifølge Davie og Harré, ikke et endegyldigt svar på, hvem man er. Det afhænger af de positioner, der er tilgængelige, og som man indtager i de diskursive praksisser. Positionering understøtter tanken om, at individet kan tænke selv som et vælgende subjekt, der tager subjektiveringstilbud op, bearbejder dem og gør dem til sine egne (Davies & Harré, 2014).

Positioneringsbegrebet er relevant at inddrage i mit speciale, da begrebet kan belyse, hvilke subjektpositioner hjemløse transpersoner indtager og bevæger sig imellem. Begrebet kan dermed anvendes til at undersøge, hvad de hjemløse transpersoner oplever som mulige måder at blive til på, og hvad de samtidig ikke oplever at have mulighed for. Transpersoners handlinger i forskellige kontekster under hjemløshed kan i det perspektiv ses som et forsøg på at indtage en relevant position for at performe hjemløs transperson på passende vis. Positioneringsbegrebet gør det også muligt at belyse, hvordan transpersonerne italesættes og positioneres af de fagprofessionelle.

Sociale kategorier og intersektionalitet

Positioneringsbegrebet er forbundet med begrebet sociale kategorier, da mennesket positionerer sig gennem de sociale kategorier (Khawaja, 2010).

Mennesket bliver ifølge Staunæs (2004) til gennem sociale kategorier, og sociale kategorier som køn og etnicitet er noget, mennesket gør, tænker, siger, gentager, citerer og reproducerer, men også overskrider i den sociale og diskursive praksis, mennesket er en del af (Staunæs, 2004).

Sociale kategorier har stor betydning for tilblivelsesprocessen. Ved at bruge de sociale kategorier som orienteringsredskab positioneres, konstrueres og bliver vi til

som mennesker. Sociale kategorier konstituerer menneskekroppens betingelser (Staunæs, 2004, s. 60).

Sociale kategorier er ikke afgrænsede kategorier, men sammenfiltrede kategorier, der påvirker hinanden. Det er orienteringsredskaber og sorteringsredskaber, som bruges til at forbinde og adskille, ind-og ekskludere, samt under- og overordne (Staunæs, 2004). De værdier, som knytter sig til de sociale kategorier, skaber ligeledes sociale hierarkier (Crenshaw, 1990).

Sociale kategorier står centralt i min forståelse af hjemløshed og køn. Det er konstruerede, kropsmarkerende- og markerede kategorier forbundet med det enkelte menneskes måde at positionere sig selv på, samtidig med at det bliver positioneret. Interviewpersonerne bliver til som transpersoner ved at positionere sig gennem kategorien køn. Kategorien køn og positionen som transperson kan dog ikke stå alene, men må i specialet belyses med et intersektionelt perspektiv, som også medtænker den sociale kategori hjemløshed.

Begrebet intersektionalitet blev første gang præsenteret af juraprofessor Kimberly Crenshaw, som brugte det i forskningen inden for race og køn (Crenshaw, 1990). Hun understreger, at begrebet kan bruges i andre sammenhænge, hvor undertrykkelse og diskrimination finder sted. Det vil for eksempel sige på væresteder for hjemløse, hvor der er forskelle i kultur, køn, klasse etc.

Intersektionalitet supplerer opgøret med forestillingen om sociale kategorier som en egenskab, eller noget individer har eller er. Intersektionalitet opstår i den sociale interaktion mellem mennesker (Staunæs & Søndergaard, 2006).

Intersektionalitet kan benyttes som et tankeredskab, som åbner op for et kompleksitetssøgende blik på virkeligheden, hvilket også er en del af den poststrukturalistiske forskningsambition (Khawaja, 2010).

I dette speciale ønsker jeg at anvende begrebet ud fra en feministisk og poststrukturalistisk forståelse, som kendetegner begrebet i en skandinavisk kontekst. I den sammenhæng præsenterer intersektionalitet et hverdags- og subjektnært fokus

på, hvordan sociale kategorier spiller sammen, men også imod hinanden, og hvordan disse bevægelser er med til at skabe positioneringsmuligheder (Khawaja, 2010, s. 41).

Intersektionalitet er et magtkritisk begreb, som koncentrerer sig primært om minoriseredes forhold. Denne magtkritiske tilgang etablerer et minoritetsperspektiv med majoritetsekskluderende konsekvenser, fordi den trods forsøget på at fange relationer mellem minoritet og majoritet er tavs om, hvordan majoriteten konstitueres – som netop majoritet (Staunæs, 2003).

Jeg bruger begrebet, da jeg har fokus på mennesker, som er særligt minoriserede på baggrund af de sociale kategorier køn og hjemløshed. Intersektionalitet har til formål at belyse og underbygge, hvordan mennesker med særlige sammenfletninger af sociale kategorier bliver positioneret uden samme rettigheder og privilegier som andre mennesker (Søndergaard, 2006). Begrebet kaster lys over subjektivering og positionering som decentraliserede processer i relation til diskursive positioner og sociale kategorier.

Fordelen ved at benytte intersektionalitet i specialet er, at det er muligt at rette fokus på sociale kategorier, som umiddelbart fremstår som usynlige. Transpersoner, som er hjemløse, får ofte ikke samme opmærksomhed, som andre grupper af hjemløse personer. At inddrage begrebet intersektionalitet åbner op for et inkluderende blik på kategorielle forskelle og ligheder blandt hjemløse transpersoner og ciskønnede hjemløse.

Ved at benytte begreberne sociale kategorier og intersektionalitet bliver det muligt at undersøge, hvordan transpersoner, som er hjemløse, bliver til igennem og på tværs af kategorierne køn og hjemløshed.

I specialet inddrages også de kønnede processer, der belyses ud fra den poststrukturalistiske queer-teoretiker Judith Butlers teori om *køn som performativt*.

Køn som performativt og kropstegn

“Køn som performativt er måden, hvorpå foregribelsen af en kønnet essens producerer det, som den sætter som uden for sig selv. Performativitet er ikke

en enkeltstående handling, men en gentagelse og et ritual, der opnår sine virkninger via sin naturalisering i konteksten af en krop, delvist forstået som en kulturel tidslig varighed” (Butler, 1999, s. 15)

Køn er ifølge Butler (1990) altid en ‘gøren’. Der eksisterer ikke et stabilt subjekt, der eksisterer forud for denne gøre. Dette kommer til udtryk, når en kvinde gennem sine handlinger positionerer sig i forhold til, hvad der normativt forventes af hende som tilhørende kategorien kvinde (Butler, 1990).

Gennem gentagelsen i diskurserne naturaliseres kønnet og konstrueres som essentielt (Stormhøj, 1999). Stormhøj beskriver med udgangspunkt i Butler, hvordan køn skabes inden for den heteroseksuelle matrix. Køn begrebsliggøres inden for de to kategorier: kvinde og mand. Gennem den heteroseksuelle matrix bliver kroppe, køn og begær forståelige for mennesket. Der etableres en forbindelseslinje mellem det biologiske køn, det sociale køn og begærsretningen (Stormhøj 1999, s. 57) Dvs. at hvis man biologisk er født som kvinde, må man performe kvinde på passende vis ved at klæde sig som en kvinde, ligesom man forventes at begære mænd.

Butler mener, at den heterocentriske matrix ekskluderer mennesker, der ikke fremviser sammenhæng mellem det biologiske køn, det sociale køn og begærsretningen. Det er Butlers ærinde at underminere sandhedsdiskursen, som gør en minoritet af kønnede og seksuelle praksisser illegitime (Butler 1990, s. 4)

Udover køn som performativt af Judith Butler, anvender jeg ligeledes Professor i socialpsykologi Dorte Marie Søndergaards begreb om kropstegn som et redskab i italesættelsen af køn. Ifølge Søndergaard bliver kropstegn til, når det stedfortrædende tegn som for eksempel det mandlige kropstegn *pik* aflæses og tolkes af de mennesker, som møder kropstegnet (Søndergaard 1996). Pikken er ikke kun en pik, men pikken er et tegn, der henviser til særlige typer af handlemuligheder og positioner (Søndergaard 1996, s. 91). Kropstegn skal ses som en måde, hvorpå køn kan italesættes, uden at man indfanges i udbredte almengørelser af kulturelt specifikke kønsudtryk.

Ved at benytte det teoretiske begreb kropstegn ønsker jeg i dette speciale at fremstå nysgerrig og spørgende over for de kønnede processer, jeg møder. Processer som i deres natur umiddelbart står som selvfølgelige for mig. Kropstegn anvendes også til at beskrive, hvordan interviewpersonerne positionerer sig selv og andre i relation til den sociale kategori køn.

Førstegørelse, andetgørelse og abjektgørelse

Diskurserne gennemstrømmer ikke kun særlige idéer og forestillinger om køn og hjemløshed, men udgrænser ligeledes det normale, afvigende og det acceptable. Diskursbegrebet åbner op for et fokus på, hvordan det er muligt at blive til som et mere eller mindre passende, acceptabelt og legitimt hjemløst menneske og ikke kun på, hvordan det er at blive til som hjemløs transperson (Khawaja 2010).

Diskursbegrebet sætter derfor også fokus på magt. Magten har at gøre med hvem, hvad og hvordan noget eller nogen får mere eller mindre legitimitet, accept og sandhedsværdi. Diskursbegrebet leder således videre til begreberne førstegørelse og andetgørelse.

Førstegørelsen og andetgørelsen handler om magt til at definere og magten til at bestemme, hvad der inkluderes og ekskluderes (Staunæs, 2004). Menneskets inklusion og eksklusion afhænger af måden, hvorpå social kategori gøres. For at mennesket inkluderes, må social kategori gøres inden for normerne. Gøres social kategori derimod uden for normerne, kan dette føre til eksklusion (Staunæs, 2004). Hvis mennesket gør social kategori uacceptabelt i forhold til gældende normer, kan det føre til total eksklusion, som også kaldes abjektgørelse.

Andetheden omfatter både eksklusion og abjektgørelse, hvorimod førsteheden omfatter inklusion. Et menneske, der anses som ekskluderet, kan blive eller være førstehed i en anden social kategori.

Butler skriver ud fra en læsning af den feministiske sprogfilosof Julia Kristeva følgende om abjektgørelsen:

"The 'abject' designates that which has been expelled from the body, discharged as excrement, literally rendered 'Other'. This appears as an expulsion of alien elements, but the alien is effectively established through

this expulsion. The construction of the 'not-me' as the abject establishes the boundaries of the body which is the first contours of the subject" (Butler 1999, s. 169).

Abjektgørelsen er en udstødning af det andet, som samtidig konstitueres i denne udstødning som et ekskrement, der i selve udstødelsen samtidig bidrager til at skabe grænsen til subjektet. Abjektgørelsen er med til både at skabe subjektet og det eller den, som subjektet udstøder eller føler sig frastødt af.

Ved at inddrage de teoretiske begreber førstegørelse, andetgørelse og abjektgørelse i specialet, ønsker jeg at belyse, hvordan hjemløse transpersoner andetgøres og abjektgøres som et led i deres tilblivelse.

Social eksklusionsangst og longing for belonging

I specialets tredje analysekapitel diskuterer og analyserer jeg mobbeprocesserne som katalyserer in- og eksklusionsprocesserne blandt interviewpersonerne. Her inddrager jeg på baggrund af en overordnet præsentation af fænomenet mobning Søndergaards og Helle Rabøl Hansens forståelse af social eksklusionsangst og 'longing for belonging' (Søndergaard & Hansen, 2018).

Oplevelsen af mobning afhænger af subjektpositionerne, den overordnede situation samt handlingerne, som udspiller sig i situationen. Mobning er en individuel oplevelse, som har dybdegående indvirkninger på de mennesker, der er involverede. Tilblivelsen af mobning hænger sammen med ønsket om at skabe og opretholde fællesskaber blandt mennesker. Mobbepraktisser kan for nogle opleves som ødelæggende, og andre kan opleve mobbepraktisserne som positive (Søndergaard & Hansen, 2018).

'Longing for belonging' og social eksklusionsangst er begge begreber, som har indflydelse på mobnings tilblivelse.

Bronwyn Davies har brugt 'longing for belonging' i analyser om den materielle diskursivitet og linket mellem krop og landskab. Begrebet afgrænses som

menneskets 'desire' for at høre til i sociale fællesskaber, der er meningsfulde rum for fælles aktiviteter og tilhørsforhold (Søndergaard & Hansen, 2018).

Begrebet social eksklusionsangst bygger på forståelsen af mennesket som eksistentielt afhængigt af social forankring. Hansen og Søndergaard skriver:

'Social exclusion anxiety points to a distributed affect, which circulates and smoulders in all social groups, due to the everpresent risk of someone being judged unworthy of to a community or deemed to be an illegitimate participant. (Søndergaard & Hansen, 2018, s. 327)

Social eksklusionsangst er frygten for at blive ekskluderet af et fællesskab. Longing for belonging er ønsket om at tilhøre et fællesskab.

'Longing for belonging' og social eksklusionsangst er flettet sammen med mobning på den måde, at man kan ønske at blive en del af en gruppe eller frygte at blive ekskluderet fra en gruppe. Produktionen af et fælles engagement og en følelse af at være 'vi' og 'os' sammen er med til at katalysere mobning af bestemte andre. Mobningen og opretholdelsen af gruppen sker, når mennesker engagerer sig i ekstrem eksklusion, som afgrænser fællesskaberne, og som samtidig ses som et udtryk for at passe på fællesskabet (Søndergaard & Hansen, 2018).

Mennesker, som deltager i mobning, kan godt være bevidste om, at andre mennesker anser deres handlinger for illegitime, men inden for fællesskabet opstår der en parallelmoral, som bevirker, at mobning anses som en social dynamik, der gavner dem, som udfører de mobbende handlinger.

Begreberne 'longing for belonging' samt social eksklusionsangst benyttes blandt andet i analysekapitlet 'Fællesskabernes multiple betydninger', hvor der også sættes fokus på mobning.

I specialet benyttes 11 centrale teoretiske begreber. Det drejer sig om diskurs, positionering, sociale kategorier, intersektionalitet, køn som performativt, kropstegn, førstegørelse, andetgørelse, objektgørelse, social eksklusionsangst og 'longing for belonging'. Begreberne bruges til at analysere det empiriske materiale på baggrund af de udfærdigede forskningsspørgsmål.

4. Metode

I følgende afsnit præsenteres og beskrives specialets metode og mine etiske overvejelser.

For at få indsigt i interviewpersonernes italesættelser af køn og hjemløshed går jeg metodisk kvalitativt til værks. Metoden har jf. mit poststrukturalistiske afsæt en virkelighedsproducerede effekt, da metoden og de midler, der tages i brug i specialets vidensproduktion, er medbestemmende for, hvad man som forsker får øje på (Khawaja, 2010).

I den forbindelse har det været essentielt, at min metode er så transparent som overhovedet muligt. I det følgende præsenteres specialets kvalitetskriterier, hvor metodologisk stringens er et væsentligt kvalitetskriterium. Efterfølgende præsenteres og begrundes valg af empiri. Jeg fortæller, hvordan jeg har skabt adgang til feltet og interviewpersonerne. Dernæst redegør jeg for de etiske overvejelser både i forhold til min egen forskerposition og i forhold til interviewpersonernes. Afrundingsvis redegøres for min analysestrategi.

4.1. Specialets kvalitetskriterier

Et væsentligt kvalitetskriterium i specialet har været at skabe og opretholde metodologisk stringens og sammenhæng. At skabe og opretholde metodologisk stringens betyder, at jeg har tilstræbt, at der etableres en sammenhæng mellem mit videnskabsteoretiske poststrukturalistiske udgangspunkt, mine teoretiske begreber og mine analytiske ambitioner samt den konkrete metode og analysestrategiske tilgang (Khawaja, 2010). I dette speciale betyder dette, at analysen skal være systematisk, metodologisk stringent og sammenhængende. Jeg beskriver, hvordan jeg vil indfri dette i afsnittet 'analysestrategi' nedenfor.

I poststrukturalismen er forskningsambitionen, som tidligere nævnt, ikke at levere sande, forstået som endegyldigt stabile, kundskabsudsagn om og beskrivelser af virkeligheden. Derimod er målet med empirien og gennem analysen at åbne op for nuancerede og alternative perspektiver på det udforskede fænomen (Søndergaard, 2005). I dette tilfælde på transpersoner og hjemløshed.

Det har også været et kvalitetskriterium, at min empiri er tilstrækkeligt mættet til, at analysen kan indfange kompleksiteten af positioneringer, som knytter sig til de sociale kategorier køn og hjemløshed. I den forbindelse har jeg haft en reflekteret og særlig omhyggelig tilgang i forbindelse med mine kvalitative forskningsinterviews, som beskrives i følgende afsnit.

Et andet kvalitetskriterium i specialet har været mit fokus på en dialogisk interviewform, hvor jeg har taget udgangspunkt i interviewpersonernes fortællinger om deres egne erfaringer med køn og hjemløshed. Jeg har samtidig forholdt mig ydmygt og hele tiden kigget efter åbninger i deres fortællinger. Det vil for eksempel sige, at jeg har forsøgt at undgå faste og stereotype reproduceringer af kategorierne køn og hjemløshed i interviewsituationen.

Et væsentligt kvalitetskriterium er bevidstheden om, at jeg som forsker har et særligt perspektiv på problemstillingen.

'A view from somewhere' er inspireret af den feministiske forsker Donna Harraways påpegning af, at al forskning er situeret og altid foretages med et blik fra et 'somewhere' (Khawaja, 2010). Dette har fordret, at jeg som forsker har gjort mig overvejelser om de 'somewheres', hvorfra jeg taler og producerer viden (Khawaja, 2010). Specialets poststrukturalistiske afsæt er et 'somewhere', hvorfra jeg producerer viden. Et andet 'somewhere' er min positionering som sygeplejerske, der arbejder med socialt udsatte og hjemløse mennesker. Det har også været et 'somewhere', at jeg taler, tænker og producerer viden ud fra positionen som en ikke hjemløs ciskvinde. Det betyder, at jeg som forsker tænker og agerer ud fra de kønsdiskurser, jeg har til rådighed i et samfund, hvor den binære kønstænkning hersker.

Generelt har det været et grundlæggende kvalitetskriterium, at jeg konstant har forholdt mig selvkritisk og reflektivt gennem hele opgaven. I forlængelse af det har jeg reflekteret meget over brugbarheden og relevansen af min forskning. Jeg har særligt stillet spørgsmål som;

- Hvem researcher jeg for?
- Hvad ønsker jeg at opnå med denne forskning?
- Har verden brug for denne type forskning?
- Hvornår er jeg medvirkende til at førstegøre og andetgøre de mennesker, som deltager i min forskning?

Det har ligeledes været et afgørende kvalitetskriterium så vidt muligt at sikre undersøgelsens transparens. Derfor har jeg forsøgt at gøre fremgangsmåderne gennem hele mit speciale så gennemsigtige som muligt, så læseren har mulighed for at vurdere fornuften af undersøgelsens resultater (Brinkmann & Tanggaard, 2010).

Kvalitetskriterierne tydeliggøres yderligere i afsnittet om etiske refleksioner over egen forskerposition samt etiske overvejelser over interviewpersonerne.

4.2. Det kvalitative forskningsinterview

I det følgende vil jeg beskrive, hvordan jeg er gået til mine forskningsinterviews.

I begyndelsen af mit empiriske arbejde haft jeg haft en eksplorativ tilgang i min udvælgelse af min metode. Ifølge Kvale går indhold forud for metode, og jeg har i den forbindelse gjort mig en del overvejelser omkring min problemstilling og mit formål med undersøgelsen (Kvale, 1989). Jeg har valgt det semistrukturerede kvalitative forskningsinterview til genereringen af empiri.

Det kvalitative forskningsinterview anvendes, da denne metode opfordrer interviewpersonerne til at være nøjagtigt beskrivende og specifikke i deres italesættelser af egne erfaringer i forbindelse med køn og hjemløshed. At interviewpersonerne opfordres til at være specifikke og nøjagtigt beskrivende, hjælper i denne sammenhæng med at fastholde et analytisk fokus på køn og

hjemløshed. Empirisk er det min forhåbning, at jeg på denne måde kan indhente tilstrækkeligt mættede beskrivelser til min analyse.

At interviewet er semistruktureret forudsætter, at jeg forholder mig fordomsfri, nysgerrig og hele tiden kigger efter nye betydninger fremfor at ende med lukkede, stereotype fortolkninger og spørgsmål om køn og hjemløshed (Kvale & Brinkmann, 2015). For at sikre en åben tilgang bad jeg interviewpersonerne om at præsentere sig selv, som var det første gang, vi mødte hinanden. Det semistrukturerede betyder også, at vedlagte interviewguide bestod af åbne spørgsmål, som gav interviewpersonernes selvrepræsentationen og egne italesættelser grundlag for den videre udspørgen. Guidens spørgsmål blev brugt som vejledende, da samtalerne havde karakter af dialog, hvor jeg spurgte ind på baggrund af interviewpersonernes egne fortællinger og svar.

Mit valg af den semistrukturerede tilgang har betydet, at jeg har tilstræbt, at interviewpersonerne ikke begrænses af mine diskursive antagelser om transpersoner og hjemløshed samt positionerne, der knytter sig hertil. Målet har været at lade interviewpersonerne selv definere og udfolde de kategorier og positioner, som synes relevante for dem.

Det kvalitative forskningsinterview beskrives som en interpersonel samtale, hvor viden konstrueres i interaktionen og samspillet mellem forskeren og interviewpersonerne (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 53). Den viden, som produceres i interviewene, skabes i dialogen mellem forsker og interviewperson, hvor begge parter er medskabere og forhandlere af udsagnene omkring køn og hjemløshed og deres betydninger (Stormhøj, 2001). Ifølge poststrukturalismen tænkes den viden, som frembringes i det kvalitative forskningsinterview, som dialogisk, sproglig og relationel (Stormhøj, 2006, s. 89).

Det kvalitative forskningsinterview retter sig mod at producere viden om fokuserede fænomeners betydning, her kønnets og hjemløshedens, inden for interviewpersonernes horisonter. Min ambition er at skabe indsigt i, hvordan transpersoner og fagprofessionelle praktiserer og sætter køn og hjemløshed i tale –

herunder hvilke diskursive praksisser, der udgør de individuelle betingelser for hjemløse transpersoners tilblivelsesmuligheder.

Jeg har gjort problemformuleringen og dens kernebegreber operationelle ved at anvende problemformuleringen som udgangspunkt for udvikling af mine forskningsspørgsmål. Jeg har derfra omformuleret forskningsspørgsmålene til mere hverdagslige interviewspørgsmål, jf. vedlagte interviewguides (se bilag 1 & 2).

Adgang til feltet og udvælgelse af interviewpersoner

Mit kendskab samt delvise adgang til dette marginaliserede felt skyldes, at jeg er sygeplejerske på et socialt tilbud, som tilbyder en lang række social- og sundhedsfaglige ydelser til mennesker, som er hjemløse, stofbrugere eller på anden måde socialt udsatte.

Alle brugerne, jeg møder i mit arbejde, er hjemløse, nogle af brugerne har en anden etnisk baggrund end dansk, en del af brugerne er LGBTQIA+ personer, herunder en meget lille del transpersoner. I mit arbejde har jeg mødt transpersoner, som er hjemløse, og derigennem er min interesse for emnet blevet vakt. I forbindelse med min interesse for feltet startede jeg med at søge efter litteratur, og fandt her ud af, at emnet er underbelyst i dansk kontekst, da der endnu ikke foreligger dansk forskning på området. Som det blev nævnt i forskningsoversigten peger den internationale forskning på, at det særligt er i gruppen af unge hjemløse, der er en overrepræsentation af LGBTQ-personer, herunder transpersoner (Abramovich, 2012). Jeg kontaktede derfor herberger, væresteder og grupper for unge hjemløse, og skabte derigennem kontakt til de fleste af mine interviewpersoner.

Jeg har delvist genereret empiri gennem min egen arbejdsplads, da jeg har etableret kontakt til en af interviewpersonerne gennem mit arbejde. Da det kun er en interviewperson ud af syv, som er fra min egen arbejdsplads, er der i størstedelen af min undersøgelse ikke tale om forskning i egen praksis. Dog knytter der sig væsentlige etiske dilemmaer til forskning i egen praksis, som drøftes i afsnittet etiske refleksioner over interviewpersonerne.

Positioneringen som sygeplejerske på udsatte- og hjemløseområdet har været med til at åbne døre, og har delvist skabt grundlaget for kontakten til de fagprofessionelle og de interviewede transpersoner. Jeg kendte dog ingen af interviewpersonerne, som jeg har skabt kontakt til, udover interviewpersonen fra min egen arbejdsplads. I udvælgelsen af interviewpersoner har jeg været åben overfor alle aldersgrupper, dog er størstedelen af mine interviewpersoner yngre mennesker. Ligeledes har jeg inkluderet transpersoner, som er tidligere hjemløse. At de har fået hjemløsheden på afstand betyder, at de har haft mulighed for at reflektere over deres oplevelser på en anden måde end de interviewpersoner, som befinder sig i hjemløshed under interviewet.

Udvælgelsen af de fagprofessionelle foregik, ved at jeg kontaktede herberger og væresteder for hjemløse. Interviewene med de fagprofessionelle foregik også som semistrukturerede kvalitative interviews. Jeg brugte den samme interviewguide som med de hjemløse transpersoner, med undtagelse af at jeg ikke lagde vægt på de fagprofessionelles egen kønsidentitet og kønsudtryk. At jeg ikke gjorde det skyldes, at de fagprofessionelle ikke selv tog det op i løbet af interviewet. Dette uddybes i specialets afsluttende diskussion.

Interviewpersoner og interviewsituationen

Jeg har afholdt to interviews med fagprofessionelle, som arbejder med hjemløse transpersoner, heraf et gruppeinterview og et enkeltpersonsinterview.

Gruppeinterviewet har været relevant, da jeg interviewede to medarbejdere fra samme arbejdsplads. At det blev et gruppeinterview skyldes, at de to personer ønskede, at de skulle interviewes sammen frem for hver sig. At det blev et gruppeinterview betød, at der var en anden mulighed for, at de to interviewpersoner reflekterede videre på hinandens udsagn og synspunkter end i et interview med en enkelt interviewperson. Hensigten med gruppeinterviewet har derfor også været at afdække, hvilke diskurser og dynamikker om køn og hjemløshed, der udspiller sig i interviewsituationen, interviewpersonerne imellem.

Jeg har afholdt fire enkeltinterviews med transpersoner, hvoraf tre er tidligere hjemløse, og en interviewperson har været hjemløs under interviewet.

Alle mine interviews, har haft en varighed af ca. en time. Jeg har ladet det være op til hver enkelt interviewperson, hvor interviewene skulle foregå. Alle interviews med fagprofessionelle har fundet sted på deres arbejdspladser. Interviewene med transpersonerne er foregået i interviewpersonernes hjem, på væresteder eller på gaden. Alle steder udvalgt med den begrundelse, at det var trygge og velkendte steder for interviewpersonerne.

Jeg optog alle interviews på lydfil med interviewpersonernes accept og transskriberede disse efterfølgende. Jeg begyndte hvert interview med at præsentere mig selv og selve forskningsprojektet, og herefter gennemgik jeg de juridiske og etiske formalia i samtykkeerklæringen (se bilag 3). Dernæst opfordrede jeg, som nævnt ovenfor, interviewpersonerne til at beskrive sig selv, som var det første gang, vi mødtes. Gennem interviewet har jeg, jævnfør mit poststrukturalistiske afsæt, været særligt opmærksom på at stille spørgsmål, som rummer forskellige forståelsestilbud om køn og hjemløshed, som: "Vil du fortælle mig om din hverdag, som hjemløs/fagprofessionel?" og "Hvad betyder din kønsidentitet for dig?".

Præsentation af interviewpersonerne

Pia er relationsmedarbejder på et værested for hjemløse kvinder. Pia har en særlig interesse for køn og udsathed blandt kvinder, og har arbejdet på værestedet i 8 år. Pia møder transpersoner, som er hjemløse gennem sit arbejde på værestedet.

Jette er socialrådgiver og arbejder til dagligt sammen med Pia på værestedet for hjemløse kvinder. Jette har arbejdet på værestedet i 6 år. Jette møder transpersoner, som er hjemløse gennem sit arbejde på værestedet.

Sofie er pædagog og arbejder på et værested for socialt udsatte og hjemløse kvinder, hvor hun har været ansat i 12 år. Sofie møder hjemløse transpersoner gennem sit arbejde på værestedet.

Sia er ung, identificerer sig som kvinde og benytter pronomenet hun. Hendes køn tildelt ved fødslen er dreng, men hun har i flere år fået hormonbehandling og lever i dag som kvinde. *Sia* har været hjemløs i et år. Før *Sia* sprang ud som transperson, levede hun som homoseksuel mand. *Sia* overnatter på herberger, væresteder og natcaféer.

Edi er ung, og identificerer sig som gender-fluid og non-konformt køn. *Edi* benytter pronomenet høn.

“Jeg kan sige, at jeg er gender fluid eller non-konform i hvert fald. Det kan måske godt være lidt svært, når man kigger på mig og ser, at jeg har et gedeskæg og et adamsæble, men altså, jeg har desværre ingen neglelak på, normalvis går jeg meget op i mine negle.”

Edis kønsudtryk varierer. I interviewsituationen beskriver høn sig som maskulin af udseende, men fortæller også, at høn ofte gør meget ud af at udtrykke sig feminint og går i kjole. *Edi* har været hjemløs i 10 år og har de sidste 2,5 år haft egen lejlighed.

Kris er ung, samisk finne af oprindelse, har været hjemløs i 4 år og har netop fået egen bolig. *Kris* benytter pronomenet den. *Kris* beskriver sit køn som en form for intetkøn, der er maskulint, feminint og særligt spirituelt. Når omverdenen spørger ind til *Kris*' kønsidentitet, svarer den: *“Jeg er non-binær, jeg har ikke noget køn, eller jeg er two-spirited”*. Ifølge *Kris* hænger dens kønsidentitet og kønsudtryk sammen med forskellige historiske og spirituelle køn, som har samisk/finsk oprindelse.

Maria er midaldrende transperson. Hendes køn tildelt ved fødslen er dreng og først senere i livet sprang hun ud som transperson. *Maria* benytter pronomenet hun og fortæller, at hun identificerer sig som kvinde. *Maria* har været hjemløs i flere år, men har netop fået egen bolig. Hun kommer dagligt på et værested for socialt udsatte kvinder.

4.3. Ethiske overvejelser

I dette afsnit redegør jeg for de etiske overvejelser, der opstår i relation til specialets design; det være sig refleksioner, der knytter sig til min forskerposition, interviewpersonerne og informeret samtykke.

Egen forskerposition

I udarbejdelsen af specialet har jeg haft mange etiske overvejelser, og jeg er stødt på flere etiske udfordringer og dilemmaer i forbindelse med min position som forsker.

Som forsker har det været væsentligt at skabe et trygt og tillidsfuldt rum for interviewpersonerne som grundlag for samtalen, men samtidig også at opnå en bestemt viden om transpersoner og hjemløshed. Jette Fog betegner dette som et fundamentalt etisk dilemma. Ønsket om et dybdegående og udforskende interview kan risikere at krænke interviewpersonerne. Ligeledes kan ønsket om at udvise respekt for interviewpersonernes integritet udgøre en risiko for, at det empiriske materiale bliver overfladisk (Fog, 2001).

Fog trækker hovedsageligt på teolog Knud Ejler Løgstrup i forbindelse med sine etiske refleksioner. Løgstrup skriver:

“Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets liv i egen hånd” (Løgstrup, 2015, s. 25).

Citatet viser min forpligtelse til at tage hånd om interviewpersonerne ved at være særligt varsom i interviewsituationen. Inden hvert enkelt interview valgte jeg derfor at understrege over for interviewpersonerne, at det er helt okay at sige fra, hvis jeg kommer ind på emner, som de ikke ønsker at tale om. Jeg understregede også, at de kunne bede om pauser undervejs, hvis behovet opstod. Ingen af mine interviewpersoner valgte at benytte sig af muligheden for at få pauser, ligesom ingen af dem valgte at undlade at svare på nogle af mine spørgsmål.

Citatet af Løgstrup kaster også lys over magten, som udspiller sig i interviewsituationen. Jeg har gjort mig mange overvejelser i forhold til magten samt min rolle som forsker i interviewsammenhængen. Kvale & Brinkmann (2015)

definerer det kvalitative forskningsinterview som en struktureret form for samtale, der ikke foregår blandt ligestillede, da forskeren definerer og kontrollerer situationen. Det vil sige, der er et asymmetrisk magtforhold mellem forskeren og interviewpersonerne (Kvale & Brinkmann, 2015).

Jeg har i mit empiriske arbejde lagt særlig vægt på en dialogisk interviewform, og jeg har været meget bevidst om, at ordet dialog kan give indtryk af lighed og harmonisk konsensus, som kan forskønne og måske næsten skjule det asymmetriske magtforhold, der udspiller sig i interviewsituationen. Dette kan yderligere medvirke til tilsløring af potentielle konflikter mellem interviewpersonerne og forskeren (Kvale & Brinkmann, 2015). På den anden side giver den dialogiske interviewform mulighed for at lade det enkelte menneske komme til orde og lade interviewpersonernes egne fortællinger være i forgrunden.

Magtforholdet skal ifølge Khawaja (2010) ikke defineres ved, at jeg som forsker anses for at være den magthavende og interviewpersonerne de magtesløse. At have et dikotomisk perspektiv på magten er problematisk i arbejdet med minoriserede subjekter, da jeg som forsker er i risiko for metodisk at reproducere og opretholde de diskursive antagelser og magtrelationelle strukturer, der knytter sig til de sociale kategorier køn og hjemløshed. Magten skal derimod ses som nuanceret, dynamisk og stærkt forbundet med de relationelle samspil og modspil, som bliver mulige gennem de forskellige kategoriale positioneringer, som både forsker og interviewpersoner (for)handler sig til og indtager (Khawaja, 2010).

Som præsenteret i kvalitetskriterierne er et af mine 'somewheres', at jeg arbejder som sygeplejerske på hjemløseområdet. Konkret betyder det, som nævnt, at jeg kender en af interviewpersonerne gennem mit arbejde. Det har været et særligt etisk dilemma. Ifølge artiklen "*Dilemmaer ved at gennemføre forskning i egen organisation*" afhænger dilemmaerne ved forskning i egen praksis af, hvilke forventninger forskeren har til sin egen forskerposition, og hvilke forventninger feltets aktører har til forskeren (Kragelund, 2007). Da ét af interviewene foregår på min arbejdsplads, og interviewpersonen er bruger af stedet, forsker jeg i egen praksis og positioneres derfor som 'insider'. Det bringer mig i risiko for at få tildelt flere forskellige roller, som kan vise sig at være modstridende. De positioner, som jeg forhandlede mig til i

interviewsituationen, medførte etiske dilemmaer og overvejelser mellem at være forsker og sygeplejerske. Når jeg møder brugeren i arbejdsmæssig sammenhæng, er min rolle at hjælpe brugeren med at skabe tryghed, sikkerhed og opfylde brugerens sundhedsfaglige behov. Mit dilemma er, at jeg på den ene side tager hensyn til, at jeg indfrier de forventninger og den tillid, som interviewpersonen viser mig på baggrund af min funktion som sygeplejerske. På den anden side betyder dette hensyn en risiko for, at jeg mister mit analytiske fokus. Det er min forhåbning, at min opmærksomhed og refleksion over udfordringen ved at forske i egen praksis betyder, at jeg har været i stand til at håndtere udfordringen på akademisk tilfredsstillende vis i interviewet og i udfoldelsen af mine analyser, valg og refleksioner.

Interviewpersonerne

Min formodning var, at størstedelen af mine interviewpersoner lever et liv, hvor de på forskellig vis har været udsat for traumatiserende hændelser. Jeg fandt det derfor relevant at benytte en praksis-etisk tilgang, som beskrevet af Marilys Guillemin og Lynn Gillam i artiklen "*Ethics, Reflexivity and Ethically Important Moments in Research*". Praksisbaserede skøn definerer de som en hensigtsmæssig håndtering og løsning af de etiske udfordringer (Guillemin & Gillam, 2004).

I forlængelse af det har jeg i hele specialeprocessen tilstræbt, at dilemmaer og udfordringer blev håndteret løbende i de konkrete situationer ud fra egne praksisbaserede skøn.

Tidligere på kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi har jeg interviewet særligt udsatte mennesker i forskellige sammenhænge. Jeg har trukket på den erfaring i denne forskningsproces. Det betyder, at jeg i udarbejdelsen af specialet har gjort mig overvejelser om balanceringen af dilemmaet mellem at anerkende mine interviewpersoner som aktører, men samtidig være bevidst om, at der gennem interviewet er risiko for retraumatisering, da der er tale om mennesker, som har været udsat for diskrimination samt fysisk og psykisk vold. For at imødegå denne risiko har jeg som nævnt ovenfor indledningsvis ved hvert interview gjort interviewpersonerne opmærksomme på, at de kan undlade at svare på mine spørgsmål og/eller bede om en pause, hvis mine spørgsmål eller interviewsituationen var forbundet med ubehag.

Jeg har på baggrund af min praksis-etiske tilgang udviklet den konkrete etiske håndtering løbende, men den er også understøttet af etiske retningslinjer som præsenteres i følgende afsnit om informeret samtykke og etiske retningslinjer.

Informeret samtykke

Første skridt i genereringen af empiri var at skabe adgang til feltet og interviewpersonerne og samtidig sikre det informerede samtykke.

Ifølge Ros Deuchar, professor i kriminologi, står man som forsker i et dilemma mellem at imødekomme de strenge krav, der eksisterer til beskyttelsen af interviewpersonerne, som for eksempel informeret samtykke, men samtidig risikerer forskeren at underminere den tillidsskabende fase, der er meget vigtig, når man forsker i marginaliserede grupper (Deuchar, 2015). I forskning blandt minoriserede subjekter kan informeret samtykke være med til at fremmedgøre forskeren og interviewpersonerne, da der ofte er behov for en tillidsskabende periode for at nærme sig hinanden for at kunne skabe et trygt og inkluderende rum mellem forsker og interviewperson (Deuchar, 2015, s. 43).

Informeret samtykke betyder, ifølge Kvale og Brinkmann (2015), at jeg som forsker skal sikre mig, at interviewpersonerne er vidende om undersøgelsens formål. Jeg anvendte Aarhus Universitets skabelon til samtykkeerklæring til brug i forskningsprojekter. Jeg har gennemgået samtykkeerklæringen før hvert interview med hver interviewperson. I erklæringen har jeg beskrevet, hvordan interviewet og dertilhørende oplysninger anvendes og opbevares. Jeg har oplyst interviewpersonerne om, at al deltagelse er frivillig, og at alle interviewpersoner til enhver tid kan trække samtykket tilbage og trække sig fra undersøgelsen. Derudover har jeg informeret interviewpersonerne om, at ingen informationer videregives i en sådan form, at interviewpersonen kan genkendes. Derfor er alle interviewpersonerne tildelt fiktive navne, og jeg har anonymiseret alle lokationer, der nævnes i interviewet for at sikre interviewpersonernes privatliv (Kvale & Brinkmann, 2015). En stor del af anonymiseringsprocessen har haft som formål at sløre eller undlade nogle af de sociale kategorier, som mine interviewpersoner er en del af. For eksempel fremgår

kategorien alder ikke i specialet for at mindske risikoen for, at personerne kan genkendes. På baggrund af det informerede samtykke er det essentielt, at jeg som forsker er fortrolig med materialet, da anonymisering af interviewpersonerne kan gøre det muligt at fortolke udsagn uden interviewpersonernes samtykke.

4.4. Analysestrategi

Alle interviews er optaget og transskriberet, hvilket er en fremgangsmåde, som strukturerer interviewene og udgør første del i den analytiske proces (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har lagt vægt på at transskribere ordret med mindst mulige ændringer i det sagte.

Efterfølgende har jeg lavet særlige gennemlæsninger af hele empirimaterialet for at skabe overblik ved hjælp af empirinære kategorier og emneinddelinger. Jeg har emneinddelt således, at når mine interviewpersoner har talt om køn, har jeg markeret dette med farven blå, og når mine interviewpersoner har talt om fællesskaber, har jeg markeret dette med farven grøn og så fremdeles.

Omdrejningspunktet for hele analysen har overordnet været at besvare specialets problemformulering gennem de tre forskningsspørgsmål.

Ifølge Søndergaard (2018) er der ingen fast opskrift på, hvordan man udfører poststrukturalistisk analyse, men fællestrækkene ved poststrukturalistiske analyser er, at de er forbundne med forskningsambitionen om at synliggøre og destabilisere de normer og diskurser, som gør sig gældende indenfor et bestemt felt. I denne sammenhæng er formålet at fremanalysere de kompleksiteter og tilblivelsesmuligheder, som de hjemløse transpersoners sociale virkelighed er bygget op af (Søndergaard, 2018). I forlængelse af dette er min analyse inspireret af Khawajas (2018) rhizomatiske analyse, som foreslår forskellige blikke på det empiriske materiale. Analysen bevæger sig på tværs af empiri- og teoristyrede læsninger og inddeles i to analytiske niveauer: det teoretiske niveau og det empiriske niveau.

På det empiriske analyseniveau har jeg med udgangspunkt i mit interviewmateriale fokus på mine interviewpersoners personlige fortællinger om køn og hjemløshed. På det teoretisk begrebslige analyseniveau har jeg haft et særligt fokus på 11 centrale teoretiske begreber: diskurs, positionering, sociale kategorier, intersektionalitet, køn som performativt, kropstegn, førstegørelse, andetgørelse, abjektgørelse, social eksklusionsangst og 'longing for belonging'. Gennem dem undersøger og diskuterer jeg, hvordan det er muligt at konceptualisere hjemløse transpersoners tilblivelse.

De to analytiske niveauer skal ikke ses som modsætningsfyldte, men som komplementære. De betragtes som sammenhængende, hvor det empiriske og teoretiske niveau skal informere og rykke ved hinanden (Khawaja 2018, s. 166).

Jeg har skabt orden i min empiri ved at gennemlæse materialet flere gange og derfor er min analyse bygget op omkring lagvise og delvise analytiske læsninger med det tilfælles, at hjemløse transpersoners tilblivelse er central. Hver analytisk læsning har haft et bestemt fokuseret snit, som skal ses som et udtryk for en situeret tolkning og virkelighedskonstruktion på grundlag af et bestemt blik, både teoretisk og begrebsligt. Denne analytiske læsning er inspireret af tidligere nævnte Donna Harraways 'a view from somewhere'. At have vekslende blikke på det empiriske materiale fremhæver de forskellige perspektiver og aspekter i interviewpersonernes fortællinger om køn og hjemløshed. Et eksempel på et teoretisk og begrebsligt 'somewhere' er, at jeg i første del af analysen har et særligt fokus på, hvordan diskurserne og positioneringerne blandt de hjemløse transpersoner italesættes.

Mine forskningsspørgsmål har være styrende for hele min analyse. De besvares ikke enkeltvis i separate analyseafsnit, men hvert analyseafsnit er medvirkende til at besvare forskellige dele af forskningsspørgsmålene. Forskningsspørgsmålene diskuteres og besvares i min diskussion, og der samles afsluttende op på dem i specialets konklusion.

5. Diskursen om 'de hjemløse kvinder'

Diskursen om 'de hjemløse kvinder' er en væsentlig præmissætter på de kønsspecifikke væresteder. Denne diskurs er helt afgørende for positioneringen af de hjemløse transpersoner og for forståelsen af, hvordan de bliver til, men samtidig er den også med til at udelukke andre måder, de kan blive til på (Staunæs, 2004). Den sætter de normative forventninger til transpersonerne på de kønsspecifikke væresteder.

I kapitlet præsenteres diskursen om 'de hjemløse kvinder' blandt fagprofessionelle, der arbejder på kønsspecifikke væresteder for socialt udsatte kvinder. Det handler i mindre grad om diskursen om 'de hjemløse mænd'. Dette er ikke for at negligere betydningen af diskursen om 'de hjemløse mænd', men derimod fordi mine interviews af fagprofessionelle udelukkende har foregået på kønsspecifikke væresteder for hjemløse kvinder. Et særligt fokus er de fagprofessionelles forståelse af de sociale kategorier hjemløshed og køn.

5.1. Den omsorgsfulde mor

Socialrådgiveren Jette, oplever, at der eksisterer specifikke forventninger til de hjemløse kvinder:

“Når man sidder med en kvinde, og vi skal afdække, om hun har børn, og om hun har samvær med mindreårige børn. Det er ting, der er blevet pålagt kvinder gennem mange år. Den konstruktion omkring at kvinder skal være gode mødre, kvinder skal kunne holde et hjem, og kvinder skal kunne sætte god mad på bordet. Der er en masse ting, som er naglet fast til køn. Hvis man taler med en mandlig hjemløs og spørger: Har du børn? Så kan han sige ja, og så siger du bare 'tjek' og går videre. Det er jo ikke noget, vi kan lave om på som sådan.”

Med udgangspunkt i Butlers teori om den heteroseksuelle matrix kan der argumenteres for, at der eksisterer specifikke forventninger til måden, hvorpå den hjemløse kvinde performes som en socialt accepteret kobling mellem personens

kropslige køn, seksualitet og sociale kønsudtryk (Butler 1990). For at den hjemløse kvinde kan genkendes som en 'rigtig' kvinde skal hun performe feminint, og hun forventes at være *en god og omsorgsfuld mor*.

En undersøgelse om hjemløshed blandt kvinder udarbejdet af Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd siger, at der kulturelt eksisterer en specifik forståelse om kvinder som mødre og omsorgsgivere, der er tæt forbundet til hjemmet (Benjaminsen et al., 2018). Det, at begreberne 'hjem', 'familie' og 'kvinder' er sammenknyttede, medfører, at hjemløshed ofte associeres med enlige mænd, og at hjemløshed blandt kvinder ofte fremstår som en anomali (Benjaminsen et al., 2018, s. 25).

Relationsmedarbejderen Pia uddyber:

"Det er da egentlig sjovt, så meget vi problematiserer, at Lone ikke har behov for at se sine børnovre i Jylland. Havde vi også gjort det, hvis det var en mand?"

Pia er særlig opmærksom på, at kvinderne skal være gode mødre, og at de hjemløse fædre ikke mødes med samme forventning. Ifølge Benjaminsen et al (2018) er kvinders familiestatus afgørende for anerkendelsen i de sociale systemer. Det er særligt kvinder, som lever op til de kønsnormative forventninger til moderskabet og forældrenormerne, som står forrest i køen til forskellige sociale ydelser og tilbud. Mødre, som ikke lever op til de kønsstereotype forventninger, behandles som dårlige mødre og andetgøres som afvigende subjekter (Benjaminsen et al., 2018, s. 25).

5.2. At performe passende kvinde under hjemløshed

Følger man Butler (1990), viser ovenstående, hvordan de fagprofessionelle er underlagt og reproducerer den heterocentriske diskurs. Dobbeltigheden i at være underlagte og medskabere af den heterocentriske diskurs tydeliggøres:

“Vi tænker også over, hvad er det for nogle aktiviteter, vi kan tilbyde vores kvinder. Der er mange af dem, der har en masse ressourcer og ønsker og kompetencer, og så spørger de os: Hvad kan jeg hjælpe jer med?”

Hvor vi så svarer: Du kan hjælpe med at gøre rent, vaske op, vaske tøj og luge i vores have.”

Socialrådgiveren Jette fortæller om aktiviteterne til kvinder på værestedet. Læst gennem Butlers teori om køn som performativt ser man, at kvinderne tilbydes kvindeligt konnoterede aktiviteter. De fagprofessionelle har en forventning til kvinderne om, at de performer hjemløs kvinde ved at lave aktiviteter som for eksempel at vaske op. Aktiviteter, som er historiske og kulturelt indlejrede i den heteroseksuelle matrix, og som knytter sig til det at gøre kvinde på en passende og genkendelig måde (Butler 1990).

De fagprofessionelle er dog ikke udelukkende underlagt diskurserne om køn og hjemløshed. De er opmærksomme på, hvor meget kønsstereotype forventninger fylder i arbejdet.

Jette forklarer:

“Vi prøver at være bevidste om, at der er andre ting at tilbyde, end de der typiske kvindeopgaver.”

Pia uddyber:

“Vi har startet en læseklub, hvor vi siger ’okay, så prøver vi at stimulere dem intellektuelt’. Og bare gøre noget andet. Så vi tænker altså over det.”

De fagprofessionelle er således ikke udelukkende underlagt diskursen om ’de hjemløse kvinder’, men forsøger aktivt at tilbyde kvinderne andre aktiviteter såsom læseklub. Læseklub er en aktivitet, som de fagprofessionelle ikke umiddelbart forbinder med det at være hjemløs og kvinde. De forsøger at sætte spørgsmålstegn ved den herskende diskurs samt deres egen ageren i relationen til kvinderne.

Mit materiale viser på den måde, at diskurs er en aktiv praksis, hvor de fagprofessionelle ikke kun reproducerer dominerende menneskesyn, men også er aktivt engagerede i at udvikle diskursen (Staunæs & Juelskjær, 2014). De ønsker at udvikle forståelsen af diskursen om 'de hjemløse kvinder', når de ønsker at tilbyde de hjemløse kvinder flere muligheder. De fagprofessionelle formår at åbne op for et inkluderende blik på de kategorielle forskelle, som eksisterer, når man er kvinde og hjemløs. Det kan ses som et paradoks, at de fagprofessionelle på den ene side forsøger at bryde stereotypiseringen af, hvad kvindeligt kropsmærkede kan, ved at fortælle, at kvindeligt kropsmærkede hjemløse både kan være praktiskgørende, omsorgsfulde og intellektuelle. På den anden side taler de ud fra en heteronormativ binær kønsforståelse, hvor hjemløse kvinder normalvis kun tilbydes aktiviteter, som knytter sig til at være praktisk og omsorgsfuld.

5.3. De sårbare kvinder

I forbindelse med diskursen om 'de hjemløse kvinder', udtrykker de fagprofessionelle forventninger til kvindernes fysiske fremtoning. Pia siger:

"Noget vi også sidst har snakket om, det er det der med, at når kvinderne de når derud, hvor de har brug for et sted som os, så siger man jo, at kvinder de er jo i langt dårligere forfatning, før de beder om hjælp. Det er der jo nogle forskellige teorier om: at det er, fordi kvinder holder på sig selv. Det er sådan noget appearance, altså deres selvopretholdelse. Det er vigtigt for en kvinde at holde sig, og det er jo også noget, som vi siger om vores kvinder, at når du møder dem på gaden så er det 19/20 af vores kvinder, hvor du aldrig ville kunne se på dem, at de er hjemløse."

Der er en særlig diskurs om hjemløse kvinders fysiske fremtoning. Man kan ikke se på dem, at de er hjemløse. Citatet underbygger, at der er flere kønnede problematikker forbundet med at være hjemløs og kvinde. Ifølge Benjaminsen er der særlige sårbarheder og risici forbundet med at være hjemløs og kvinde. I mange tilfælde ender kvinder med at søge hjælp så sent, at deres situation er alvorlig og støttebehovet væsentligt forøget. Kvinder i hjemløshed opfattes ofte som sårbare

ofre, og denne kønsstereotype opfattelse kan betyde, at hjemløse kvinder, der bliver vrede og stiller krav, er svære at rumme, forstå og dermed hjælpe i sociale indsatser.

Elementer af den kønsspecifikke sårbarhed kan også repræsentere en mulig ressource hos kvinderne (Benjaminsen et al, 2018). Behovet for at klare sig uden hjælp fra systemet vidner om, at hjemløse kvinder er optaget af at bevare kontrollen over deres liv, værdighed og respektabilitet i en kaotisk tilværelse. Pædagogen Sofie siger:

”Det er jo nogle udsatte kvinder. Kvinder som er udsat for rigtig mange overgreb, voldtægter og fysisk vold. Det er generelt nogle kvinder, som bliver meget stigmatiserede i samfundet. De har ikke så meget mod på livet, når de går ud ad døren, og det er derfor, vi hele tiden prøver at hjælpe dem og fortælle dem, hvor mega seje de er. På den ene side, når man sidder med systemet, så skal man tale om de her kvinder som meget ressourcetsvage kvinder, for at de kan få den hjælp, de har brug for. Men egentlig er det jo nogle kvinder, som er meget mere ressourcestærke, end vi er, fordi de formår faktisk at holde sig selv gående på trods af, at de ikke har et fast tag over hovedet, at de ikke føler noget tilhørsforhold til andet end misbrugsmiljøet. Og det kræver sgu’ noget. Og så skal de ud at sælge sex så mange gange om dagen. Der er jo ikke nogen, der gør det af lyst.”

Diskursen om 'de hjemløse kvinder' indeholder en række paradokser. På den ene side positionerer Sofie kvinderne som særligt udsatte mennesker, som udsættes for overgreb og voldtægter. For at opnå retten til hjælp må de, ifølge Sofie, positioneres og positionere sig selv som ressourcetsvage. På den anden side positionerer Sofie kvinderne som meget ressourcestærke på grund af deres selvopretholdelsesevne. Ydermere konkluderer Sofie, at kvinderne sælger sex, og at *”der er jo ikke nogen, der gør det af lyst”*.

Sofies positionering af hjemløse kvinder som mennesker, der sælger sex uden at have lyst til det, opretholder en anden diskurs - 'diskursen om kvinder, der overlever ved at underkaste sig mænd' - som også beskrives af Benjaminsen (2018). I Sofies fortælling positioneres de hjemløse kvinder som ofre, og subjektiveringsprocessernes

kompleksitet reduceres til en stereotypisering. Dette er et eksempel på, at den eksisterende diskurs bliver styrende for måden de fagprofessionelle begrebs- og italesætter på (Foucault, 1994). Rådet for Socialt Udsatte skriver blandt andet om stereotypisering:

”Derfor kan man heller ikke bare konkludere, at alle kvinder er sårbare og svage og kan lide at strikke [...] Hvis man uden videre antager det, er man med til at reproducere nogle stereotyper, som begrænser mennesker.” (Rådet for Socialt Udsatte 2017, s. 38)

Hjemløse kvinder positioneres ofte som afhængige mennesker, som er mere værdige til at modtage hjælp end hjemløse mænd (Benjaminsen et al, 2018). Hvor den sociale kategori den hjemløse mand ofte fremstilles som aggressiv og dominant, forstås hjemløse kvinder ud fra den binære kønstænkning derfor som ofre (Benjaminsen et al, 2018, s. 25). For at modtage hjælp må kvinderne nærme sig den normativt accepterede kvindelighed, som i dette tilfælde er, at udsatte kvinder kan tænkes at sælge sex, og hyppigt er ofre for voldelige handlinger.

Socialrådgiveren Jette fortæller, at hun oplever, at det er sikrere for kvinderne på de kønsspecifikke væresteder:

“Jeg har hørt kvinderne sige, at der er en meget lille risiko for overgreb, altså seksuelle overgreb, når man er på et kønsspecifikt tilbud. Hvis man er på et ikke kønsspecifikt tilbud, og der er en kvinde mod tyve mænd, så er man unægteligt mere udsat.”

Ifølge Järvinen hersker der en del forudindtagede forestillinger blandt fagprofessionelle vedrørende hjemløse kvinders relationer til mænd: *“Og det er ikke noget med, at mændene har udnyttet mig eller noget som helst, som personalet gerne vil have det til en gang imellem. Men det har de ikke.”* (Järvinen 1993, s. 207).

En del udsagn i mit empirimateriale peger ligeledes på, at kvinder for at få hjælp på de kønsspecifikke væresteder skal performe kvinde som både offer og sårbar, herunder også i forhold til potentielle overgreb fra andre mennesker.

5.4. Sammenfatning af diskursen om 'de hjemløse kvinder'

Den hjemløse kvinde skal leve op til generelle forældrenormer som at være en god og omsorgsfuld mor, som er mere praktisk orienteret end intellektuel, ligesom hun skal være svag eller stærk i forhold til konteksten, og hvad hun ønsker at opnå. De fagprofessionelle ønsker at bryde med den binære kønsforståelse – for eksempel ved at tilbyde intellektuelle aktiviteter til kvinderne – men de primære aktiviteter, der tilbydes, er af praktisk eller omsorgsfuld karakter. Kvinderne er sårbare, ofre og kan risikere potentielle overgreb – om end der er en forståelse for, at det kræver en selvopretholdelsesevne at begå sig i hjemløsemiljøet – hvilket kan give udfordringer med at rumme personer, som viser vrede og stiller krav.

Diskursen om 'de hjemløse kvinder' er rammesættende og bidrager til positioneringen af hjemløse transpersoner. Dette undersøges i det følgende kapitel 'Transpersonernes positioneringer'.

6. Transpersonernes positioneringer

I dette kapitel vil jeg se nærmere på, hvorledes de hjemløse transpersoner og de fagprofessionelle italesætter positioneringerne, som knytter sig til køn og hjemløshed.

Jeg kommer ind på, hvorledes de hjemløse transpersoner og de fagprofessionelle konstruerer og former køn og kønsidentitet, og på hvilke måder disse konstruktioner er medvirkende til at skabe rum for normdannelser og afvigelser blandt hjemløse transpersoner. Jeg kommer også ind på, hvordan de hjemløse transpersoner performer køn.

6.1. Positioneringens dilemmaer

Transpersonen Kris fortæller:

“Der har været en stor utryghed på værestedet, hvor jeg har været nødt til at komme. Jeg var jo nødt til at få noget mad, men alligevel blev jeg rigtig angst for at tage derhen igen. At det var gratis mad, men at jeg alligevel skulle betale for det ved at blive taget på røven eller et eller andet. Det var rigtig hårdt.”

Kris har på trods af sine positive oplevelser på værestederne, hvor den blandt andet har adgang til gratis mad, også følt stor utryghed, fordi den oplever at være udsat for diskriminerende handlinger.

Ifølge Søndergaard (2008) er offerpositionen dynamisk og indeholder mange dilemmaer, og de bliver ofte overset af de autoriteter, som forholder sig til en given sag, som her sagen om diskrimination (Søndergaard, 2008 s. 160). Offerpositionen kan synes attraktiv, fordi der knytter sig en række rettigheder til det at være offer. Offeret kan opnå mulighed for at reagere juridisk, moralsk og diskursivt fordømmende i relation til krænkeren. Offerpositionen kan også resultere i mistænkeliggørelse, og at den diskriminerende handling bagatelliseres (Søndergaard, 2008, s. 161). Kris udsættes ofte for diskriminerende handlinger fra andre hjemløse. Kris oplever ikke at få medhold fra de fagprofessionelle på værestederne, men derimod bliver de diskriminerende handlinger bagatelliseret:

“Jeg kunne godt have manglet, at de ligesom havde trådt ind, når der havde været verbal vold. Sådan at det ikke var okay, at nogen råbte bøsserøv nede på værestedet, eller tog mig på røven eller sådan noget. Men de var ikke interesserede i at hjælpe. De sagde: Sådan er miljøet - det må du vænne dig til. Det var hårdt, at de ikke var opmærksomme på de ting. Det kunne have været rart, hvis de var obs det og ikke bare tænkte, at det var den hjemløses eget ansvar at passe på sig selv.”

Kris indtager positionen som offer for de diskriminerende handlinger, men positioneringen virker ikke som lovet. Kris får ikke hjælp fra de fagprofessionelle, som bagatelliserer handlingerne, som dermed fortsætter. Kris fortæller videre, at dilemmaerne i positioneringen afhænger meget af, hvilke hjemløsetilbud der er tale om, og hvilke kønsudtryk de forskellige hjemløsetilbud kræver. Den uddyber:

“På værestedet der ville jeg måske ikke turde at have bare ben foran så mange ældre mænd, og der kan jeg mærke, at lige så snart jeg skal derned, så tager jeg mere tøj på. Men på kvindeherberget tager jeg min kasket af, og det er helt klart ud fra tanker om, at de vil dømme mig ud fra mit kønsudtryk, inden jeg går derind. Og hvor sikkert er det så at være på stedet, fordi på herberget kan man også høre, at man er en drengepige og en betonlebbe. Begge steder er der nogle forskellige krav til ens kønsudtryk.”

Kris finder positionen som “en person, der indordner sig diskursen om køn på de forskellige hjemløsetilbud” mere attraktiv end det at være et erklæret offer, fordi den netop påpeger, at kønsudtrykket og den rette kønsperformance har stor indflydelse på adgangen til værestederne og dermed til mad samt et sted at sove, uden at Kris udsættes for diskriminerende handlinger.

6.2. At være mand eller at være kvinde

Diskursen bibringer forskellige og gensidigt afhængige subjektpositioner, som giver mulighed for at (for)handle og positionere sig. I dette tilfælde omhandlende bestemte måder at være hjemløs på (Davies & Harré, 1990). En årsag, til at Kris bevæger sig ud af offerpositionen, kan være, at den frygter at blive udsat for diskriminerende

handlinger, hvis den går imod den praksis, som kræver, at man som hjemløs indordner sig de herskende diskurser om køn på værestederne. Kris forsøger derfor at indordne sig den heterocentriske diskurs, og positionerer sig indenfor de binære køns kategorier, som enten mand eller kvinde.

Positionerne, som transpersonerne bevæger sig mellem, har stor betydning for deres muligheder for at få adgang til værestederne. En adgang som blandt andet giver mulighed for en seng at sove i, et måltid mad eller sundhedsfaglige ydelser. Som vist er det særligt positionerne, som knytter sig til de sociale kategorier *mand* eller *kvinde*, der er afgørende, når transpersonerne skal positionere indenfor de herskende diskurser. Transpersonen Maria uddyber:

“Det er der, hvor nogle siger, at når jeg bliver hidsig, så kommer Peter op, så kan du se, der kommer det mandlige frem. Det er det med min stædighed, hvor jeg mener, at en kvinde er mere sårbar, hun kan undertrykkes, og det er ikke rart, man skal ikke undertrykke nogle mennesker. Det bryder jeg mig ikke om. Du kan såre en kvinde meget uden at være meget sårende.

Det er for at forsvare mig, at så går jeg til det mandlige. Det er der mange andre, der også kan se og siger: Hvad fanden, der kommer Peter!

Så er det kvindelige væk, og så er det næsten, som om der er to inden i mig. To i mig, det kan der ikke være. Jo, det kan der nemlig godt være.”

Maria veksler mellem forskellige kønnede positioner. Hvis man er mandligt kropsmærket og udtrykker sig maskulint, er man stærkere og mere i stand til at forsvare sig selv, end hvis man performer kvinde. Når Maria performer kvinde positioneres hun som sårbar og fysisk svag, hvor hun dog samtidig risikerer at blive undertrykt og mobbet. Når Maria oplever diskriminerende handlinger og mobning, bliver hun vred og indtager positionen som Peter, der var den mand, Maria identificerede sig som, før hun transcenderede. Ved at performe som manden Peter formår Maria at forsvare sig selv mod de diskriminerende handlinger og den mobning, hun udsættes for som transperson. Når Maria hidser sig op – som Peter – bryder hun med kønsstereotypiciteten og kan derved måske i sidste ende være

vanskelig at rumme og hjælpe i de sociale indsatser (jf. diskursen om 'de hjemløse kvinder').

Positioneringsbegrebet bidrager gennem Marias handlinger til en forståelse af selvet som konstrueret i relationelle sammenhænge, hvor Maria ikke kun er et produkt af tilgængelige diskursive positioner, men også aktivt handler ud fra disse (Khawaja, 2005, s. 42).

Det særlige ved Marias måde at agere på er, at hun ikke konformerer sig den heterocentriske diskurs, i stedet udfordrer Maria diskursen og bruger aktivt sin vekslende kønsperformance til at performe mand eller kvinde, alt efter hvad hun ønsker at opnå.

Både Maria og Kris er opmærksomme på, at der er forskellige diskursive muligheder til rådighed, og begge bruger deres vekslende kønsperformance til at fremme personlige mål. For Kris drejer det sig om adgang til et sted at sove mv., mens det for Maria er et forsvar mod diskriminerende handlinger.

6.3. De fagprofessionelles kønsstereotype forventninger

At udfordre den heterocentriske diskurs kan have konsekvenser. Et gennemgående tema i interviewmaterialet med de fagprofessionelle er, at de finder forklaringskraft i den heteroseksuelle matrix, hvad enten de taler om transpersonernes positionering eller kønsudtrykkenes symbolske betydninger.

Pædagogen Sofie fortæller, at en transperson var blevet accepteret bedre og inkluderet mere i fællesskabet, hvis hendes kønsudtryk havde fremstået mere feminint:

“Jeg kunne høre på mine kollegaer dengang, at de var irriterede over, at hun ikke bare tog paryk på, fordi det gjorde hun i starten, da hun kom her, men parykken irriterede hende så meget, at hun var nødt til at tage den af. De syntes, det var frustrerende, at hun ikke gjorde noget mere for at være kvinde, hvis hun ville accepteres som kvinde. Der har jeg da også en teori om

selv, at vores måde at gå til hende på eller tilgangen til hende også kommer til udtryk i kvindeguppen, og det har været med til at afføde et eller andet. Jeg kan jo høre, at kvinderne også sidder og siger: Tag nu den paryk på.”

Sofie fortæller, hvordan de fagprofessionelles forståelser af køn har betydning for, hvordan de møder transpersonen. Transpersonen udsættes for verbal irettesættelse, da hun er mandligt kropsmærket og derfor ikke performer kvinde succesfuldt. De fagprofessionelle stiller spørgsmålstejn ved transpersonens kønsidentitet og transpersonen mistænkeliggøres. De fagprofessionelle og de hjemløse ciskvinder reproducerer og opretholder den heteroseksuelle matrix' forventninger og normer (Staunæs, 2004). Naturaliseringen af at gøre køn 'rigtigt' subjektiveres ind i de hjemløses og fagprofessionelles forståelse af, hvad det vil sige at gøre 'rigtig kvinde'. Det skaber rummet for andetgørelse og abjektgørelse (Staunæs 2004).

Andetgørelsen viser sig, når transpersonen ikke lever op til kønsnormerne og tager paryk på. Transpersonen stemples her som et afvigende subjekt. Sofie uddyber:

”Jeg kunne mærke, at jeg blev provokeret af den gang, mine kollegaer sagde, at hun skulle have paryk på og tage længere kjole på. Kvinden har også mistet mange jobs. Når hun har været ude at arbejde, så tog hun små kjoler på, og det ville man ikke acceptere. Hun syntes, at det ikke kunne være rimeligt, at når hun var kvinde, kunne hun ikke få lov at få den hvide kjole på, og at hun fik at vide, at hun skulle have bukser på. Hun fik altid udleveret det tøj, mænd får, i stedet for kvindetøj. Det ville hun ikke acceptere. Og der kunne jeg jo høre på mange af mine kollegaer, at det kunne de godt forstå, at hun ikke fik udleveret kvindetøj. Hun kommer jo ind her på værestedet og er skaldet, med paryk på, og det gør folk usikre på, hvad hun er. Jeg har været meget nysgerrig på, om hun selv ved det. Hvad det er, der har gjort, at hun begyndte at føle sig mere som en kvinde end som en mand, for da hun var mand, var hun jo håndværker og lavede nogle meget mandsdominerede ting.”

Transpersonen gør folk usikre på, hvad hun 'er'. Koblingen mellem transpersonens maskuline kropstegn og det socialt kvindeligt konnoterede kønsudtryk vækker ubehag. De fagprofessionelle opfatter altså køn som noget værende og iboende.

De fagprofessionelle tolker med andre ord transpersonens adfærd i en biologisk forståelsesramme, men der opstår imidlertid et paradoks, når transpersonen både er kvindeligt og mandligt kropsmærket og samtidigt subjektiveres gennem de sociale kategorier mand og kvinde. Dette strider imod de fagprofessionelles opfattelse, da køn er noget, man *er* og ikke noget, man *gør*.

6.4. Han er ikke en kvinde

Transpersonen Sia oplever, at hendes kønsudtryk afhænger af, om hun inkluderes i fællesskabet på værestederne. Sia fortæller om de tanker, hun gør sig i forbindelse med at begive sig ind i hjemløsemiljøet:

Jeg tænker meget, før jeg begiver mig ind i hjemløsemiljøet. Først tænker jeg på, hvordan jeg ser ud, er jeg feminin nok, eller har jeg brug for at gøre mere? Så tænker jeg over, hvordan jeg starter samtaler, og hvordan jeg opfører mig under samtalen. Jeg er altid nødt til at tænke på, at der vil være folk, som ikke kan acceptere mig. Hvis jeg ryger i en konflikt, prøver jeg at undgå det. Jeg går kun ind i konflikter på en elegant måde - ligesom en kvinde bør gøre det.

For at opretholde orden må Sia sammensætte de sociale kategorier rigtigt (Staunæs, 2004). For at gøre kvinde passende, må hun udtrykke sig særligt feminint. Hun fortæller, at hun ofte udsættes for mobning, diskrimination og fysiske overgreb fra mænd, både på gaden og på de væresteder, hvor hun kommer. Hun har tillært sig at gøre kvinde, og indgår kun i konflikter *på en elegant måde*. Sia konformerer sig den heterocentriske diskurs og tilpasser sig de kønsdiskurser, som er fremsat af de fagprofessionelle og hjemløse mennesker på værestederne.

Sia har det meget svært med, at hun ikke har mulighed for kønsmodificerende behandling med henblik på nedre kirurgi. Hun føler afsky over for sig selv, når hun

kigger fra navlen og ned og fortæller, at hun er ligeglad med, om nogen dræber hende, hvis ikke hun får lov til at leve som den kvinde, hun føler sig som:

”Når jeg kigger mig selv i spejlet med tøj og make up på, så kigger jeg på en kvinde, men når jeg kigger mig i spejlet uden tøj på og uden make up på, så... Altså når jeg kigger fra navlen og op, så føler jeg mig stadig som kvinde, men jeg har ikke fået lavet alle operationer, så når jeg kigger fra navlen og ned, så føler jeg afsky. Jeg vil ikke have det. Jeg har levet hele mit liv som en dreng, jeg ved slet ikke, hvordan jeg skal forklare det. Jeg tror aldrig nogensinde, at jeg kan forklare, hvorfor jeg aldrig har været glad over at være født som dreng. Det er en følelse så stærk. Og jeg har skullet kæmpe så meget for at blive den person, jeg er i dag. Det er en meget stærk sårbarhed. Jeg ville give mit liv for at leve sådan her. Folk kunne dræbe mig, og jeg ville stadig ikke gå tilbage til at leve, som jeg er født til at gøre.”

Sia ønsker at forme sin krop, så hun kan tilegne sig det kvindelige kropstegn og derigennem opnå et legitimt socialt kønsudtryk.

At være mandligt kropsmærket, når man performer de sociale kategorier ’kvinde’ og ’hjemløs’, diskursiveres som en afvigelse blandt de fagprofessionelle og de ciskønnede hjemløse, som kalder Sia for: *han, underlig, psykopat og fucking bitch*. Sia fortæller videre:

”Jeg tror ikke, at de andre kvinder ser personer som mig hver dag, for de kigger på mig og spørger; Hvorfor må hun være her? Hvorfor må han være her? Han er ikke en kvinde, heller ikke selvom han tager paryk på, det gør ham ikke til en kvinde.”

Det mandlige kropstegn og kønsudtryk på transpersoner fremstår som yderligere afvigende på de kønsspecifikke væresteder for kvinder, og det skaber konflikter blandt brugerne.

At have et maskulint konnoteret kropstegn og samtidig performe kvinde katalyserer eksklusionsmekanismerne, og hvis man følger Butler (1990) abjektgøres Sia på

værestederne. Sammensætningen af kropstegn og socialt kønsudtryk er illegitim, og Sia genkendes ikke som en rigtig kvinde. Hun ekskluderes fra fællesskabet, da hun ikke fremviser sammenhæng mellem det biologiske køn, som er maskulint konnoteret, og det sociale køn, som er feminint konnoteret.

6.5. Transpersonernes kropstegn & kønsudtryk

De fagprofessionelle citerer normer indenfor den heterocentriske diskurs. Pædagogen Sofie giver udtryk for, at transpersonerne må klæde sig i kjoler og gå med paryk og fremstå særligt feminine for at pase.

Sofies fortælling viser, at der er normer for, hvilke beklædningsgenstande transpersonerne kan iklæde sig. De giver også udtryk for, at en mandligt kropsmærket person bryder med normerne, og de opfatter handlingen som provokerende og afvigende. Normerne omkring transpersonernes beklædning og kønsudtryk kan resultere i, at transpersonerne oplever, at de afviger, hvis ikke de bevæger sig inden for den heterocentriske diskurs.

Sofie fortæller:

”Og der er det jo rigtig svært, og det har jeg jo også taget nogle snakke med kvinden om og sagt, at hvis du vil accepteres som kvinde herinde, så er du simpelthen nødt til at lægge det andet væk. At snakke om pik og sådan nogle ting, fordi det er ikke det, det her tilbud skal kunne, det er der masser af på andre tilbud, som både har mænd og kvinder. Her er man, når man føler sig som kvinde. Og så er det det, man er.”

Med udgangspunkt i Butler kan der argumenteres for, at transpersonen performer kvinde på en måde, som, ifølge Sofie, ikke anses som en socialt accepteret kobling mellem personens kropslige køn, seksualitet og sociale kønsudtryk. Transpersonen kan ikke genkendes som en ‘rigtig’ kvinde, når hun taler om *pik og sådan nogle ting*, som er et mandligt konnoteret kropstegn. De fagprofessionelle forventer, at transpersonen performer kvinde feminint på en balanceret måde. Transpersonen forventes at performe feminint dog uden at iklæde sig korte kjoler. I den forbindelse er Sofie, hvis man følger Butler, selv med til at reproducere den heterocentriske

diskurs. Dette tydeliggøres, hvor Sofie fortæller, hvordan andre kvinder og de fagprofessionelle forholder sig til transpersonen på værestedet:

”Der har vi simpelthen prøvet at arbejde med de andre kvinders rummelighed og forståelse for, at det er jo ikke alle mænd, der er nogle svin. Udover det er denne her, som de ser som en mand, jo ikke en mand, det er en kvinde. Det har været særligt komplekst med denne her kvinde, fordi hun går i dametøj og ikke med paryk, og det er også en kvinde, der kan finde på at tage den mandlige side frem.”

Citatet rummer modsatrettede diskurser, men særligt dominerende er diskursen om ‘de hjemløse kvinder’. De fagprofessionelle appellerer til de hjemløse kvinder som moderlige og forstående væsner, som tager sig af andre. De skal tage sig af transpersonen og udvise forståelse og omsorg.

Man møder også den heterocentriske diskurs blandt de fagprofessionelle, hvor de har en forventning til transpersonerne om, at de identificerer sig som enten mand eller kvinde:

“Det, jeg tror, har været den største udfordring i mit arbejde med hende, det er, at jeg indimellem har været i tvivl om, hvorvidt hun helst ville være kvinde eller mand. Og er faktisk splittet omkring det, sådan at når jeg skal yde den rette støtte, så bliver jeg i tvivl på mig selv, om hvor det er, jeg hjælper hende bedst. Det tog os mange år at få hende indskrevet på et kvindeherberg, fordi man ikke ville tage hende ind, fordi hun ikke var kønsopereret. Det tog mega mange år. Og i den rejse til at komme derhen, der har hun jo også mange gange sagt til mig: Jeg tror, at jeg går tilbage til at blive mandeidentitet, da var mit liv sgu meget lettere.”

Sofie ønsker at gøre plads til en tredje kønsforståelse, men hun agerer i et miljø og et samfund, som er indfanget i den binære kønstænkning, om at enten *er* man mand eller også *er* man kvinde. Citatet viser, hvordan transpersonen tager de tilbudte diskursiverings- og positioneringsmuligheder op og gør dem til sine egne.

Transpersonen forsøger at konformere sig den herskende diskurs omhandlende den

binære kønstænkning, når transpersonen, ifølge Sofie, siger: *Jeg tror, at jeg går tilbage til at blive mandeidentitet, da var mit liv sgu meget lettere.*

De professionelle har svært ved at udfordre den binære kønsforståelse, når de italesætter transpersonernes kropstegn og kønsudtryk. Deres forventning er, at transpersonerne performer deres køn som *enten* mand *eller* kvinde. Det fremgik ovenfor, at en transpersons brug af ordet *pik* var upassende. Det mandligt konnoterede kropstegn *pik* har en speciel betydning i mit materiale.

6.6. Pikken

I interviewmaterialet er der en lang række fortællinger, som knytter sig til afvigende kropstegn og kønsudtryk. Det er særligt kropstegn som bryster, pik, skæg, kropsbehåring eller mangel på samme, der indgår som et led i den verbale diskrimination. I særdeleshed pikken er udsat.

Transpersonernes kønskategori fremstår utydelig for både ciskvinderne på værestederne og de fagprofessionelle. Da jeg spørger pædagogen Sofie, hvad der udspiller sig mellem de hjemløse ciskvinder og de hjemløse transpersoner, svarer hun:

“Det kan være, at hvis nu hun (transpersonen) skal sove herinde, så kan en af (cis)kvinderne sige: Jeg vil ikke sove med en, der har en pik.

Det har hun (transpersonen) jo også selv været med til lidt at sætte i gang, altså så den er sådan lidt dobbelt.”

Jeg spørger, hvad Sofie mener, når hun siger, at transpersonen selv har været med til at sætte dette i gang. Hun svarer:

“Når der er konflikter herinde, som en måde at markere sig på. Det kan f.eks. være, hvis toilettet er optaget, så siger kvinden ’så er det godt, at jeg har en pik, så jeg kan tisse ud ad vinduet’.”

Transpersonen bringer en destabiliserende bevægelse ind i kategorien køn og subjektpositionerne, der knytter sig til denne kategori. Er transpersonen mand, når hun er mandligt kropsmærket med en pik? Kan hun identificeres som kvinde, hvis hun samtidig står og tisser ud ad vinduet? Skal transpersonen gå i kjoler for at associeres ind i kvindekategorien og blive tildelt en kulturel position som kvindeligt mærket for at få lov til at sove på et værested for hjemløse kvinder? Ambivalensen forstærkes ind i mellem. Sofie fortæller, at transpersonen i nogle situationer fremstår særligt maskulin i hendes kønsudtryk, og uddyber dette:

”Hendes stemme er meget mørk, så (cis)kvinderne siger: Hvad er det for en mand, hvad er det for en mand?”

Altså de sidder jo og sviner hende til åbenlyst. Hvad er det for en mandestemme? Kan du ikke lade være med at tage de korte kjoler på?

Så det er jo i dagligdagen, men samtidig så er hun jo også virkelig afholdt eller vellidt af kvinderne herinde”.

Det at være mandligt kropsmærket med en mørk stemme og en pik, når man er hjemløs transperson, diskursiveres som stærkt afvigende.

Transpersonen positioneres uden samme rettigheder som ciskvinderne. Den sociale kategori køn er sammenvævet med førstegørelse, andetgørelse og abjektgørelse (Staunæs, 2004). Transpersonens maskulint konnoterede kropstegn, pikken, stikker ud og kræver forklaringer blandt de hjemløse ciskvinder. Pikken er altså ikke blot en pik, men et tegn, der henviser til særlige typer af handlemuligheder og positioner på værestedet for hjemløse kvinder (Søndergaard 1996).

I samtalen med transpersonen Maria spørger jeg hende, hvordan hun bliver mødt af de fagprofessionelle på det kønsspecifikke værested. Maria fortæller:

“Personalet har accepteret, hvem jeg er, men de kan jo godt se, at hvad fanden det er en mand, og det er der mange, der stadigvæk kan se. Det kan jeg jo ikke undlade, men samtidig, jeg har ikke paryk på, og grunden til at

jeg ikke har det, er, fordi jeg trænger til luft. Jeg plejer at få luft. De kan også se det mandlige, og du kan også høre det på min stemme, at den går sådan lidt op og ned. Jeg kan godt mærke, at kroppen den arbejder stadigvæk, og det er jo klart, at jeg kun kan tillade at tage det, der står på pakken (medicinæsken), en hormonpille morgen og en om aftenen.”

Maria udsættes ofte for diskriminerende handlinger og mobning fra andre brugere på værestederne. Flere brugere har råbt nedsættende ting om hende, og det fylder meget i Marias hverdag, at hun endnu ikke er berettiget til at få kønskorrigerende behandlinger. Flere af brugerne og de fagprofessionelle er ifølge Marias fortællinger særligt optagede af, at Maria er en kvinde, som er mandligt kropsmærket (pik).

Pikken er et mandligt konnoteret kropstegn, og når den sociale kategori *mand* intersekerer med kategorien *hjemløshed* opstår en ny diskurs; 'diskursen om mænd som seksuelle krænkere'. I interviewmaterialet italesættes kvinderne som særligt udsatte for seksuelle overgreb, og mange af dem er sexarbejdere. Sofie siger:

“Det har taget mange år at få (cis)kvindernes accept af, at der kommer en transperson herinde, som stadig havde nogle mandlige kønsdele, og det er jo det, der er så dilemmafyldt, fordi her får man jo ikke et værelse, du sover alene på. De sover fire på et værelse. Har du en (cis)kvinde herinde, som har været ude at have femten kunder og ikke kan klare lugten af mand eller utrygheden ved, at hvis man skulle se en penis, når de kommer ind til os.”

De fagprofessionelle aflæser transpersonens køn som maskulint. Den hjemløse mand fremstilles ofte som aggressiv og dominant, og ud fra denne binære kønstænkning kan hjemløse kvinder derfor forstås som ofre (Benjaminsen et al., 2018).

Transpersonens maskulint konnoterede kropstegn associeres med potentielle seksuelle overgreb. Således er ciskvinder, som befinder sig på kønsspecifikke væresteder, dem, der ifølge de fagprofessionelle, giver udtryk for størst frygt og utryghed i mødet med transpersoner. Transpersonen med en pik læses som *seksuel og lugtende*, og de fagprofessionelle ønsker ikke, at de hjemløse ciskvinder udsættes for den mandlige lugt, der for nogle af kvinderne måske associeres med deres

tidligere dårlige erfaringer med mænd - herunder også for norges vedkommende deres arbejde som sexarbejdere, hvor det er velbeskrevet, at der er overgreb og voldtægter (Benjaminsen et al., 2018).

6.7. En minoritet i minoriteten i minoriteten

Intersektionalitetsbegrebet bruges til at vise sociale kategoriers gensidige konstruktion af hierarkisering (Staunæs, 2004). Kategorien transperson intersekterer med kategorien hjemløshed, og transpersonerne positioneres uden samme rettigheder og privilegier som ciskvinderne på værestedet.

Jette fortæller, hvordan de hjemløse ciskvinder har hjulpet en transperson til at performe kvinde, fordi hun havde svært ved at pase:

”På den måde kan nogle transkønnede måske godt få ekstra hjælp fra brugerne også. Vi har i hvert fald haft en, som måske fremstod lidt mere... Som ikke havde hår på hovedet, hvor der var mange af de andre kvinder, der prøvede at hjælpe hende med, hvordan hun kunne sætte sin paryk rigtigt og finde mere feminint tøj til hende, så hun bedre kunne pase. Det er jo ikke fordi, de går og hjælper hinanden med at finde de der ting normalt, men det var tydeligt med hende, at der var mange, der gav råd. I stedet for at du tager fuldt dækkende øjenskygge på fra øjenvipper til øjenbryn, så er det flottere, hvis du fader det lidt ud og ikke så grelle farver til din lyse hud. Sådan noget ser vi ikke så tit, at kvinderne hjælper hinanden på den måde.”

Diskursen om 'de hjemløse kvinder' som moderlige og forstående væsener betyder her, at de hjemløse ciskvinder viser omsorg for transpersonen, fordi transpersonen ikke er i stand til at performe hjemløs kvinde succesfuldt. I stedet for at andetgøre og abjektgøre transpersonen hjælper de hjemløse ciskvinder transpersonen med at performe kvinde 'rigtigt' og dermed at pase for en kvinde.

I interviewmaterialet er andetgørelse og abjektgørelse en stor del af transpersonernes hverdag. Abjektgørelse kommer til udtryk i min samtale med relationsmedarbejderen Pia og socialrådgiveren Jette, da vi kommer ind på

forskellen på ciskvinderne og transpersonerne på det kønsspecifikke værested. Jeg spørger, om de oplever transpersonerne som særligt udsatte, hvis man sammenligner med ciskvinderne.

Pia svarer:

“Ikke på alle parametre, men en transkønnet sexarbejder, som tager sig rigtig feminint ud. Vi har haft transkønnede kvinder, som er blevet overfaldet og tævet med jernrør, fordi man ikke umiddelbart kunne se, om de havde kvindelige kønsorganer. Så man kan sige, at i princippet er de jo en minoritet i minoriteten i minoriteten. De er det 3. led, hvorimod ciskønnede kvinder er det 2. led. Så på den måde så er det sværere for dem at navigere i det her nogle gange. Det kommer også an på, hvor afklaret man selv er med det.”

Distinktionen mellem heteronormativiteten; de hjemløse ciskvinder, som er majoriteten og de hjemløse transpersoner, som afviger fra normativiteten, minoriteten, kommer til udtryk. De hjemløse ciskvinder beskrives som 2. led, hvorimod de hjemløse transpersoner er 3. led og dermed yderligere minoriserede mennesker. Transpersonerne tillægges en afvigende position i forhold til de hjemløse ciskvinder. Pia er tvetydig i sin italesættelse af transpersonernes udsathed. Hun taler om transpersoner, der udsættes for så voldelige og diskriminerende handlinger, at de bliver *overfaldet og banket med jernrør*. Hun udtrykker også, at måden, hvorpå transpersonerne navigerer i forbindelse med de voldelige handlinger, afhænger af, *“hvor afklaret man selv er med det”*.

At overfalde og banke transpersoner med jernrør kan ses som et klart udtryk for abjicering, i forsøget på at borteliminere det ubehag, som transpersonerne vækker hos andre mennesker. Abjektgørelsen af transpersoner sker således blandt andet gennem disse voldelige handlinger (jf. Butler, 1990).

Pias udtalelse om *“at det afhænger af, hvor afklaret transpersonen selv er med det”*, kan forstås på flere måder. Udtalelsen kan ses som et udtryk for, at hvis transpersonen er afklaret med sin kønsidentitet, så udsættes personen ikke for

diskrimination. Det rejser spørgsmålet om, hvad det at være afklaret betyder. I det at være afklaret med sin kønsidentitet kan der ligge en implicit forventning til transpersonerne om, at deres kønsudtryk fremstår tydeligt og stabilt. Det vil sige, at transpersoner for at undgå diskrimination altid bør performe kvinde utvetydigt og stabilt. Udtalelsen kan også ses som et udtryk for, at de fagprofessionelle endnu ikke har viden om, hvilke problematikker, der kan være knyttet til normafvigende kønskonstruktioner. Endelig kan det ses som et udtryk for, at disse kønskonstruktioner og problematikker endnu ikke har fået tildelt status som faktiske problemer på værestederne.

6.8. Sammenfatning af 'Transpersonernes positioneringer'

I dette kapitel er transpersonernes positioneringer blevet analyseret. Analysen og diskussionen har vist, at transpersonerne, når de er på værestederne, befinder sig i en dilemmafyldt position, hvor de skal performe enten mand eller kvinde. Transpersonerne har forskellige strategier, som afhænger af, hvad de ønsker at opnå. For eksempel om de positionerer sig som ofre og hermed befinder sig i risiko for at blive mistænkeliggjort og bagatelliseret, eller om de forsvarer sig mod diskriminerende udsagn og handlinger. Hvis transpersonerne udfordrer den heterocentriske matrix, har det konsekvenser. De andetgøres, positioneres som afvigende, og abjektgøres, fordi transpersonerne både er mandligt og kvindeligt kropsmærkede. De strider mod den heterocentriske matrix og mod de fagprofessionelles opfattelse af, at køn er noget, man *er*, ikke noget, man *gør*! En særlig betydning har transpersonernes adfærd, kropstegn og kønsudtryk. At de har en pik og taler om pik spiller en særlig symbolsk rolle. At have en pik og klæde sig feminint på et kønsspecifikt værested bryder med den rigtige sammensætning af sociale kategorier, og det strider mod værestedernes dominerende heterocentriske diskurs. Dette vækker et særligt ubehag – afvigelsen og abjektgørelsen – blandt de fagprofessionelle, og særligt blandt de hjemløse ciskvinder. De maskulint konnoterede kropstegn betyder eksklusion, blandt andet fordi pikken associeres til det at være mand og dermed udgør en risiko for de hjemløse ciskvinder, hvor mange har erfaringer med overgreb fra mænd.

Udfordringen er, at det ikke er legitimt, at de hjemløse transpersoner positionerer sig som et både-og, men afkræves et enten-eller for at være en del af disse fællesskaber.

Et godt spørgsmål er, om der er fællesskaber, hvor man er accepteret både som transperson og som hjemløs?

7. Fællesskabernes multiple betydninger

Analysen i kapitlet om Transpersonernes positioneringer viste, hvordan transpersoner ikke føler sig mødt på de kønsspecifikke væresteder. Det er interessant at undersøge, om der er andre fællesskaber, hvor det at være hjemløs transperson spiller en rolle i forhold til, om man inkluderes eller ekskluderes. I følgende kapitel belyses også, når transpersonerne ekskluderes på en sådan måde, at det genkendes som mobning.

7.1. Fællesskaberne ændrer sig, når man bliver hjemløs

I interviewmaterialet er der mange fortællinger om transpersonernes deltagelse i forskellige fællesskaber, der særligt knytter sig til de sociale kategorier køn og hjemløshed. At være ekskluderet fra fællesskaber har en særlig betydning for hver enkelt interviewperson.

Transpersonen Maria fortæller, at hun kom meget i transfællesskabet for mange år siden, men ikke kommer der som hjemløs. Transfællesskabet har ændret sig. Maria uddyber:

“De er meget mærkelige og meget lukkede. De er nogle snobber, de er fine, og de skal være mere end andre. Man skal ligesom være mere værd end andre. Det ville jeg måske også synes, hvis jeg havde muligheden for det, men det kan ikke lade sig gøre. Det er dét, der foregår lige nu. Jeg var engang til et gruppemøde for ikke så lang tid siden, der blev jeg næsten slået ned, de stod bare og kiggede på mig fra kl. 18-21, og de sad bare og gloede på mig. Det gør jeg altså ikke mere.”

Maria føler sig udenfor, og de andre positioneres som *mærkelige, lukkede og nogle snobber*. Maria bliver andetgjort, og hendes kategorielle placering som hjemløs betyder eksklusion.

Marias udtalelse om, at *det ville jeg måske også synes, hvis jeg havde muligheden for det*, rummer flere ting. Udtalelsen kan ses som et udtryk for, at Maria rummer en 'longing for belonging', som er menneskets længsel efter tilhørsforhold i fællesskaber, som giver mening for individet. Maria længes efter accept og et

tilhørsforhold i transfællesskabet (Søndergaard & Hansen 2018, s. 327). Udtalelsen kan også ses som et udtryk for, at Maria er bevidst om, at hun som hjemløs er positioneret i en upopulær og marginaliseret position i transfællesskabet, hvilket betyder, hun ikke har de samme privilegier som de andre i gruppen. De andre mennesker i transfællesskabet positionerer sig som *finere end andre*. Kategorierne transperson og hjemløs er tillagt forskellige værdier, hvor den sociale kategori transperson overordnes den sociale kategori hjemløshed. Det sociale hierarki blandt Maria og de andre mennesker i transfællesskabet skabes, når de to sociale kategorier intersekterer (Crenshaw, 1990).

Transpersonen Kris har også oplevet, at fællesskaberne ændrer sig, når man bliver hjemløs. Kris indgår på tidspunktet for interviewet i flere forskellige fællesskaber: transkomfortable fællesskaber, et ungdomspolitisk LGBT-fællesskab og et hjemløsefællesskab. Kris italesætter dilemmaet mellem at være positioneret som hjemløs og som transperson. Det er ikke muligt for den at blive accepteret i fællesskaberne, når den positionerer sig inden for begge sociale kategorier samtidigt. Kris uddyber:

”Jeg har ikke fundet nogle, der kan rumme det hele endnu. Jeg laver ungdomspolitik, hvor folk er helt vildt gode til teorier om feminisme og Judith Butler, og så har de lige pludselig svært ved at rumme, at jeg ikke har været i bad i en uge eller har en ven med, der har brug for at drikke alkohol under mødet, fordi at ellers får han abstinenser. Det kan de slet ikke rumme. Jeg er ligesom nødt til at vælge. Det føler jeg i hvert fald.

Kris formår ikke at gøre de sociale kategorier inden for normerne af, hvad der forventes af det ungdomspolitiske fællesskab. *At lugte fordi man ikke har været i bad*, eller *at drikke øl under et ungdomspolitisk møde*, er illegitime praksisser i det ungdomspolitiske fællesskab. En 'upopulær' og marginaliseret position, som Kris ofte indtager, må forstås ud fra de sociale kategorier, som Kris tilskrives i de forskellige fællesskaber. Kris positionerer sig blandt andet gennem de sociale kategorier: ung, samisk finne og transperson. I den forbindelse tyder det på, at de sociale kategorier, som Kris subjektiveres gennem, gøres med udsigt til det Andet, som er det, der afviger fra normen. Det *første* og det *andet* definerer magten til at bestemme, hvad der inkluderes og ekskluderes (Stormhøj, 2004). For at mennesket inkluderes, må

social kategori gøres inden for normerne. Gøres social kategori derimod uden for normerne, kan dette føre til eksklusion (Staunæs, 2004).

Når Kris deltager i LGBT-fællesskabet positioneres den qua sin position som hjemløs i en andetgjort position, der anses som illegitim og derfor ekskluderende i relation til LGBT-fællesskabet. De forskellige kategorier, som Kris subjektiveres gennem, konstituerer det at være in- og ekskluderet af fællesskaberne. Når Kris indgår i LGBT-fællesskabet, har den på baggrund af den sociale kategori hjemløshed andre positioneringsmuligheder end de andre i fællesskabet. Når Kris derimod deltager i hjemløsefællesskabet, oplever den, at den ikke formår at indtage en legitim position som transperson. Kris uddyber:

“Jeg tror, at hjemløse-fællesskabet har været helt essentielt for at kunne komme ud af hjemløsheden, fordi der var rigtig mange unge og åbne mennesker, og fordi det også er dem, der har mest overskud til at lave aktivisme. Det har været virkelig rart at møde unge mennesker, men også ensomt, fordi der var nogle flere udfordringer ved at være transperson og Samer fra Finland, som ikke er repræsenteret i hjemløsefællesskabet, og som man skulle finde med de andre venner også. Jeg var til et seminar i hjemløsefællesskabet for nyligt, hvor jeg gerne ville tale om LGBT-personer, men det blev virkelig nedstemt, og ingen ville og sagde, det er en tabersag, hvis vi taler om hjemløse transer. Det er der da ingen, der gider at høre på! Hvor det bare er helt vildt vigtigt for os, fordi vi regner med, at der er en overrepræsentation, som der er i andre lande. Så det har både været rigtig rart, men også ensomt, fordi de her fællesskaber ikke kan rumme det hele.”

Kris udtrykker, at den positionerer sig indenfor flere skelsættende kategorier. Kategorien hjemløs, kategorien køn og kategorien etnicitet sætter alle betydninger for, hvilke positioneringsmuligheder Kris oplever som tilgængelige i hjemløsefællesskabet. Hjemløsefællesskabet har haft stor betydning for, at Kris har formået at komme ud af hjemløsheden, men når Kris positionerer sig inden for dette fællesskab, oplever den, at fællesskabet ikke formår at rumme de sociale kategorier etnicitet og køn, som afviger fra normen, i og med at Kris er samisk Finne og transperson. De andre mennesker i hjemløsefællesskabet *nedstemmer at tale om*

LGBT personer og siger, det er en tabersag. Kris siger, at det er ensomt, at fællesskabet ikke kan rumme det hele. Kris andetgøres og ser altså ud til at være i fare for at miste sin inkluderende position i hjemløsefællesskabet, hvis den gerne vil tale om LGBT-problematikker. Kris' udtalelse om, at det er ensomt, fordi fællesskaberne ikke kan rumme det hele, kan tolkes, som om den rummer en 'longing for belonging' i hjemløsefællesskabet.

Et godt spørgsmål er, om der er fællesskaber, hvor begge de sociale kategorier transperson og hjemløs accepteres?

7.2. De inkluderende fællesskaber

Også transpersonen Edi beretter om fællesskabernes betydning. I samtalen med Edi lægger høn særligt vægt på, at høn kommer i inkluderende fællesskaber. Edi beskriver, at queer-fællesskabet er et vigtigt fællesskab for høn:

“Det var nok et af de første deciderede queer-fællesskaber, der blev grundlagt, efter at vi havde haft en rigtig god dialog med regnbue-folk, hvor vi var afsted i forbindelse med arbejde. Og det blev til lidt for mange øl og lidt for mange knus og alt for mange gode connections. Vi kørte eksempelvis åbenlyst hjemløse foran til Priden - altså på frontvognen - hvert år. Det var Priden, der arrangerede det, og så kørte vi altid med på den vogn. Så det vil også sige, at for mig har det personligt også åbnet en helvedes masse døre.”

For Edi er queer-fællesskabet opstået i forbindelse med noget frivilligt aktivistisk arbejde, som høn har deltaget i. Her har de hjemløse transpersoner formået at skabe et netværk, hvor de føler sig inkluderet på tværs af de sociale kategorier køn og hjemløshed. Edi beskriver generelt, at høn har fundet fællesskaber, som er særligt tolerante, og at det er fællesskaber, hvor deltagerne ikke mobbes eller diskrimineres. Edi uddyber:

“Jeg har fællesskaber, der er så tolerante. Der har vi regler. ‘Ingen hårde stoffer’ er måske mere gradbøjet, men udover det, så gider vi ingen vold, og vi gider ingen diskrimination. Jeg er meget heldig, fordi jeg er kun omgivet

af de her gode, der er meget få steder, hvor jeg ikke har mulighed for lige præcis at kunne sige 'Hey, det der homofobiske pis, det gider jeg ikke høre på...'"

Edi er en del af flere særligt tolerante fællesskaber, og grunden hertil er, at de har en fælles konsensus om, at *de ikke gider vold, og at de ikke gider diskrimination*. Når Edi deltager i de fællesskaber, føler høn sig *heldig*, fordi høn har mulighed for at sige fra over for mobning og diskriminerende homofobiske udtalelser.

Også Kris fortæller, at den deltager i fællesskaber, som den opfatter som mere inkluderende end andre. Kris har allieret sig med andre transpersoner, og dette har haft en stor betydning i forhold til Kris' muligheder for at positionere sig legitimt indenfor de sociale kategorier, den subjektiveres igennem. Kris har skabt et fællesskab med andre transpersoner, som også er hjemløse. Den uddyber:

"De mennesker, jeg er blevet nære venner med, det er folk, som også er transpersoner. Det har været virkelig vigtigt at kunne diskutere sikkerhed sammen. Hvem er velkommen på det der herberg, og hvor feminin skal man se ud for at kunne komme der... Nå, der arbejder faktisk en nazist på det her forsorgshjem, så måske skal I ikke tage derhen. Det har virkelig været et rigtig godt fællesskab, det med at passe på hinanden."

Transpersonerne må på baggrund af deres positioner som andetgjorte og abjektgjorte være særligt varsomme med, hvor de befinder sig. Et menneske, der anses som ekskluderet, kan godt blive eller samtidig være førstehed i en anden social kategori (Søndergaard, 2006, s. 65). Transpersonerne har skabt et fællesskab, som ifølge Kris, blandt andet skaber tryghed og sikkerhed. På trods af at der er flere fællesskaber, hvor Kris helt eller delvist ekskluderes, er den samtidig førstehed i kategorien transperson, når den positionerer sig med de andre transpersoner, som også er hjemløse. Fællesskabet rummer en tryghed gennem nære relationer, hvor man står sammen og beskytter hinanden mod diskrimination og mobning.

Kris går videre og fortæller, at den, ligesom transpersonen Edi, også deltager i et transfællesskab i forbindelse med Priden. Selve Priden fremstår, ifølge Kris, som en

dag, hvor der kommer mange mennesker, som har fetishes for transpersoner. Det er her, et trykt fællesskab med fokus på sikkerhed er vigtigt for Kris:

“Jeg kan mærke det, f.eks. når vi mødes til Pride, og når vi skal aftale, hvor vi skal til efterfest, og så er festen blevet valgt efter det sted, hvor der er flest kunder til sexkøb. Og jeg var lidt chokeret, for jeg havde heller ikke opdaget, at det var så stort, men det var meget vigtigt for de andre hjemløse transpersoner, jeg var sammen med. Pride er egentlig en dag, hvor man kan tjene rigtig mange penge... Så der er mange transpersoner, der arbejder på gaden som sexarbejdere.”

Kris rummer en 'longing for belonging' efter at tilhøre fællesskabet blandt de andre transpersoner til Priden. Kris finder dog ikke deltagelse i sexarbejde under Priden meningsfuldt:

“Jeg har mest lavet det der med at bolle mig til en sofa, hvor der ikke direkte udveksles penge.”

Kris positioner sig mere som hjemløs sexarbejdende transperson, der boller for en sofa, end hjemløs sexarbejdende transperson, der boller for penge.

Transpersonen Maria har ligeledes fundet et fællesskab, hvor hun legitimt kan positionere sig som transperson. Det kræver dog, at hun ikke samtidig positionerer sig som hjemløs. Dette viser, jf. ovenfor, hvordan det er muligt at være en legitim del af transfællesskabet, hvis altså du ikke samtidig positioneres som en transperson, der er hjemløs. Maria fortæller, at hun hver formiddag tager på café, hvor hun tilbringer flere timer i selskab med sin computer. Her har Maria fundet et online fællesskab med transpersoner fra hele verden. Maria siger:

“Dem, jeg snakker med indenfor transmiljøet – de er faktisk i hele verden. Jeg snakker med rigtig mange fra udlandet.”

Jeg spørger, hvad det onlinefællesskab betyder for Maria, hvortil hun svarer:

“Man føler sig lidt mere værd på de sociale medier. Vi snakker jo om, hvordan deres forhold er. Der er mange af dem. Men her i Danmark er det, som om der er lukket af i LGBT-miljøet. De står ikke sammen. De gider ikke længere. Det er også derfor, at jeg er bakked ud af transmiljøet i Danmark, og at jeg har meldt mig ud af fællesskabet. Helt ud af det. Jeg gider simpelthen ikke længere, for de har nok i sig selv... Jeg passer mit internet og har styr på min computer. Det er den eneste måde, jeg gør det på. Jeg har det hele på nettet. Faktisk rigtig rigtig mange transkvinder.”

Via det online transfællesskab formår Maria at gøre de sociale kategorier transperson og hjemløs på passende vis, og hun formår at positionere sig som en legitim deltager i online transfællesskabet. For at indtage positionen som en legitim deltager i transfællesskabet kan Maria ikke samtidigt subjektiveres gennem kategorien hjemløs, og den sociale kategori sættes ud af spil ved at positionere sig som transperson online. Da det er et online transfællesskab, kan de andre deltagere i fællesskabet ikke åbenlyst sanse, at hun også er hjemløs, og kategorien er derfor skjult for dem.

’Longing for belonging’ og social eksklusionsangst er væsentlige mekanismer i dannelsen af fællesskaber. Risikoen for mobning og diskrimination er en væsentlig del af de hjemløse transpersoners hverdag. Det går jeg i dybden med i det følgende afsnit.

7.3. Mobning

I analysen nævnes gentagne gange, hvordan diskrimination og mobning er en stor del af tilværelsen for de hjemløse transpersoner både på de kønsspecifikke væresteder og i mødet med transpersoner, som ikke er hjemløse. I det følgende diskuteres, hvilken rolle mobning spiller i og på tværs af fællesskaberne for de hjemløse transpersoners positioneringer. At sætte særligt fokus på mobning gør det muligt at komme dybere ned i analysen af de hjemløse transpersoners inklusion og eksklusion af fællesskaber og hermed de hjemløse transpersoners tilblivelse.

Jeg vil blandt andet fokusere på sociale kategorier, som sætter betydninger for mobbepraksisser blandt interviewpersonerne. Jeg belyser de kønnede processer,

men også sociale kategorier, såsom type af sexarbejder, misbrug og etnicitet, der har vist sig som særligt betydningsfulde i relation til fænomenet mobning.

7.4. “Du er østeuropæer, du kører priserne ned, du er bare en billig luder”
Pædagogen Sofie fortæller, at der generelt er meget mobning blandt de hjemløse kvinder. Sofie oplever, at mobbepraksisserne ikke udelukkende omhandler konkrete kønnede processer, men at mobningen er dynamisk, og at positionerne ‘mobber’ og ‘offer’ er konstant skiftende (Søndergaard, 2009). Hun fortæller:

“Det kan godt være, at det skifter. På et tidspunkt var der også meget med de grønlandske kvinder og de danske kvinder. Da jeg startede herinde, var der to grupper, men de har fundet hinanden. Så kan der være mobning i forhold til misbrug: ‘hun er alkoholiker’, ‘hun er en fucking junkie’. Der kan være mobning i forhold til prostitution: ‘du er luder, du går på gaden, du sidder på bar, du går med hvem som helst hjem’. Og så er der mobning i forhold til nationalitet: ‘du er østeuropæer, du kører priserne ned, du er bare en billig luder’. Og sådan kan det også være mobning med kønnet, men måske er jeg bare meget mere optaget eller opmærksom på det, fordi den her transkønnede kvinde, hun er jo alene...”

Ifølge Søndergaard & Hansen (2018) er sociale kategorier som køn, etnicitet og race baggrund og grundlag for oplevelsen af sociale tilhørsforhold i forskellige grupper samt oplevelsen af afstand fra bestemte andre grupper. De hjemløse kvinder har både en oplevelse af at tilhøre bestemte grupper, som *de grønlandske kvinder*, og samtidig foragter de andre grupper, som *de østeuropæiske kvinder*. Det er her, produktionen af det fælles engagement viser sig, og følelsen af at være ‘vi’ og ‘os’ er med til at katalysere mobning af bestemte andre i gruppen af hjemløse kvinder (Søndergaard & Hansen, 2018). Det kommer blandt andet til udtryk, når der mobbes på baggrund af etnicitet: *“du er østeuropæer, du kører priserne ned, du er bare en billig luder”*.

Socialrådgiveren Jette fortæller:

“Der er jo en sparken-nedad-tendens, og det er egentlig lige meget, om det handler om køn, hvilket stof du bruger, eller om du har et hjem vs. ikke at have et hjem. Der er altid et eller andet. Der vil altid være en dem-og-os-kultur for at skyde nogen noget i skoen. For at prøve at opretholde et eller andet selv og sige, at jeg er ikke så langt ude som de andre. Det kan godt være, jeg bruger coke hver dag, men det er ikke heroin, eller du har et hjem, hvorfor kan du ikke finde ud af at være i dit hjem? Du skal slet ikke være her, for du tager den tid, som jeg kunne bruge. Det er meget normalt. En kultur omkring at enten er der nogen, der tager noget fra andre, eller også er der nogle, der er dårligere end mig, som er her. Jeg er ikke den værste. Og sådan er det også med køn.”

Når mennesker er henvist til et fællesskab, som i dette tilfælde fællesskabet på værestedet for hjemløse kvinder, kan der opstå mulighed for, at mennesket føler sig presset eller usikker på, hvorvidt det vil få adgang til et legitimt tilhørsforhold til fællesskabet, eller om der er risiko for at blive ekskluderet (Søndergaard, 2009).

At være socialt afhængig af at tilhøre et fællesskab gælder også de hjemløse kvinder, som kan føle sig nødsaget til at tage del i fællesskabet på det kønsspecifikke værested, selv om mobning er en konstituerende og hermed accepteret del af fællesskabet.

Socialrådgiveren Jette italesætter disse illegitime måder som en *kultur* og en *sparken-nedad-tendens*, som handler om, at kvinderne forsøger at opretholde sig selv. Denne måde at opretholde kulturen på italesættes af Jette som *normal*. Mobning er altså en accepteret del af kulturen på det kønsspecifikke værested for kvinder.

Sammenholdes de fagprofessionelles fortællinger med transpersonernes fortællinger, tegner der sig et billede af fællesskaber, hvor det er legitimt at mobbe hinanden på tværs af fællesskaberne.

Ifølge Hansen (2009) kan mennesker, der mobber operere med en såkaldt 'parallelmoral', hvor de legitimerer ellers uacceptable handlinger indenfor et fællesskab og dermed normaliserer mobning. Mit interviewmateriale viser, at de

hjemløse – og til en vis grad også de fagprofessionelle – er underlagt forskellige diskursive praksisser, deriblandt diskursen om ‘de hjemløse kvinder’, som er medvirkende til, at de hjemløse kvinder og de fagprofessionelle tilsidesætter det, som omgivelserne normalt vil finde moralsk rigtigt og hermed skaber deres egen moral.

7.5. De hjemløse transpersoners forhandlinger i håndteringen af mobning

Flere af de fagprofessionelle fortæller, at de har observeret, at transpersonerne, som kommer på de kønsspecifikke væresteder, er alene, holdes udenfor og ofte er udsat for mobning.

Mobning handler ifølge Hansen (2009) om at holde udenfor, men mobning er ikke ren eksklusion. Når de grønlandske kvinder mobber de østeuropæiske kvinder, er de med til at skabe og opretholde en mobbeorden, og offeret er derfor en nødvendighed for at opretholde kulturen på værestedet (Hansen, 2009).

Transpersonen Sia oplever, at hun altid positioneres uden for fællesskabet på det kønsspecifikke værested, hvor hun sover hver nat. Hun uddyber:

“Nogle af kvinderne er også bange for mig, og de siger: Jeg er bange for at sove i samme rum som ham, fordi jeg aldrig har mødt ham før, måske er han psykopat.

Det gør mig rigtig ked af det, fordi vi er her alle sammen, fordi vi ikke har et hjem, og fordi vi har problemer. Nogle af kvinderne er blevet tævet af deres mænd, og derfor er de løbet hjemmefra. Jeg bliver så såret, fordi jeg ville ønske, at vi kunne kigge på hinanden og være lige og hjælpe hinanden. Når jeg går fra værestedet om morgenen, ville jeg ønske, at en af kvinderne ville spørge mig, hvor jeg skal tilbringe min dag, og om vi skal gøre det sammen. Men ingen spørger mig.”

Udtalelsen *jeg ville ønske, at en af kvinderne ville spørge mig, hvor jeg skal tilbringe min dag, og om vi skal gøre det sammen*, viser, at Sia rummer en ’longing

for belonging' og længes efter et tilhørsforhold i fællesskabet med de andre hjemløse kvinder på værestedet (Søndergaard & Hansen, 2018).

Pædagogen Sofie genkender, som det også fremgik ovenfor, at transpersonen altid er alene:

“Altså, hun har ikke nogen at stå sammen med, hvor de andre hører til en gruppe, men hun er sin egen gruppe. Til sådan nogle brugermøder, eller kvindemøder i huset, der sidder hun også alene.”

Der hersker en generel forståelse blandt de fagprofessionelle om, at det ofte er transpersoner, der udsættes for mobning. I mobbepraksisser er der, ifølge Søndergaard & Hansen (2018), særligt to drivkræfter, som er fremtrædende. Den ene drivkraft er menneskets angst for at blive socialt ekskluderet, som skal ses ud fra tanken om, at mennesket er socialt afhængigt af andre mennesker. Den anden er 'longing for belonging', som er menneskets længsel efter at høre til.

Det interessante er her, at interviewmaterialet viser, at transpersonerne ikke umiddelbart deler de fagprofessionelles opfattelse af, at de mobbes og er alene i hjemløsemiljøet. Flere af transpersonerne giver i starten af vores samtale udtryk for, at de har det godt i hjemløsemiljøet, og at de ikke udsættes for mobning.

Dette kommer til udtryk i min samtale med Edi, der, som tidligere nævnt, fortæller, at høn kun kommer i inkluderende fællesskaber, hvor der ikke forekommer diskrimination og mobning. Det specielle ved Edis fortælling er, at Edi kun taler sig selv frem som 'offer for mobning' kortvarigt i dele af samtalen. Jeg spørger Edi, om høn er blevet mobbet eller på nogen måde har været udsat for diskrimination, hvortil høn svarer:

“Nej, det har jeg heldigvis ikke... det har jeg simpelthen ikke... jeg har desværre ikke rigtig oplevet noget, man kan sige... Jeg tror, at en gang er jeg vist blevet slået.”

Edi positionerer altså sig selv som *en, der ikke rigtig har oplevet noget i relation til mobning*. Hurtigt bevæger høns historie sig videre til at omhandle de gode fællesskaber, hvor der ikke mobbes, men efterhånden i interviewet dukker der flere og flere historier op, hvor mobningen alligevel fremstår central:

”Jeg må indrømme, at et af de få steder, det må være relevant for dig, er faktisk et af mine vanlige væresteder. Jeg har det sådan, at jeg ikke gider finde mig i noget pis, og jeg siger til folk, at de skal lukke røven og det der. Men ham der, der begyndte med, ’hvor er homoer ulækre’ under maden. Det var helt vildt mærkeligt...”

Edi bliver altså mobbet. På trods af at Edis egenfortælling er at være et menneske, som ikke er blevet mobbet, uddyber høn yderligere i interviewet, at høn undgår fællesskaber, hvor høn ekskluderes på baggrund af høns kønsudtryk, ligesom høn undgår steder, hvor høn oplever at blive mobbet. Dette uddybes:

“Nogle gange putter jeg hænderne i lommen, hvis jeg går bestemte steder og har neglelak på, og der er helt klart steder, jeg undgår, hvis jeg har kjole på”

Hvis Edi gør den sociale kategori hjemløs uacceptabelt i forhold til gældende normer ved for eksempel at have kjole eller neglelak på, samtidig med at høn er mandligt kropsmærket, så risikerer høn at blive mobbet. Disse illegitime sammensætninger af de sociale kategorier kan føre til abjektgørelse. Edi forhandler sin positionering ved at putte hænderne i lommen og undgå at komme særlige steder, således at høn på trods af sit afvigende kønsudtryk forhandler sig til en legitim position i fællesskabet.

Edis fortælling kan være med til at give et mere nuanceret billede af, hvordan positionerne skifter for Edi som en legitim del af trygge fællesskaber til at blive positioneret som delvist ekskluderet af fællesskaber, når Edi udsættes for mobning og diskrimination på baggrund af høns seksualitet, kønsidentitet og kønsudtryk.

Edis fortællinger nuancerer transpersonernes positioneringer. Ved at fastholde det dobbelte perspektiv de fagprofessionelle og transpersonerne imellem nuanceres tilblivelsesprocesserne. Forskellene mellem de fagprofessionelle og transpersonernes

perspektiver på samme situation og samme positioneringsmuligheder er med til at understrege den virkelighed, som begge parter er en del af og som opleves forskelligt alt efter, hvilket 'view from somewhere' mine interviewpersoner taler ud fra.

7.6. De fagprofessionelles særlige ansvar

De fagprofessionelle overser, ifølge de interviewede hjemløse transpersoner, ofte processerne i forbindelse med mobning. For eksempel ignorering, bagtalelse og andre former for relationel manipulation. De fagprofessionelle parkerer mobningen på værestederne under kategorier såsom "sparken-nedad-tendens" eller "dem og os kultur" og "en minoritet i minoriteten i minoriteten".

Man kan hævde, at det, der sker, når du overser de forskellige processer i relation til mobning, er, at man som fagprofessionel kategoriserer de hjemløse og bruger kategoriseringen som orienteringsredskab og herigennem bruger kategoriseringerne som et meningsskabende middel. De fagprofessionelle er med til at legitimere mobningen på tværs af grupperne på de kønsspecifikke væresteder for hjemløse kvinder uden at være sig bevidste om, at det er det, de gør. De bliver igen medproducerende i diskursen om 'de hjemløse kvinder', og diskursen indeholder endnu flere elementer, hvor den hjemløse kvinde positioneres som andetgjort og i nogle tilfælde abjektgjort.

Jeg spørger pædagogen Sofie, om hun griber ind, når der foregår åbenlys mobning af transpersonerne. Hun svarer:

"Altså, hvis de kommer med diskriminerende udmeldinger, så stopper jeg dem. Egentlig kunne det være meget interessant at gå ind i det, men det oplever jeg ikke, at kvinden, der er transkønnet, har lyst til, at jeg gør. Det er simpelthen for sårbart. Det, jeg så gør, det er, at jeg tager hende med ud på kontoret bagefter og snakker med hende. Hun er altid sådan, at det gør ikke noget, og det er okay, fordi hun har vænnet sig til, at det er sådan, verden er. Det er lige meget. Samtidig så kan jeg se inde bag øjnene, at de er våde. Hvor jeg siger, at det er virkelig okay, at du siger til mig, at det ikke er okay, for det er ikke okay. Vi skal ikke acceptere, at der bliver talt sådan."

Spørgsmålet er, om Sofie kommer til at deltage i andetgørelsen af transpersonen, når hun tager hende med ud på kontoret. Først bliver transpersonen mobbet, derefter bidrager Sofie til yderligere afstand mellem transpersonen og det mobbende fællesskab. Sofie er underlagt forskellige diskursive praksisser, og med ytringen *det oplever jeg ikke, at kvinden, der er transkønnet, har lyst til, at jeg gør* kommer Sofie som pædagog måske til også at lægge et ansvar over på transpersonen – et ansvar for at mobningen kan finde sted. Transpersonen ønsker jo ikke, at der gribes ind, siger Sofie.

Sofies udsagn viser, at hun taler ud fra en privilegeret position, hvor hun ser på mobningen som *noget, der kunne være meget interessant at gå ind i*, men hvor hun samtidig undlader at adressere mobberne.

Transpersonen Kris savner, at de fagprofessionelle får mere viden om en normkritisk tilgang i den pædagogiske praksis og tør gribe ind i konflikter:

“Ja, måske kan man lave sådan et LGBT-mærke på døren, så man ved, at man er velkommen. Men jeg ved også, at det er en del af pædagoguddannelsen, og der er mange pædagoger, der arbejder på væresteder, så det er en god start, at folk får det i deres uddannelse. Hvad jeg kunne bruge i mødet? Netop det der med at vide, at de vidste noget, og at de turde aktivt at gribe ind, så det kunne blive trygt for alle at vide, at jeg ikke bare er alene i et rum med 40 nederen machotyper, at så var der faktisk nogle ansatte, der holdt øje på samme måde, som man stopper et slagsmål på et værested eller sådan noget. Eller sådan nogle ting. Og en normkritisk tankegang, fordi det er heller ikke nok, bare man sådan udenadslærer alle bogstaverne i LGBT, men at man tager det med i hele ens tankegang. Jeg skal ikke have nogen forudindtagede idéer om, hvilket tøj den her person vil have, eller jeg skal ikke gå op i den her persons personlige relationer.”

Eksemplerne på de hårde måder, hvorpå transpersonerne mobbes og diskrimineres, må kontekstualiseres, og fortællingerne må forstås i konteksten af, hvem der udtaler

dem og i hvilke situationer. På den anden side må mobningen forstås ud fra de diskursive betingelser, som de fagprofessionelle og de hjemløse transpersoner har til rådighed og er aktivt handlende indenfor og medskabende af (Staunæs & Juelskjær, 2014). De fagprofessionelle og de hjemløse mennesker er alle underlagte diskursen om 'de hjemløse kvinder'.

Ovenstående viser, at Kris ikke udelukkende ønsker, at de fagprofessionelle *holder øje på samme måde, som man stopper et slagsmål på et værested*, men også har et ønske om, at de fagprofessionelle bliver i stand til at praktisere en normkritisk antidiskriminerende pædagogik på værestederne.

7.7. Victimblaming – en del af diskursen

Analysen af mobning som en almindelig og accepteret del af praksis på de kønsspecifikke væresteder indeholder endnu et element, som viser, hvordan minoriteten i minoriteten i minoriteten – de hjemløse transpersoner – får et særligt ansvar i diskursen.

Pædagogen Sofie uddyber i følgende citat transpersonens måde at navigere på:

“Samtidig så er hun også en kvinde, som er meget racistisk. Hun er megaracistisk, når der kommer nogle her med en anden baggrund end dansk, og det er også derfor, at folk de skyder tilbage og trækker det kort. Så det kører jo på tværs, fordi de er så udsatte allesammen”.

Sofie beskriver i citatet det paradoks, at de andre hjemløse kvinder er efter transpersonen, og samtidig oplever hun transpersonen som meget racistisk. Positionen som socialt ekskluderet og positionen som den socialt ekskluderende kan siges at være modstridende i diskursen på værestederne, hvor man set udefra kan komme i tvivl om, hvor ansvaret for mobbekulturen bør placeres – hvis det kan placeres. Men citatet viser også, at en del af diskursen om 'de hjemløse kvinder' er at individualisere ansvaret for mobningen, så den hjemløse transperson på denne måde kan hævdes 'selv at være ude om det', at transpersonen selv er ansvarlig for at blive

udsat for mobning, og i sidste ende er (med)ansvarlig for, at der eksisterer en mobbekultur på værestederne.

Dette eksemplificeres i det følgende. I min samtale med transpersonen Maria dukker temaet etnicitet op gentagne gange, og Maria kommer med flere racistiske udtalelser gennem interviewet. Racistiske ytringer som både er rettet mod grupper af hjemløse, men også mod helt konkrete mennesker i konkrete kontekster. Maria fortæller:

“Jeg sad og drak kaffe med en, som bor lige i nærheden, så kommer der en mand og råber: Hvad fanden er det for en bøssekarl! Så kaldte jeg ham perker. Så sagde han hold din kæft og gå ind. Han fulgte efter mig ind ad døren, og jeg gik i dækning, og så turde han ikke at gøre noget, fordi der var vidner.”

Jeg spørger, om det er noget, hun generelt oplever, når hun færdes i fællesskaber, hvortil hun siger:

“Der er nogle, der siger til mig, at jeg skyder med skarpt. At jeg kalder dem perkere og fremmedarbejdere, men han skal jo ikke kalde mig for bøssekarl, hvis jeg ikke er det. Og hvis han ikke kan lide det, så lad mig være. Hvis jeg ikke kan lide en muslim eller en jøde, så lader jeg dem være.”

Social eksklusion fra et fællesskab bliver til positioneringer, som kommer i varierende former. Den sociale eksklusion er et redskab i de hjemløses kamp om accept, respekt og social overlevelse. Via den sociale eksklusionsangst vokser usikkerheden og sårbarheden frem blandt de hjemløse mennesker, og det at tilhøre et fællesskab bliver mere og mere vigtigt (Søndergaard & Hansen 2018, s. 331).

Det er måske blandt andet det, der er på spil, når Maria forsvarer sig selv gennem racistiske udtalelser – Maria er bange for at blive ekskluderet. Tidligere er det fremgået, at Maria rummer en 'longing for belonging' for at blive en del af et fællesskab. Hvis man følger Søndergaard (2008), kan der argumenteres for, at forhandling i forhold til fællesskabets konstituerende præmisser i denne situation ikke synes aktualiserbar inden for Marias aktuelle position. I og med at Maria er

særligt marginaliseret, vil hun formodentligt have svært ved at løfte en sådan forhandlingsopgave. I stedet tager hun fællesskabets in- og eksklusionsmekanismer til sig og bruger dem aktivt til at forhandle sig til en mere attraktiv position. Marias racistiske udtalelser er et led i denne forhandling (Søndergaard, 2008).

Hvis den sociale eksklusionsangst forstærkes i et fællesskab, som er særligt socialt udsat, kan der opstå social panik (Søndergaard & Hansen, 2018). Når angsten spredes i fællesskabet, kan de hjemløse kvinder benytte forskellige strategier for at lindre angstens ubehag. Fremstillingen af foragt er en lettende og beroligende strategi blandt de hjemløse kvinder. Ved at bestemme hvad og hvem der foragtes, beroliges de hjemløse, og gruppens grænser opretholdes og styrkes.

Sofie siger:

“Hun forsvare sig jo egentlig bare, tror jeg, når hun er racistisk. Så er det også, fordi den transkønnede kvinde har været bosat i nogle områder, hvor hun på ingen måde fik lov til at være og var udsat for daglige overfald. Så hun er ikke blevet racistisk af ingenting. Jeg hader at sige racistisk, men det er de udmeldinger, hun kommer med. Fucking perker og fucking det ene og det andet, men det er hun blevet, fordi hun har rigtig mange dårlige erfaringer. Og det prøver jeg også at tale med hende om. Du har bare dårlige erfaringer med nogle mennesker, som tilfældigvis har været dem, der har været overrepræsenterede i det område, hvor der ikke er plads til dig, men det er jo ikke alle, der er sådan. Så det er vildt mange planer, man skal arbejde eller jonglere med det på.”

Transpersonens racistiske udtalelser ses som en måde at prøve at forsvare sig selv på. De kan også ses som et led i diskursen om ‘de hjemløse kvinder’. En præmissætter i diskursen om ‘de hjemløse kvinder’ er netop, at der foregår mobning på tværs af sociale kategorier blandt de hjemløse. Det kan tyde på, at måden, man performer hjemløs på, er en måde at forsvare sig selv ved også at nedgøre andre. Denne del af diskursen om ‘de hjemløse kvinder’ skabes og opretholdes også af de

fagprofessionelle, som normaliserer den sparken-nedad-tendens på det kønsspecifikke værested for hjemløse kvinder.

Sammenholdes de fagprofessionelles fortællinger med de hjemløse transpersoners fortællinger, tegner der sig et billede af et fællesskab, hvor det for eksempel er legitimt at normalisere mobningen og diskriminationen, og hvor det samtidig er legitimt at individualisere ansvaret for mobningens eksistens hos den enkelte, også hos den hjemløse transperson.

7.8. Sammenfatning af 'De multiple fællesskaber'

Min analyse af de multiple fællesskaber koncentrerer sig om, hvilke fællesskaber, der er til rådighed for hjemløse transpersoner – hvor kan de føle sig sikre og inkluderede, eller hvor er de ikke velkomne og er ekskluderede. I kapitlet har jeg også sat særligt fokus på fænomenet mobning og kompleksiteten i den mobning, som anses for en kultur på de kønsspecifikke væresteder.

De hjemløse transpersoner ekskluderes mod deres vilje fra en række af de transkønnede fællesskaber, fordi de er hjemløse og ikke performer køn på passende vis, og de risikerer også ufrivillig eksklusion fra en række hjemløse fællesskaber, fordi de er transpersoner og ikke gør hjemløsheden på den rigtige måde. Dette viser, at de sociale kategorier køn og hjemløshed sætter betydninger for, hvilke fællesskaber, man har adgang til, hvilket også understreges af, at flere af mine interviewpersoner tidligere deltog i transfællesskaber, som de nu er udelukket fra på grund af den sociale kategori hjemløshed.

Der er også fællesskaber, hvor de hjemløse transpersoner føler sig trygge. For eksempel blandt andre hjemløse transpersoner, hvor fællesskabet er karakteriseret ved at være sikkert, tolerant og antidiskriminerende.

Min analyse viser også, at der er inkluderende fællesskaber for de hjemløse transpersoner i transmiljøet. En har gode erfaringer fra queer-miljøet, en anden deltog sammen med andre hjemløse transpersoner i Priden, ligesom det også er muligt at være en del af transpersonernes fællesskab på internettet. Her spiller det en

afgørende rolle, at fællesskabet på internettet netop gør det muligt at sløre eller skjule kategorien hjemløs, således at transpersonerne ikke positioneres som hjemløse af de andre transpersoner i fællesskabet.

Som en særlig del af min analyse af de multiple fællesskaber for transpersonerne har jeg undersøgt fænomenet mobning. Min analyse af mobning viser blandt andet, at mobning er en integreret del af kulturen på de kønsspecifikke væresteder. En kultur som ikke umiddelbart kan ændres, og som derfor accepteres af de implicerede. Mobning bliver blandt andet af de fagprofessionelle beskrevet som de hjemløse kvinders middel til selvopretholdelse. Det betyder, at de hjemløse transpersoner ofte oplever at være alene, at være udenfor på værestederne, selv om de har et ønske om at være en del af fællesskabet. At mobningen retter sig mod de hjemløse transpersoner, skyldes blandt andet deres illegitime sammensætninger af de sociale kategorier hjemløshed og køn, herunder det at være mandligt kropsmærket. Min analyse viser også, at de fagprofessionelle er underlagt diskursive praksisser, som måske endda er medvirkende til at 'victimblame' de hjemløse transpersoner, som bliver gjort (med)ansvarlige for, at de bliver mobbet, når der sker en individualisering af ansvaret for mobbekulturen på værestederne.

8. Diskussion og besvarelse af forskningsspørgsmål samt diskussion af kvalitetskriterier og metode

8.1. Diskussion og besvarelse af forskningsspørgsmål

I det følgende vil jeg først diskutere og besvare specialets tre forskningsspørgsmål, før jeg i det følgende afsnit diskuterer specialets kvalitetskriterier og metode. Selve opsamlingen på besvarelsen af forskningsspørgsmålene foregår i specialets afsluttende konklusion.

Forskningsspørgsmål 1

I det følgende diskuteres og besvares første spørgsmål:

Hvilke diskurser og sociale kategorier benytter interviewpersonerne sig af, når de italesætter transpersonernes kropslige og verbale fremtræden på kønsspecifikke væresteder for hjemløse kvinder?

Mine analyser viser, at diskursen om 'de hjemløse kvinder' og den sociale kategori 'hjemløs kvinde' er dominerende i de fagprofessionelles italesættelser af transpersonernes kropslige og verbale fremtræden. Hjemløse transpersoner bliver i vid udstrækning italesat i forhold til, om de lever op til diskursen og de sociale kategorier, der forbindes med det at performe hjemløs ciskvinde. Den hjemløse kvinde er i denne diskurs blandt andet et offer, sårbar og omsorgsfuld, ligesom det er vigtigt, at den kropslige fremtræden er feminin. En del af diskursen om 'de hjemløse kvinder' er, at der foregår mobning på tværs af sociale kategorier blandt de hjemløse, hvilket også gælder de hjemløse kvinder. En af måderne, man performer hjemløs kvinde på, er ved at forsvare sig selv, samtidig med at man nedgør andre, hvilket også er accepteret af de fagprofessionelle.

En del af transpersonernes italesættelse af egen kropslige og verbale fremtræden sker med udgangspunkt i diskursen om 'de hjemløse kvinder'. Transpersonerne er i deres italesættelse af sig selv og deres verbale og fysiske fremtoning tydeligt

opmærksomme på, at det at performe feminitet (rette stemmeføring, passende påklædning, en elegant konfliktadfærd mv.) er helt afgørende for, hvordan de modtages på de kønsspecifikke væresteder både af de andre brugere og af de fagprofessionelle.

Analysen viser, at de fagprofessionelle ikke kun italesætter transpersonernes verbale og kropslige fremtræden indenfor diskursen om 'de hjemløse kvinder'. De italesætter også, hvordan transpersonerne ikke lever ikke op til normerne, når de bryder med den heterocentriske matrix og ikke performer den hjemløse kvinde succesfuldt for eksempel i måden at klæde sig på eller i måden at tale på ved at tale om *pik og sådan nogle ting*. Dette kan resultere i andetgørelse og abjektgørelse af den hjemløse transperson og skabe frustration, mistænkeliggørelse og irettesættelser fra de fagprofessionelle og fra de hjemløse ciskvinder. En del af andetgørelsen og abjektgørelsen udspringer af, at transpersonerne, fordi de har en pik, associeres med potentielle seksuelle overgreb og i nogle situationer betragtes som dominante og aggressive.

De hjemløse transpersoner på de kønsspecifikke væresteder, er ganske bevidste om, at de i andres øjne ikke har et legitimt socialt kønsudtryk blandt andet på grund af deres maskuline kropstegn. De italesætter i den forbindelse risikoen for abjektgørelse, at de udskammes og kaldes for nedsættende ting, som *han, underlig, psykopat og fucking bitch*, ligesom de oplever, at der bliver stillet spørgsmålstegn ved, om værestederne er et sted for dem.

Der er blandt de fagprofessionelle en opmærksomhed på, at de hjemløse transpersoner er særligt udsatte i hjemløsegruppen, en minoritet i minoriteten i minoriteten. Når der mobbes beskrives det af de fagprofessionelle, hvordan de hjemløse transpersoner er alene på værestederne. Heroverfor står, at de hjemløse transpersoner efterlyser en mere normkritisk pædagogisk praksis på værestederne.

Interessant og bekymrende er det, at man som fagprofessionel er tvetydig i sin italesættelse af transpersonernes udsathed. Det viser sig i forhold til mobningen af transpersonerne, hvor det blandt andet fremhæves, hvordan en transperson er *mega racistisk* og derfor selv bærer en del af ansvaret for at blive mobbet. Tvetydigheden viser sig også ved, at det at en hjemløs transperson udsættes for voldelige overfald – bliver banket og tævet med jernrør – ses i sammenhæng med, i hvilket omfang

transpersonen er afklaret med egen kønsidentitet. Det er uklart, hvordan det at være afklaret med sin kønsidentitet hænger sammen med graden af udsathed. En mulig tolkning er, at den særlige udsathed, der kan være forbundet med at have kønsidentitet, som afviger fra normen, endnu ikke har fået status som faktiske problemer blandt de fagprofessionelle.

Forskningsspørgsmål 2

I det følgende diskussion og besvarelse af andet spørgsmål:

Hvilke positioneringsmuligheder tilbydes transpersoner under hjemløshed, og hvordan har disse positioner betydning for transpersonernes tilblivelsesproces?

Diskursen om 'de hjemløse kvinder' spiller en betydelig rolle for hjemløse transpersoners positioneringsmuligheder og kropslige og verbale tilblivelsesprocesser. Men også andre diskurser er med til at sætte rammerne for de hjemløses transpersoners positioneringsmuligheder og tilblivelsesprocesser. I mit materiale spiller det blandt andet ind, hvilke andre fællesskaber, man deltager i eller udelukkes fra, ligesom interaktionen med de fagprofessionelle og øvrige brugere på værestederne for hjemløse har betydning.

Den enkelte hjemløse transpersons tilblivelse kropsligt og verbalt bliver til i en løbende forhandling mellem de forskellige positioneringsmuligheder.

Diskursen om 'de hjemløse kvinder' er en diskurs, som tilbyder den enkelte transperson mulighed for at blive til – eller handle og agere – som et offer, en sårbar, omsorgsfuld person med et feminint kropsligt udtryk, og som også er i stand til at mobbe.

Min analyse har vist, at de hjemløse transpersoner på hjemløsetilbuddene befinder sig i en dilemmafyldt position og er nødsaget til at tilpasse deres kønsudtryk i forhold til det enkelte tilbud for hjemløse. På kønsspecifikke væresteder for kvinder må transpersonerne performe og tilpasse sig som hjemløse kvinder, hvis de ikke skal risikere diskrimination, mobning eller endog udelukkelse. På hjemløsetilbud for både

mænd og kvinder må transpersonerne performe deres køn på en sådan måde (for eksempel ved ikke at have bare ben), at de ikke risikerer overgreb eller diskrimination fra mændene.

Hvorvidt transpersonernes lever op til normerne i diskursen om 'de hjemløse kvinder' sker blandt andet i en forhandling hos den enkelte i forhold til en række personlige strategiske hensyn, som blandt andet omhandler sikkerhed og risikoen for diskrimination. Der er en bevidsthed blandt transpersonerne om, at de bliver dømt ud fra deres kønsudtryk, når de kommer på de kønsspecifikke væresteder. Man er som transperson nødsaget til at prioritere, hvorvidt offerpositionen er attraktiv sammenlignet med en position, hvor man aktivt tilegner sig positionen som dominerende. Et hensyn i denne italesættelse er, hvorvidt man som transperson i det hele taget har adgang til et sted at sove eller et måltid mad. Et andet hensyn er, om man har mulighed for at forsvare sig selv ved at performe som mand, som vi så det med Maria, der aktivt performer Peter, når hun har behov for at forsvare sig selv f.eks. på de kønsspecifikke væresteder, hvor man som transperson diskrimineres, fordi man har en pik.

Hver enkelt transpersons tilblivelsesmuligheder omhandler deres sprog samt deres krops- og kønstegn. Det giver særlige udfordringer med, hvordan man klæder sig. At være skaldet uden at bære paryk skaber usikkerhed hos både brugere og personale på tilbuddene, da koblingen mellem transpersonens maskuline kropstegn og det socialt kvindeligt konnoterede kønsudtryk vækker ubehag. Det betyder, at transpersonen risikerer andetgørelse, abjektgørelse og mobning. Der er også forventninger til, hvordan transpersonerne skal tale for at begå sig. På de kønsspecifikke væresteder for hjemløse kvinder skaber det således ubehag, hvis transpersonen snakker om pik og har en mørk stemme. At transpersonerne har en pik indebærer også risikoen for, at de bliver stemplet som potentielle seksuelle krænkere på de kønsspecifikke væresteder. Pikken er med til at positionere transpersonerne som maskuline og potentielt aggressive.

Transpersonerne er splittede i, hvorvidt de ønsker at underlægge sig den heterocentriske diskurs. I mit materiale er der eksempler på transpersoner, som åbner op for muligheden for at *gå tilbage til* en maskulin kønsidentitet, mens en

anden interviewperson fortæller, at personen hellere vil tage sit eget liv end opgive at leve som kvinde.

Det generelle billede er, at transpersonernes positionering er dynamisk og indeholder en række dilemmaer. Transpersonerne indtager ikke én position, men bevæger sig mellem positionerne og indtager løbende de positioner, som de finder mest tilgængelige og attraktive. Der er tale om en konstant bevægelighed, hvor de endelige positioner ikke kan lokaliseres og fastsættes, da transpersonerne kontinuerligt tilbydes forskellige diskursive konstitueringsvilkår afhængigt af, om de befinder sig på et kønsspecifikt værested for hjemløse kvinder, om det er tilbud, hvor både mænd og kvinder kan opholde sig, eller om det drejer sig om adgangen til fællesskaber, hvor de sociale kategorier transperson og hjemløs har stor betydning.

Forskningsspørgsmål 3

I det følgende diskuteres og besvares det tredje forskningsspørgsmål:

Hvilken betydning får, og hvilke muligheder skaber sociale kategorier som for eksempel køn og hjemløshed for transpersoners tilblivelse, og hvordan kommer det til udtryk i in- og ekskluderende fællesskaber og deres organisering?

Transpersonernes positionering og tilblivelse som hjemløse har betydning for, hvilke in- og ekskluderende fællesskaber, de deltager i. Transpersonerne ønsker at være deltagere i fællesskaber, men de kan ikke nødvendigvis frit vælge, hvilke fællesskaber de ønsker at være en del af.

Flere af mine interviewpersoner har været en del af transmiljøet. Her har den sociale kategori hjemløs betydning for, hvorvidt de i dag også kan være en del af dette. Der er eksempler på, at den sociale kategori hjemløs intersekerer med kategorien transperson, hvor hjemløsheden betyder eksklusion fra transfællesskabet. Det skyldes, at man som hjemløs har vanskeligt ved at gøre de sociale kategorier på passende vis, som for eksempel ikke at lugte, fordi man ikke har været i bad, eller ikke at lugte af øl, hvilket kræves for at være en del af transfællesskabet. Den sociale

kategori hjemløs betyder, at man som hjemløs transperson efterlyser hjælp og ressourcer for at kunne leve op til normerne i transfællesskabet.

Billedet er ikke entydigt, da der er eksempler på transfællesskaber, som kan rumme hjemløse transpersoner. En af mine interviewpersoner beskriver, hvordan høn har deltaget i frivillig aktivistisk arbejde i queer-fællesskabet, hvor høn har følt sig inkluderet på tværs af de sociale kategorier hjemløshed og køn. Dette fællesskab er karakteriseret ved, at der ikke er vold, ligesom der ikke mobbes eller diskrimineres. Et andet fællesskab, hvor hjemløsheden ikke spille en rolle, er på internettet, hvor kategorien hjemløs kan sløres, og transpersonen derfor er en del af et internationalt netværk med andre transpersoner.

Mit materiale viser også, at den sociale kategori transperson kan betyde en udelukkelse fra hjemløsefællesskabet. Dette viser sig blandt andet ved, at man i hjemløsefællesskabet ikke ønsker at tale om LGBT-problematikker.

De inkluderende fællesskaber finder de hjemløse transpersoner i særdeleshed blandt andre hjemløse transpersoner. De inkluderende fællesskaber er blandt andet karakteriseret ved at være antidiskriminerende og tolerante, ligesom de er baseret på deling af viden om det at føle sig sikker og tryk på trods af andetgørelse og abjektgørelse. Sådanne fællesskaber finder de transkønnede hjemløse med hinanden i forbindelse med Pride, hvor den sociale kategori hjemløs også kan rummes.

8.2. Diskussion af kvalitetskriterier

I dette diskussionsafsnit diskuterer jeg kvalitetskriteriet om at forholde sig selvkritisk og reflektiv gennem hele forskningsprocessen. Dette fordrer blandt andet, at jeg som forsker har gjort mig overvejelser om de 'somewheres', hvorfra jeg taler og producerer viden.

Mit 'somewhere' som ikke hjemløs ciskvinde har haft en særlig betydning for min forskningsproces. At forholde sig selvkritisk og reflektiv som ikke hjemløs ciskvinde har haft betydning i mine interviews, hvor jeg har haft fokus på, at samtalerne har været af inkluderende karakter med et sprog, som har været inkluderende og antidiskriminerende. Jeg har f.eks. forsøgt at undgå cisnormative antagelser i

samtalerne. Det vil sige, at jeg også har forsøgt at gå til mine interviewpersoner på en sådan måde, at jeg ikke har antaget, at interviewpersonerne er ciskønnede.

I samtalerne med de hjemløse transpersoner er det min oplevelse, at jeg i høj grad har opnået at være reflektiv, antidiskriminerende og inkluderende. I samtalerne med de fagprofessionelle har det været en udfordring for mig at fastholde en sådan praksis. Jeg spurgte ikke de fagprofessionelle ind til deres kønsidentitet, men formodede, at der var tale om ciskvinder. Dette strider imod mine kvalitetskriterier, da man kan argumentere for, at jeg derved kan være med til at andetgøre transpersonerne. Andetgørelsen kan opstå, når jeg i samtalen med de fagprofessionelle skaber et 'vi', de ciskønnede kvinder, og et 'dem', de hjemløse transpersoner. Det er også problematisk, at jeg med denne formodning er med til at opretholde cisheteronormen om, at alle mennesker er ciskønnede, indtil de giver udtryk for at være andet.

Min status som ikke hjemløs ciskvinde indfanget i den binære kønstænkning har også haft en anden betydning. Hvis jeg i interviewsituationen havde haft den viden, som jeg nu besidder om problemstillingerne om transpersoner, der er hjemløse, havde jeg haft bedre muligheder for at forholde mig kritisk til den binære kønstænkning, og dermed også haft mulighed for at være mere præcis i mine formuleringer om de problemstillinger, som de hjemløse transpersoner i mine interviews fremhæver som problematiske.

Det har ligeledes været en udfordring at forholde mig reflektivt til sproget i mine interviews. Det skyldes blandt andet, at jeg har været nødt til at forholde mig til, at jeg som forsker via mit sprog er med til at determinere og begrænse, hvad der er muligt at sige og gøre i samtalen med mine interviewpersoner. Sproget om køn er i vid udstrækning et sprog, jeg har tilegnet mig i den akademiske verden gennem kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi. Dette sprog indeholder andre udtryk og termer, end sproget som tales på væresteder for hjemløse og blandt hjemløse transpersoner. Et eksempel er, at de fleste interviewpersoner – både de fagprofessionelle og de hjemløse transpersoner – ikke vidste, hvad kønsidentitet og ciskønnet betød. Sproget har været med til at skabe en distance og en usikkerhed mellem mig som forsker og interviewpersonerne. Jeg har forsøgt at tage højde for

dette gennem samtalerne, men jeg oplevede til stadighed, at mit sprog og interviewpersonernes sprog ikke i alle situationer var det samme.

8.3. Diskussion af metode

Min metodiske tilgang i specialet er afgørende for mine resultater og diskussionen samt besvarelsen af mine forskningsspørgsmål og problemformuleringen. Det er derfor relevant at diskutere og overveje, hvordan jeg med en anden metodisk tilgang kunne have suppleret mine analyser.

I forlængelse af ovenstående diskussion har jeg reflekteret over, hvilke perspektiver kunne have givet specialet et yderligere supplerende perspektiv på transpersonernes tilblivelsesmuligheder.

Her finder jeg det relevant at interviewe flere aktører på hjemløseområdet, heriblandt de ciskønnede brugere og de fagprofessionelle, som møder transpersoner på de værestederne. I analysen om multiple fællesskaber kom det frem, at transpersonerne ekskluderes mod deres vilje fra en række af de transkønnede fællesskaber, fordi de er hjemløse og ikke performer køn på passende vis. I forlængelse af dette er det relevant at lave kvalitative forskningsinterviews med transpersoner, som ikke er hjemløse, men som møder socialt udsatte og hjemløse transpersoner i transmiljøet.

Jeg har i genereringen af empiri benyttet det kvalitative forskningsinterview. Det kvalitative forskningsinterview er rettet mod de verbaliserede positioneringer i form af interviewpersonernes egne fortællinger. Det kan derfor kritiseres for at være begrænsende, da interviewformen kun fokuserer på det verbale sprog (Khawaja, 2010). En metode, som kunne supplere dette fokus, kunne være at have suppleret min dataindsamling med deltagerobservation.

Deltagerobservation udspringer af en videnskabsteoretisk erkendelse af, at det er nødvendigt, at mennesket må deltage i sociale sammenhænge for at få indsigt i dem. (Martin Pedersen, 2012). Ved at benytte deltagerobservation kunne jeg opnå en anden indsigt de i de diskursive praksisser og sociale fællesskaber, mine

interviewpersoner indgår i. Deltagerobservation kan kaste lys over det verbale og nonverbale i den diskursive, det vil sige kropssprog, gestikulationer, mimik, også kaldet de kropslige positioneringsmuligheder (Martin Pedersen, 2012). Ved at benytte deltagerobservation kunne jeg opnå en førstehåndsindsigt i de diskursive praksisser og kropslige tilblivelsesmuligheder.

Et eksempel kan illustrere, hvordan deltagerobservation kan supplere det kvalitative interview. Det drejer sig om situationen, hvor transpersonen Kris fortæller, at den *ikke tør at have bare ben på værestedet foran så mange ældre mænd* og derfor *tager mere tøj på*, når den skal ned på det pågældende værested. Kris fortæller, at den *tager sin kasket af*, når den befinder sig på kvindeherberget. Der eksisterer forskellige krav til dens kønsudtryk, som kunne have været interessante at undersøge via deltagerobservation.

Deltagerobservation ville give mulighed for at observere Kris' påklædning, kønsudtryk og mimik, når den bevæger sig mellem de øvrige brugere og fagprofessionelle. Typen af spørgsmål, som kunne besvares via deltagerobservation kunne være i stil med følgende:

- Hvordan positionerer personerne på de forskellige væresteder sig i relation til Kris?
- Hvornår og på hvilken måde positionerer de andre hjemløse mennesker transpersonerne som afvigende subjekter?
- Hvilke gestikulationer og hvilken mimik tages i brug af Kris, af de andre hjemløse mennesker og af de professionelle?
- Hvordan udfolder den diskursive praksis sig?

Ved at inddrage deltagerobservation kan jeg få en bredere forståelse af forhandlingen af positioner i de diskursive praksisser.

En væsentlig betingelse er ved deltagerobservation, at observationerne er foretaget af mig selv som forsker, og at jeg ligesom i det kvalitative interview har et særligt perspektiv på problemstillingen 'a view from somewhere'. Dette fordrer, at jeg i forbindelse med deltagerobservation må have mange overvejelser om, hvilke 'somewheres' jeg producerer viden ud fra.

Et eksempel på et situeret 'somewhere' er, at jeg i forbindelse med en eventuel deltagerobservation bør overveje, i hvilken grad jeg er deltagende i den praksis, jeg undersøger, men også at jeg gør mig nogle overvejelser om, at jeg i forvejen er en del af praksis qua mit arbejde som sygeplejerske.

Jeg anerkender, at der knytter sig mange problematikker til at lave deltagerobservation inden for dette emne, men jeg anser det også som fordelagtigt, at jeg har et indgående kendskab til feltet. Jeg kender de sociale koder, sproget på gaden og har en intuitiv forforståelse af, hvad der udspiller sig i de diskursive praksisser. Disse forhold kan bidrage til, at jeg har en bredere funderet forståelse af de diskursive praksisser, og derved kan 'skyde genvej' i forhold til at forstå, hvad der udspiller sig af faktiske hændelser på feltet. På den anden side er der en risiko for, at denne forforståelse farver mine analyser, observationer og vurderinger, hvis jeg ikke er i stand til at tilsidesætte den og iklæde mig det poststrukturelle kritiske og udfordrende perspektiv, når jeg observerer og analyserer.

Ved en fuld og aktiv deltagelse kan jeg også risikere, at jeg som forsker identificerer mig så stærkt med praksis, at mit forskningsmæssige perspektiv forsvinder, og at jeg derved kan være i risiko for at miste mit analytiske fokus. Ydermere kan det også være en udfordring for mig at fastholde det analytiske fokus, fordi jeg formentlig vil få mange informationer, hvis jeg følger mine interviewpersoner i flere dage, og det kan derfor blive vanskeligt for mig at sortere og analysere i min indsamlede empiri (Martin Pedersen, 2012, s. 19).

Endvidere formoder jeg, at deltagerobservation kræver en særlig høj grad af metodologisk og teoretisk refleksion, når jeg undersøger transpersoner, som er hjemløse, uden at gøre vold mod den konstante bevægelse og modsatrettethed, som er kendetegnende for poststrukturalismen.

Ved en eventuel deltagerobservation formoder jeg, at det kan være komplekst og svært at navigere i en praksis, hvor der forekommer megen diskrimination, vold og hård kriminalitet. Det har vist sig, at transpersoner og hjemløshed er særligt sårbare emner, som vækker mange følelser hos de implicerede. Det kan potentielt have

sociale og psykiske konsekvenser for interviewpersonerne. Som deltagerobservatør kan der ligge en dobbelthed i, at jeg kan føle mig kaldet til at gribe ind i en given situation f.eks. ved vold og diskrimination af transpersonerne. Det kan påvirke den viden, jeg ellers ville have fået ved at lade situationen udspille sig.

I forlængelse af diskussionen om inddragelse af deltagerobservation i indsamlingen af empiri viser der sig en række fordele og ulemper, hvilket jeg som forsker må tage højde for. Hvis jeg havde anvendt en kombination af det kvalitative forskningsinterview og deltagerobservation, kan det formodes, at det havde givet resultaterne en bredere nuancering og en dybere indsigt i hjemløse transpersoners positionering og tilblivelse, da mine fund ikke blot ville relatere sig til interviewpersonernes egne udsagn men også mere bredt til de diskursive praksisser.

9. Konklusion

Udgangspunktet for dette speciale er, at der savnes dansk forskning om hjemløse transpersoner. Der er indikationer på, at der eksisterer et stigende antal af hjemløse transpersoner i Danmark, ligesom der fra flere sider er blevet peget på, at de fagprofessionelle som møder hjemløse transpersoner i Danmark ikke har den fornødne viden, da de ikke besidder en transspecifik faglighed, som er nødvendig for at være i stand til at løfte opgaven med hjemløse transpersoner på en hensigtsmæssig måde. Dette er udfordringer, som også beskrives i den internationale forskning i hjemløse transpersoners forhold.

Med udgangspunkt i et poststrukturalistisk forskningsdesign og på baggrund af en række kvalitative interview med hjemløse transpersoner og med fagprofessionelle, som møder hjemløse transpersoner i deres arbejde, har jeg analyseret og diskuteret tre forskningsspørgsmål. Nu vil jeg konkludere på specialets overordnede problemstilling:

Hvordan det er muligt at blive til som hjemløs transperson i Danmark?

Hjemløse transpersoner bliver blandt andet til i deres møde med fagprofessionelle på væresteder for hjemløse. Min undersøgelse har vist, at hjemløse transpersoner i vid udstrækning mødes som hjemløse ciskvinder på værestederne for hjemløse. Når man er transperson og hjemløs bliver man til indenfor en forståelsesramme, der tager udgangspunkt i den hjemløse kvinde, der er et omsorgsfuldt, sårbart og feminint offer. De hjemløse transpersoner lever i et vist omfang op til dette ideal. Deres kommunikation og fysiske fremtoning, hvor de kan lægge vægt på at klæde sig, kommunikere og handle mere eller mindre maskulint/feminint bryder dog i situationer med idealet. Transpersonerne betoner hhv. det feminine og det maskuline i deres påklædning og adfærd afhængig af konteksten, blandt andet drejer det sig om, at man klæder sig og handler mere maskulint for at søge sikkerhed, eller hvis man føler sig mobbet. Her spiller det ind, at mobning og diskrimination er en accepteret del af hjemløsekulturen. Særligt de hjemløse transpersoner er udsatte for mobning, diskrimination og i nogle tilfælde også deciderede voldelige overfald. En del af denne mobning og diskrimination har at gøre med, at de hjemløse transpersoner bærer maskuline kropstegn (f.eks. har en mørk stemme, har en pik

osv.). Mine analyser har også vist, at der er en tendens til at individualisere ansvaret for mobningen, hvilket betyder, at de hjemløse transpersoner selv oplever at blive gjort ansvarlige for, at de bliver mobbet og diskrimineret. Som hjemløs transperson skal man således altid – eller i hvert fald ofte – forholde sig til sin sikkerhed og tage de nødvendige forholdsregler.

Hjemløse transpersoner bliver således til i en diskurs, som i vid udstrækning trækker på forståelsen af, hvad en hjemløs ciskvinde og en hjemløs cismand er. Den hjemløse transperson bliver ikke til i en diskurs om den hjemløse transperson på tilbuddene for hjemløse.

De hjemløse transpersoner har forskellige tilblivelsesmuligheder i forhold til at være en del af nogle inkluderende fællesskaber. Samtidig er der fællesskaber, man som hjemløs transperson ikke kan være en del af, enten fordi man er hjemløs, eller fordi man er transperson. Adgangen til transfællesskabet er begrænset, og selv om man nok kan deltage i hjemløsemiljøet, sker det på præmisser, som gør, at man ikke føler sig mødt som transperson. Fællesskaberne, som hjemløse transpersoner kan være en del af, er i høj grad fællesskaber med andre hjemløse transpersoner. Det er fællesskaber, der er antidiskriminerende og tolerante, ligesom det at man deler viden om tryghed og sikkerhed er væsentlige karakteristika.

Specialet har beskæftiget sig med nogle udvalgte pejlemærker i forhold til hjemløse transpersoners tilblivelsesmuligheder. Specialet fortæller ikke hele historien. Der er arenaer, som er udeladte, f.eks. tilblivelsesmulighederne i forhold til den enkeltes familie, i forhold til andre samfundsinstitutioner end hjemløsetilbuddene, men dette forandrer ikke ved, at specialets konklusioner peger entydigt i retning af, at man som hjemløs transperson lever i en udsat livssituation, hvor utryghed – også i de tilbud, som skal give tryghed til det danske samfunds mest udsatte borgere – og manglende forståelse er væsentlige karakteristika.

Med specialet kan der peges på, at hjemløse transpersoner i langt overvejende grad kun føler sig mødt, forstået og trygge i mødet med andre hjemløse transpersoner, som er antidiskriminerende og tolerante.

10. Perspektivering

Specialets analyser og konklusioner peger på en række problemstillinger og områder, som kunne være interessante og relevante at udforske nærmere og udvikle.

10.1. Udvikling af tilbud målrettet hjemløse transpersoner

En række af specialets hovedkonklusioner peger på, at der er behov for at udvikle fagligheden og indsatsen målrettet hjemløse transpersoner. Det bliver fremhævet, hvordan de fagprofessionelle mangler en normkritisk pædagogisk forståelse, ligesom det er karakteristisk, at der ikke er en egentlig faglig diskurs om hjemløse transpersoner.

På baggrund af dette kunne det være relevant at indlede et samarbejde mellem forskning og praksis med henblik på at udvikle fagligheden og den faglige diskurs om hjemløse transpersoner. Dette samarbejde kan for eksempel foregå i et samarbejde mellem forskningsverden og de eksisterende sociale tilbud, hvor hjemløse transpersoner opholder sig. En anden mulighed, som man også kender det f.eks. fra San Francisco kunne være at udvikle nye tilbud alene målrettet hjemløse transpersoner.

10.2. Forskning i hjemløse transpersoners sundhed

I forskningsoversigten blev det fremhævet, at der er en stor ulighed i sundhed, når man sammenligner LGBT-personer med den øvrige befolkning. Jeg er undervejs i min empiriindsamling stødt på en række udsagn, som understøtter, at hjemløse transpersoner har mange sundhedsfaglige problemstillinger og ikke føler sig mødt af sundhedsprofessionelle. Som for eksempel at ingen af de interviewede hjemløse transpersoner har kontakt til egen praktiserende læge. Der har også været en del udsagn, hvor de hjemløse transpersoner fortæller, hvordan de ikke får den fornødne støtte og hjælp fra det etablerede sundhedssystem.

På denne baggrund kunne det være interessant at designe og gennemføre et forskningsprojekt, som undersøger hjemløse transpersoners helbredssituation, og

som også undersøger barriererne for, at hjemløse transpersoner kan opnå den rette sundhedsfaglige behandling og indsats. Min frygt er, at situationen for hjemløse transpersoner i forhold til helbredsstatus og behandlingsindsats er endnu værre end situationen for LGBT-personer i det hele taget.

10.3. Dyberegående forskning i hjemløse transpersoner

Jeg har i specialet ikke skelnet detaljeret mellem forskellige grupper indenfor gruppen af hjemløse transpersoner, ligesom der er en række problemstillinger, som jeg ikke har haft mulighed for at gå i dybden med. Det drejer sig blandt andet om, hvorvidt sociale kategorier som alder, etnicitet, typer af rusmiddelafhængighed (f.eks. hårde stoffer, hash og alkohol) og om man er sexarbejder eller ikke, har betydning for den enkelte hjemløse transpersons tilblivelsesmuligheder.

På baggrund af dette kunne det være interessant at gennemføre et mere dybdegående forskningsprojekt i hjemløse transpersoners livssituation, hvor man undersøger, hvordan en række sociale kategorier, som ovenstående har betydning for deres livssituation og tilblivelsesmuligheder.

11. Resumé

“I don’t want to sleep with somebody with a dick” – a qualitative study of transgender people experiencing homelessness in Denmark

It is discussed if the number of transgender people experiencing homelessness is increasing in Denmark as well as in other western countries. Moreover, research and reports by organizations indicate that the institutions for the homeless lack competences and professional skills to understand and help transgender people who are experiencing homelessness.

This thesis explores the becoming of transgender people experiencing homelessness in Denmark. The analysis presents how institutions for homeless people meet and understand transgender people experiencing homelessness as well as investigates communities they take part in.

Methodology

In the spring 2019, I conducted six interviews. Four interviews with transgender people experiencing homelessness and two interviews with professionals working in two different gender-specific homelessness services for women.

The interviews were transcribed and then analyzed through the theoretical perspectives of poststructuralism inspired primarily by Butler, Foucault, Søndergaard & Crenshaw. The analysis was based on theoretical concepts including *discourse, positioning, social categories and intersectionality, gender performativity and body marks, firstness, othering and abjection*, and finally, *the anxiety of social exclusion and longing for belonging*.

The analysis answers the following three questions:

- 1) What discourses and social categories are used by informants when they describe the behavior of the transgender experiencing homelessness at the services for homeless women?
- 2) What kind of positioning is offered to transgender people experiencing homelessness and how does this positioning contribute to the process of becoming a transgendered person experiencing homelessness?
- 3) What meaning and which possibilities create social categories including gender and homelessness in the process of becoming a transgendered person experiencing homelessness and how is this expressed in the organization of communities of exclusion and inclusion?

Results

This study concludes that a part of becoming a transgender person experiencing homelessness happens in the meeting with professionals in the services for homeless. Here, the transgender people experiencing homelessness must act according to the stereotype of homeless women; such as to be caring, vulnerable, and feminine. The transgender people experiencing homelessness partly acts in accordance with this ideal, however, they also act and communicate as the stereotype of homeless men; aggressive and dominant. At times, they also dress more like men than women. The way the transgender people experiencing homelessness act, communicate and dress is related to strategic considerations especially concerning safety as well as the risk of being bullied – a common and accepted phenomenon in the services. Particular importance is related to the transgender homeless' body marks for example by having a penis, a dark voice, etc. These masculine body marks of the transgender people experiencing homelessness, lead to discrimination and bullying in the homelessness services. The study demonstrates that it is not uncommon to victim blame transgender people experiencing homelessness when they experience bullying and discrimination. This is also demonstrated in cases in which the professional staff acknowledge that particularly the transgender people experiencing homelessness are excluded by other homeless people using the services.

This part of the study concludes with the observation that there is no discourse of transgender people experiencing homelessness but only discourses about feminine homelessness and masculine homelessness.

Another significant conclusion of this study is that the transgender people experiencing homelessness are excluded from homeless' community as well as excluded from the community of transgendered people. They are excluded from the transgender community due to the homelessness and only included in the homeless' community if they accept to put aside the issue of being transgendered. The only place transgender people experiencing homelessness find a community is together with other transgender people experiencing homelessness. This community is described as tolerant and anti-discriminatory.

The study concludes with the depressing message that transgender people experiencing homelessness live very exposed, insecure and isolated lives. The only place they are safe, understood and included is together with other transgender people experiencing homelessness.

Litteraturliste

Abramovich, I. A. (2012). No safe place to go-LGBTQ youth homelessness in Canada: Reviewing the literature. *Canadian Journal of Family and Youth/Le Journal Canadien de Famille et de la Jeunesse*, 4(1), 29-51.

Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway*. Durham: Duke University Press.

Begun, S., & Kattari, S. K. (2016). Conforming for survival: Associations between transgender visual conformity/passing and homelessness experiences. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, Vo 28 (1), 54-66.

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (Eds.). (2010). *Kvalitative metoder: en grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.

Butler, J. (1990). 1999: *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Crenshaw, K. (1990). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, Vol. 43 (6), 1241-1299.

Davies, B., & Harré, R. (1990). Positioning: The discursive production of selves. *Journal for the theory of social behaviour*, Vol. 20 (1), 43-63.

Davies, B., & Harré, R. (2014). *Positionering: diskursiv produktion af selver*. København: Forlaget Mindspace.

Deuchar, R. (2015). Dilemmas, deception and ethical decision-making: insights from a transatlantic ethnographer. I K. Bhopal, & R. Deuchar (red.), *Researching Marginalized Groups* (78-90). New York: Routledge.

Ecker, J. (2016). Queer, young, and homeless: A review of the literature. *Child & Youth Services*, Vol. 37 (4), 325-361.

Fog, J. (2001). *Med samtalen som udgangspunkt*. København: Akademisk forlag.

Foucault, M. (1994). *Vilje til viden*. Frederiksberg: DET lille FORLAG.

Guillemin, M., & Gillam, L. (2004). Ethics, reflexivity, and “ethically important moments”. *Qualitative inquiry*, Vol. 10 (2), 261-280.

- Harré, R., & Langenhoven, L. V. (1991). Varieties of Positioning. *Journal for the Theory of Social Behavior*, Vol 21 (4), 393-407.
- Hyldgaard, K. (2016). Ord der virker. Det performative - det diskursive. I Hyldgaard, K., *Videnskabsteori - en grundbog til de pædagogiske fag*. (183-214). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Järvinen, M. (1993). *De nye hjemløse: Kvinder, fattigdom, vold*. Holte: Socialpolitisk Forlag.
- Järvinen, M. (2016): "Socialt udstødte", I I. H. Møller og J. E. Larsen (red.), *Socialpolitik*. 4. udg. (237-250). København Hans Reitzels Forlag.
- Johansen, K. B. H., Laursen, B., & Juel, K. (2015). *LGBT-sundhed: Helbred og trivsel blandt lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner*. Syddansk Universitet.
- Kattari, S. K., & Begun, S. (2017). On the margins of marginalized: Transgender homelessness and survival sex. *Affilia*, Vol 32 (1), 92-103.
- Khawaja, I. (2005). Det selvkonstruerende menneske. I: *Nordisk Udkast*, Årgang 33, nr. 1. (35-39).
- Khawaja, I. (2010). *To belong everywhere and nowhere- fortællinger om muslimskhed, fællesgørelse og belonging*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Khawaja, I. (2018). Rhizomatisk analyse: belonging, muslimskhed og fællesskab som eksempel. I L. Bøttcher, D. Kousholt & D. Winther-Lindqvist (red.), *Kvalitative Analyseprocesser* (163-186). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Kragelund, L. (2007). Dilemmaer ved at gennemføre forskning i egen organisation. *Klinisk sygepleje*, 21 (01), 72-80.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lyons, T., Krüsi, A., Pierre, L., Smith, A., Small, W., & Shannon, K. (2016). Experiences of trans women and two-spirit persons accessing women-specific health and housing services in a downtown neighborhood of Vancouver, Canada. *LGBT health*, Vol 3 (5), 373-378
- Løgstrup, K. E. (2015). *Den etiske fordring*. Århus: Forlaget Klim.

- Pedersen, I. K. (2018). Michel Foucault. I P. T. Andersen & H. Timm (red.), *Sundhedssociologi*. 2. udg. (29-46). København: Hans Reitzels Forlag
- Pedersen, M., Klitmøller, J., & Nielsen, K. (2012). En rehabilitering af deltagerobservation i psykologien. I K. Nielsen, M. Pedersen & J. Klitmøller (red.), *Deltagerobservation* (11-25). København: Hans Reitzels Forlag.
- Reck, J. (2009). Homeless gay and transgender youth of color in San Francisco: "No one likes street kids"—Even in the Castro. *Journal of LGBT Youth*, Vol 6 (2-3), 223-242.
- Shelton, J. (2015). Transgender youth homelessness: Understanding programmatic barriers through the lens of cisgenderism. *Children and Youth Services Review*, Vol 59, 10-18.
- Staunæs, D., & Søndergaard, D. M. (2006). Intersektionalitet—udsat for teoretisk justering. *Kvinder, køn & forskning*, Nr. 2-3, 43-56.
- Staunæs, D. (2003). Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification. *NORA: Nordic journal of women's studies*, 11 (2), 101-110.
- Staunæs, D. (2004). *Køn, etnicitet og skoleliv*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Staunæs, D., & Juelskjær, M. (2014). Postpsykologisk subjektiveringsteori: problemet med personligheden version 2.0. I S. Køppe & J. Dammeyer (red.), *Personlighedspsykologi* (315-346). København: Hans Reitzels Forlag.
- Stormhøj, C. (2001). Poststrukturalisme på arbejde i kvalitativ, empirisk forskning: Videnskabsfilosofi og metode i en undersøgelse af unges kønnede identiteter. I L. D. Nielsen, K. B. Pedersen (red.), *Kvalitative metoder: fra metateori til markarbejde* (60-82). Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Stormhøj, C. (2006). *Poststrukturalismer: Videnskabsteori, analysestrategi, kritik*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Søndergaard, D. M. (1996). *Tegnet på kroppen. Køn: Koder og Konstruktion blandt voksne i Akademia*. København: Museum Tusulanum.
- Søndergaard, D. M. (2005). At forske i komplekse tilblivelser: Kulturanalytiske, narrative og poststrukturalistiske tilgange til empirisk forskning. I T. B. Jensen & G. Christensen (red.), *Psykologiske og pædagogiske metoder – Kvalitative og kvantitative Forskningsmetoder i Praksis* (233-267). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Søndergaard, D. M. (2008). Offerpositionens dilemmaer: Om undvigelse af offerpositionering i forbindelse med mobning og anden relationel aggression. I K. Lützen & A. K. Nielsen (red.), *På kant med historien* (160-195). København: Museum Tusulanum.

Søndergaard, D. M. (2009). Mobning og social eksklusionsangst. I J. Kofoed & D. M. Søndergaard (red.), *Mobning*. (21-58). København: Hans Reitzels Forlag.

Søndergaard, D. M. (2018). Analytiske læsestrategier-analoge og digitale tilblivelsesprocesser som eksempel. I L. Bøttcher, D. Kousholt, & D. Winther-Lindqvist (red.), *Kvalitative Analyseprocesser* (139-162). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Søndergaard, D. M., & Hansen, H. R. (2018). Bullying, social exclusion anxiety and longing for belonging. *Nordic Studies in Education*, Vol 38 (04), 319-336.

Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2015). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I: L. Tanggaard, & S. Brinkmann, *Kvalitative metoder - en grundbog*, (29-53). København: Hans Reitzels Forlag.

Hjemmesider:

Benjaminsen, L., Grønfeltdt, S. T., Bom, L. H., Fynbo, L., & Schmidt, A. (2018). Hjemløshed blandt kvinder: En kvalitativ interviewundersøgelse. *VIVE - Det Nationale Forsknings-og Analysecenter for Velfærd*. Lokaliseret den 26. april 2019 på <https://www.vive.dk/media/pure/8322/2008679>

Benjaminsen, L. (2017). Hjemløshed i Danmark 2017: National kortlægning. *VIVE - Det Nationale Forsknings-og Analysecenter for Velfærd*. Lokaliseret den 22. April, 2019 på: <https://www.vive.dk/media/pure/5365/918257>

Gransell, L., & Hansen, H. (2009). Lige og ulige?: homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår. *CASA – Center for Alternativ Samfundsanalyse*. Lokaliseret den 19. Maj 2019 på: <http://www.casa-analyse.dk/wp-content/uploads/2016/09/2009-Lige-og-ulige-Homoseksuelle-biseksuelle-og-transk%C3%B8nnedes-levevilk%C3%A5r.pdf>

Hansen, H. R., & Schott, R. M. (2009): Nye øjne på mobning. Asterisk nr. 46, 12-17, Lokaliseret den 29. marts 2019 på http://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/aktuelt/magasinetasterisk/udgivelser_asterisk_asterisk-nrx2e-46-april-2009_20090416115657_asterisk_46.pdf

Rådet for Socialt Udsatte (2017). Årsrapport 2017.

Lokaliseret den 19. maj på:

https://www.udsatte.dk/dyn/resources/Publication/file/7/87/1495612896/radet-for-socialt-udsatte-arsrapport_2017_web.pdf

Projekt Udenfor: Kønsidentitet og Hjemløshed – Minoriteten i minoriteten.

Lokaliseret den 25. juni 2019:

<https://udenfor.dk/koensidentitet-og-hjemloeshed-minoriteten-i-minoriteten/>

Transpolitisk Forum og TransAktion: (17. september 2018). Lokaliseret den 15. juni 2019:

<https://blivhoert.kk.dk/svar/svar-til-2018-0144069-af-transpolitisk-forum-og-transaktion>

LGBT Danmark (2015): LGBT ordbog. LGBT Danmark, 2. Udgave. Lokaliseret 23.

Marts 2019: http://lgbt.dk/wp-content/uploads/LGBT_ordbog_v2.pdf